

Vershon konsulta yùni 2023

Modifikashon di e Wet openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba (Lei Entidatnan Públiko Boneiru, Sint Eustatius i Saba) i e Wet financiën openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba (Lei Finansa Entidatnan Públiko Boneiru, Sint Eustatius i Saba) en konekshon ku revishon di e relashonnan intergubernamental entre Hulanda Oropeo i Hulanda Karibense (Herzieningswet Wet openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba en Wet financiën openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba; (Lei di Revishon Lei Entidatnan Públiko Boneiru, Sint Eustatius i Saba i Lei Finansa Entidatnan Públiko di Boneiru, Sint Eustatius i Saba)

MEMORIA DI AKLARASHON

Kontenido

PARTI GENERAL	4
1. Introdukshon	4
1.1 General	4
1.2 Guia pa lesa	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
1.3 Meta i motibu	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
1.4 Historia.....	5
1.4.1. Establesementu Entidatnan Públiko	6
1.4.2 Desaroyonan despues di 10-10-10	7
1.4.3 Artíkulo 1 di Statuut i un modifikashon di Konstitushon	9
1.5 Informashon Raad van State i rekomendashonnan Investigashon maneho entre departamento	10
2. Na kaminda pa mihó relashonnan intergubernamental	12
2.1 Vishon pa maneho	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
2.1.1 Perspektiva final.....	12
2.1.2 Metanan.....	13
2.2 Puntanan di salida general enkuanto relashon intergubernamental.....	13
2.2.1 Posishon estatal di e islanan komo Entidatnan Públiko no ta kambia	13
2.2.2 Boneiru, Saba i Sint Eustatius komo un parti ekivalente di Hulanda ku atenshon pa e sirkunstansianan partikular.....	14
2.2.3 Konfiansa resíproko	15
2.2.4 Fortifikashon libertat gobièrnu lokal den e estado unitario desentralisá	15
2.2.5 Trabou na midí.....	16
2.2.6 Papel di Kordinashon di Ministerio di BZK	16
2.2.7 Atenshon pa e kapasidat di ehkushon serka e Entidatnan Públiko: preshon atministrativo i kapasidat.....	18
2.2.8 Supervishon adekuá	21
2.2.9 Transparensia	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
3. Lei Entidatnan Públiko Boneiru, Sint Eustatius i Saba	25
3.1 Funshon di Representante di Reino	26
3.1.1 Introdukshon i trasfondo	26
3.1.2 Realokashon di e tareanan di e Representante di Reino.....	27
3.1.3 Nombramentu di Gezaghèber (suplente)	28
3.1.4 Oumento limitá di karga pakete di tarea Gezaghèber	28

3.1.5	Nombramentu Sekretario Insular.....	28
3.1.6	Defensa di interes	29
3.2	Supervishon intergubernamental	29
3.2.1	Introdukshon	29
3.2.2	Revitalisashon supervishon intergubernamental riba funshon di kogovernashon	29
3.2.3	Supervishon di ordenansanan insular.....	30
3.2.4	Supervishon di desishonnan tokante personal	30
3.2.5	Kompetensianan pa kompilashon di informashon.....	30
3.2.6	Papel di mediadó di Minister di BZK	31
3.3	Oumento di e kantidat di miembro di Konseho Insular i di diputadonan insular	31
3.4	Kontrolaria general	33
3.4.1	Kadukashon di e obligashon di un Kontrolaria general mutuo	33
3.4.2	Lei fortifikashon decentrale rekenkamers	34
4.	Lei finansa Entidatnan Públiko Boneiru, Sint Eustatius i Saba	34
4.1	Introdukshon.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
4.2	Puntonan di salida.....	35
4.3	Funshon finansiero.....	36
4.3.1	Siklo di presupuesto	36
4.3.2	Sistema di tene buki	38
4.3.3	Apoyo di e Entidatnan Públiko ku problemátika di tene buki.....	39
4.4	Posishon hefe finansa	40
4.5	Supervishon di presupuesto i supervishon di e maneho finansiero.....	40
4.5.1	Supervishon den e FinBES aktual	41
4.5.2	Bottlenecknan supervishon di presupuesto aktual.....	41
4.5.3	Proposishon pa e tres Régimennan di supervishon pa e supervishon di presupuesto .	42
4.5.4	Proposishon pa e tres Régimennan di supervishon pa e maneho finansiero	46
4.5.5	Investigashon pa puntonan di atenshon spesífiko pa e presupuesto i ehekushon di e presupuesto.....	47
4.5.6	Marko di supervishon	48
4.6	Supervishon di entidat legal privá ku un laso ku e Entidatnan Públiko.....	48
4.7	Enagenashon propiedatnan	52
5.	Relashon ku derecho mas haltu.....	53
6.	Relashon ku regulashon nashonal.....	53
6.1	Lei munisipal	53
6.2	Lei di Seguridat BES.....	54
6.3	Modernisashon di lei nashonal di emergensia.....	55
6.4	Situashon legislashon relevante. Pa ta mas kompletu, aki ta duna un deskripsion korto relashona ku legislashon relevante riba tereno di integridat, partisipashon, salubridat públiko i orden públiko i seguridat	55
7.	Konsekuensianan finansiero.....	55

7.1 Gastunan struktural i ekonomisashon	55
8. Karga atministrativo i preshon regulatorio	56
9. Evaluashon	57
10. Konsulta	57
SPLIKASHON SERKA KADA ARTÍKULO	58

PARTI GENERAL

1. Introdukshon

1.1 General

Intenshon di e proposishon di lei aki ta pa fortalecé i mehorá e relashonnan intergubernamental entre e Entidatnan Públiko Karibense di Boneiru, Sint Eustatius i Saba (despues di esaki: e Entidatnan Públiko) i e Reino. Tambe lo renobá e sistemanan pa supervishon atministrativo i finansiero. A establecé e prosposishon di lei aki den kuadro di e reakshon di gabinete riba e Informashon pidí pa e Departamento di konseho di Raad van State konserniente e relashonnan entre e parti Oropeo i e parti Karibense di Hulanda i e Investigashon di maneho entre departamentu di e aserkamentu sigun maneho i e papel di kordinashon di e Ministerio di Asuntunan Interno i Relashon den Reino (despues di esaki: BZK) respekto Hulanda Karibense di 2019 i ta forma parti di un trayekto mas amplio pa mehorá e relashonnan intergubernamental i finansiero entre e Reino i e Entidatnan Públiko.¹

For di e reforma estatal riba 10-10-10, ku kua e islanan di Boneiru, Sint Eustatius i Saba komo Entidatnan Públiko ta forma parti di e sistema gubernamental hulandes, e Reino i e Entidatnan Públiko a traha duru riba posishon di e Entidatnan Públiko den Hulanda. Ademas a traha riba mehorashon kontinu di e relashonnan. E base pa e relashonnan intergubernamental i finansiero ta elaborá den e Wet openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba (Lei Entidatnan Públiko Boneiru, Sint Eustatius i Saba; despues di esaki: WolBES) i e Wet financiën openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba (Lei finansa Entidatnan Públiko Boneiru, Sint Eustatius i Saba; despues di esaki: FinBES). Mas ku un desenio despues di 10-10-10 ta kla ku esfuerso di Reino na Hulanda Karibense a guia na desaroyonan positivo, pero ku ademas ainda tin retrasonan. Tambe a siña di e forma ku a elaborá regulashon i maneho na Hulanda Karibense. Aya kaminda ku e modifikashonnan di lei entrante 10-10-10 a establecé un struktura konstitushonal nobo, awor – en bista di e eksperensianan ku a haña entretantu – a hasi esfuerso pa mehorashon mas aleu di e relashonnan intergubernamental entre Gobièrnu Sentral i e Entidatnan Públiko. E posishon estatal di e islanan komo Entidatnan Públiko den liñanan general ta sigui meskos. Den e vishon di maneho mas amplio, ekspresá den kapítulo 2, lo sigui elaborá riba esaki.

E proposishon di lei en kestion ta ofresé guia pa yega na un organisashon atministrativo mas efektivu relashoná ku e Entidatnan Públiko. Na mes momentu via otro trayekto ta traha entre otro riba fortalecé e poder di atministrashon i ehekushon, mehorashon di e servisio Públiko, repartishon kla di tarea entre e Entidatnan Públiko i e departamentonan na Hulanda, mehorashon di e relashonnan finansiero i mas uniformidat den dunamentu di maneho i regulashon for di Gobièrnu Sentral. Aspektonan for di e proposishon di lei aki tin hopi relashon ku e sobrá asuntunan aki, ku por mira komo kondishonnan esensial pa logra e perspektiva final ku gobièrnu tin na bista.

Un revishon di e forma di supervishon di e Entidatnan Públiko ta forma un parti importante di e proposishonnan. Tantu e supervishon intergubernamental komo e supervishon finansiero tin e mesun puntonan di salida i vishon tokante e relashonnan gubernamental. Esaki ta nifiká entre otro ku ta skrap òf aliviá un parti di e supervishon gubernamental i finansiero. Pa motibu di e diferensianan entre e Entidatnan Públiko mester di trabou na midí. Pa hasi esaki posibel, den e proposishon di lei en kestion a inkluí un proposishon pa modelonan di supervishon diferensia pa supervishon finansiero. Ku esaki ta tene kuenta ku e karakter propio i e velosidat di desaroyo di kada un di e Entidatnan Públiko. Tambe lo modernisá supervishon intergubernamental conforme e manera ku a adaptá e Gemeentewet (Lei di Munisipio) i e Provinciewet (Lei di Provinsia) na e Wet revitalisering generiek toezicht (Lei revitalisashon supervishon genérico).²

E posibel revishon di e sobrá tópikonan den e FinBES, esta e limitashonnan respekto e posibilidat di fianza, e pagonan èkstra i e vrije uitkering (pago general, komparabel ku pago general na munisipio hulandes), tambe en relashon ku e reakshon di gabinete mensioná promé, ainda ta

¹ Kamerstukken (Publikashonnan di Parlamento) II 2019/20, 35 300, IV, nr. 11.

² Kamerstukken (Publikashonnan di Parlamento) II 2009/10, 32 389.

konsiderashon. Ku esei e kambio proponé di e FinBES pa e motibu aki tambe ta limitá na e kapitulonon I – III di e lei ei. Ku eksepsion di e stipulashonnan relashoná ku kontenido tokante maneho di medio integrá i posibilidatnan pa fia den e kapitulonon aki.

Parti di e proposishon di lei tambe ta desaparishon di e funshon di Representante di Reino (despues di esaki: Rv), den kua e tareanan di e Rv ta bin kai bèk bou di Gezaghèber òf Minister di BZK, òf ta kanselá nan kompletamente. Ademas, pa loke ta trata e FinBES, a inkluí proposishonnan pa e reglanan tokante e funshon finansiero di e Entidatnan Públiko i e supervishon finansiero ekspresá den esaki. Ora di rekonsiderá supervishon finansiero di e Entidatnan Públiko tambe a investigá si implementashon i organisashon di e supervishon ta efisiente i efektivo. Finalmente, a inkluí proposishonnan pa supervishon finansiero di entidatnan legal privá ku un konekshon ku e Entidatnan Públiko.

A realisá e proposishonnan den konsulta estrecho ku e Entidatnan Públiko. Trabou lokal na midí a guia e kòmbersashonnan i e punto di salida den e proposishonnan final. Den kuadro di e proposishon di lei aki no a wak solamente e adaptashonnan hurídiko nesesario i deseabel, sino ku tambe a presta atenshon na e vishon i e kondishonnan esensial pa un elaborashon eksitoso di e kambionan di lei. Ademas a inkluí e prinsipio 'comply or explain' (kumpli òf splika) den e konsiderashonnan na base di e proposishonnan hasí. Paragraf 2.1 ta elaborá mas tokante esaki.

Ademas a hasi uso di e oportunitat pa implementá algun kambio den e WolBES ku no ta relatá na reashon di e gabinete. Aki ta trata di algun proposishon pa kambionan relashoná ku Kontrolaria. Pa un deliberashon di kontenido di esaki ta hasi referensia na paragraf 3.4 i e parti di artíkulo di e memoria di splikashon aki.

Minister di BZK tambe lo firma e proposishon di lei aki pa motibu di e kambionan relashoná ku e pakete di tarea di e Kolegio supervishon finansiero BES (despues di esaki: Cft BES) i tambe Minister di Finansa pa motibu di revishon di e FinBES.

1.2 Guia pa lesa

Kapítulo 1 ta trata ku algun kontemplashon introdutorio i históriko. Ademas ta trata di e meta i e motibu pa e proposishon di lei aki. Kapítulo 2 ta trata di e vishon di maneho i e puntonan di salida general tras di e relashonnan intergubernamental entre e Entidatnan Públiko i Gobièrnu Sentral. Esaki tin di haber ku un parti di e kambionan di lei. Kapítulo 3 i 4 ta trata di e kambionan spesífiko den e WolBES respektivamente e FinBES. Konsekutivamente, e kapitulonon 5 i 6 ta trata di e relashon ku derecho mas haltu i e relashon ku otro legislashon nashonal. E kapitulonon 7 te ku 10 konsekutivamente ta presta atenshon na konsekuensianan finansiero di e proposishon di lei aki, e karga atministrativo i preshon regulatorio, e evaluashon, i e konsulta.

1.3 Meta i motibu

Pa e motibu aki den paragraf 1.1 ya a indiká ku e proposishon di lei ta un elaborashon di reashon di e gabinete na 2019 riba e informashon di Raad van State. Ku esaki e gabinete a reashoná riba e informashon i riba e rekomendashonnan den e investigashon di maneho entre departementonan. Ademas, despues di e reforma estatal di 10-10-10, ku kua e islanan di Boneiru, Sint Eustatius i Saba komo Entidatnan Públiko ta parti di e sistema estatal hulandes, a haña hopi eksperensia i a siña lèsnan tokante e relashonnan intergubernamental. Por mehorá e relashonnan entre e Entidatnan Públiko i e Gobièrnu Sentral, i repartí e tareanan mas mihó, teniendo kuenta ku e deseo pa mas outonomia lokal i responsabilidat propio di e Entidatnan Públiko.

Pues, e meta di e proposishon di lei aki tambe ta pa, saliendo for di e puntonan di salida aki, pone un base pa e mehorashonnan deseá. Por supuesto, tambe lo evaluá e situashon nobo ku ta proponé. Ademas di proponé un base nobo a base di mehorashon di e relashonnan intergubernamental, e mehorashonnan aki ku a proponé den e relashon entre Hulanda Oropeo i Hulanda Karibense ta pidi atenshon kontinu. Lo elaborá e puntonan di salida aki mas aleu den e parti general di e akklarashon aki.

1.4 Historia

1.4.1. Establesimentu Entidatnan Públiko

Ku e reforma konstitushonal di Antia Hulandes riba 10-10-10 e islanan Boneiru, Sint Eustatius i Saba komo Entidatnan Públiko a bira parti di e sistema gubernamental hulandes. Asina nan a bira parti di e estado unitario desentralisá Hulanda. Ku esei e islanan a haña e státus di Entidat Públiko. Den papiá diario tambe sa yama e islanan "munisipionan spesial", pasobra e modelo di e munisipio hulandes no ta aplikabel sin mas. Pa loke ta tamaño di poblashon Boneiru, Sint Eustatius i Saba ta hopi mas chikitu ku un munisipio promedio, i ademá tin di haber ku un pakete di tarea ku pa sierto parti ta desviá for di loke munisipionan normalmente ta haña nan kuné. E sirkunstansianan ekonómiko i sosial, e distansia grandi for di e parti oropeo di Hulanda, e karakter insular di e Entidatnan Públiko, e superfisie i tamaño di poblashon chikitu, e sirkunstansianan geográfiko, e klima i otro faktornan tabata i ta motibu pa apliká fasilidatnan diferente kompará ku e munisipionan. P'esei, en relashon ku un konseho di e Departamento di konseho di e Raad van State na 2006³ a skohe pa lei pa organisá e islanan komo Entidatnan Públiko den e sentido di Artíkulo 134 di Konstitushon. E posishon independiente aki di e tres islanan den e relashon estatal ku Hulanda tambe tabata un deseo di e islanan mes.

Establesimentu i organisashon di e Entidatnan Públiko ta reglá den e WolBES. Durante redakshon di e WolBES a tuma e Gemeentewet (Lei di Munisipio) komo punto di salida, siendo ku desviashonnan di e Gemeentewet generalmente tabata nifiká supervishon mas pisá respekto di e Gemeentewet. E aspektonan finansiero ta reglá den e FinBES, den kua, fuera di e Gemeentewet i e Financiële-verhoudingswet (Lei di Relashon Finansiero, despues di esaki: Fvw), e Besluit tijdelijk financieel toezicht BES (Dekreto di supervishon finansiero temporal BES) na vigor e tempu ei, a forma un base importante.

Diferente for di e Gemeentewet, pa e Entidatnan Públiko a lanta e funshon di Rv komo konekshon atministrativo entre e Gobièrnu Sentral i e Entidatnan Públiko. E Rv tin su propio kompetensianan prinsipalmente dirigí riba garantia di bon gobernashon. E eskoho den e tempu ei pa un Rv pa Hulanda Karibense parsialmente tabata resultado di e echo ku Hulanda Karibense ta kai direktamente bou di Gobièrnu Sentral i ku esei falta e provinsia komo lag atministrativo. Ademá, ku e funshon di Rv a ofresé e posibilidat pa ehersé supervishon na nivel mas lokal i pa promové kolaborashon. Huntu ku esei a instituí e Cft BES pa e propósito di supervishon finansiero di e Entidatnan Públiko. Establesimentu di e Cft BES no ta impedí ku e Minister di BZK den sentido formal ta esun ku ta mantené supervishon relashoná ku maneho finansiero di e Entidatnan Públiko. Na Hulanda Oropo, supervishon finansiero di e munisipionan ta reglá den e Gemeentewet i Gedeputeerde Staten ta ehersé e supervishon aki.

Ademá, ku e Invoeringswet openbare lichamen BES (Lei di Introdukshon Entidatnan Públiko BES) a regla asuntunan importante rondó di e posishon nobo di e Entidatnan Públiko, manera e eskoho pa basa un parti signifikante di e derecho aplikabel na Hulanda Karibense riba lei i regulashon antiano hulandes.⁴ Ora a instituí e Entidatnan Públiko, a palabrá pa apliká un periodo di reserva legislativo, loke a enserá ku en prinsipio no a apliká lei i regulashon di Hulanda Oropo na Hulanda Karibense, a ménos ku tabatin bon motibunanan pa hasi esaki.⁵ Argumentonan pa esaki tabata ku no mester tin demasiado kambio den un tiru na Hulanda Karibense pa loke ta toka e situashon di promé ku 10-10-10, entre otro pa tene kuenta ku e kapasidat pa apsorbé na e islanan.⁶ Ainda na Hulanda Karibense tin un propio sistema di derecho na vigor, ku kua lei i regulashon hulandes únikamente òf konhuntamente ta aplikabel te na unda a determiná esei eksplísitamente eiden.

³ Kamerstukken (Publikashonnan di Parlamento) II 2006/07, 30 800 IV, nr. 3 (informashon) i nr. 4 (reakshon).

⁴ Artíkulo 2 di Invoeringswet (Lei di Introdukshon) BES.

⁵ 2.16 Ar.

⁶ Kamerstukken II (Publikashonnan di Parlamento) 2009/10, 31 954, nr. 7, p. 12.

1.4.2 Desaroyonan despues di 10-10-10

Desde e kambio konstitushonal, naturalmente hopi kos a pasa i a siña hopi tokante e relashonnan estatal nobo.

Ora a establese Boneiru, Sint Eustatius i Saba komo Entidatnan Públiko a palabrá ku 5 aña despues un evaluashon di e struktura estatal nobo lo a tuma lugá.⁷ Na kaminda pa e evaluashon ei a mensioná diferente punto di atenshon relashoná ku relashonnan gubernamental. Asina, e Departamento di Konseho di Raad van State a remarká na 2012 ku pa motibu di oumento di e kantidat di regla legal na Hulanda Karibense, riba e islanan a surgi e impreshon ku Hulanda a duna mas prioridat na mantenshon i supervishon ku na mehorashon di e sirkunstansianan di bida lokal. Tambe, sigun e Departamento, pa loke ta trata kordinashon e konhunto ta duna 'een verkokerde en ongecoördineerde indruk' ('un impreshon fragmentá i no kordiná')⁸ Raad van State entre otro a konsehá pa envolví ciudadano i órgano di gobernashon di e Entidatnan Públiko mas serka kreamentu di regla i den esei tene e konteksto lokal na bista. Tambe a rekomendá algun kambio di e funshon di Rv, ku kua lo por duna sustansia na un papel komo defensor pa e Entidatnan Públiko. Den dos informe di Inspectie Signalering Begeleiding (Señal di Guia) di Ministerio di Relashon Eksterior i di e komishon Van Gestel/Thunnissen/Johnson tokante e kordinashon di Reino di Hulanda Karibense for di 2013 i 2014⁹ tambe a reakshoná riba funshon di e Rv. Den esakinan a yama posishon di e Rv problemátiko, entre otro pasobra e tareanan di kordinashon di e Rv no ta formulá di forma kla den e WolBES, dor di kua no a bira sufisientemente kla kiko su papel riba e tereno aki ta enserá. Ademas a indiká ku e deskripshon di tarea di entre otro empleadonan di e Rv i empleadonan di Rijksdienst Caribisch Nederland (despues di esaki: RCN) no tabata kla. Relashoná ku e konstatashonnan aki a konsehá pa fortalés e papel kordinador di e Minister di BZK, sòru pa papel fiho pa medio di deskripshonnan di tarea presis pa departamentonan i Entidatnan Públiko, i pa spesifiká e tareanan di kordinashon di e Rv den un instruksion ofisial. Tambe a konsehá pa fortalés e poder ehekutivo lokal dor di organisá apoyo tékniko, establese programanan di kapasitashon i stazje i fortalés e posibilidatnan di gobièrnunan insular.

Reakshonando riba e rapòrtan aki e gabinete di e tempu ei a indiká ku:

- Lo hasi esfuerso pa fortalés koherensia gubernamental i kordinashon sentral na Den Haag;
- Lo redaktá un programa di vários aña ku e islanan den kua a stipulá temanan prioritario i e nivel di fasilidatnan deseá;
- Lo implementá un separashon entre maneho i ehekushon den kua e Rv a bira responsabel pa e shared service Rijksdienst Caribisch Nederland;
- Lo adaptá e profil di funshon di e Rv, ku kua e lo tin tantu tareanan legal na nivel di Reino komo duna contenido na e funshon di liaison (regla kolaborashon) entre e Reino i e Entidatnan Públiko; i
- Lo krea espasio pa un aserkamentu diferensia entre e islanan.¹⁰

Pero e esfuersonan na nivel di Reino relashoná ku e informenan tokante kordinashon di Reino no a kontribuí sufisientemente na e mehorashon deseá di e relashonnan gubernamental, asina ta

⁷ Kamerstukken (Publikashonnan di Parlamento) II 2008/09, 31 954, nr. 3, p. 6

⁸ 20 di desèmber 2012 (Derde periodieke beschouwing naar de interbestuurlijke verhoudingen; Di tres konsiderashon periodiko enkuanto relashonnan intergubernamental)⁹ di novèmber 2013 (Revisjon tokante funshonamentu di kordinashon di gobernashon di Reino na Hulanda Karibense) i 12 di mart 2014 (Kordinashon di Reino Hulanda Karibense) Kamerstukken (Publikashonnan di Parlamento) II 2013/14, 33 750, nr. 35 (aneksonan)

⁹ di novèmber 2013 (Revisjon tokante funshonamentu di kordinashon di gobernashon di Reino na Hulanda Karibense) i 12 di mart 2014 (Kordinashon di Reino Hulanda Karibense) Kamerstukken (Publikashonnan di Parlamento) II 2013/14, 33 750, nr. 35 (aneksonan)

¹⁰ Kamerstukken (Publikashonnan di Parlamento) II 2013/14, 33 750, nr. 35

resultá for di evaluashon di e elaborashon di e struktura estatal nobo na 2015.¹¹ Entre otro, e 'Commissie evaluatie uitwerking van de nieuwe staatkundige structuur Caribisch Nederland' ('Komishon evaluashon elaborashon di e struktura estatal nobo Hulanda Karibense') a plantia ku e struktura gubernamental i kontrol demokrátiko tabata funshoná di forma limitá. Tambe a konstatá ku e Gezaghèber ku su pakete di tarea tabata eksperensia tenson entre su papel komo presidente di konseho insular i kolegio ehekutivo di un banda i su tarea pa kontrolá riba legitimidat di desishonnan tumá, di otro banda. Ademas a mensioná un desapunto di e Entidatnan Públiko respekto e nivel di prosperidat na e islanan. Esaki tambe tabatin di haber ku ousensia di un vishon komun tokante nivel di e fasilidatnan ku mester logra i un plan integral pa desaroyo di e Entidatnan Públiko. El a kousa ku no tabatin un bista di e nivel aseptabel pa loke ta desaroyo i fasilidatnan. Ousensia di un vishon pa futuro komun apoyá pa e Reino i e islanan, den práktika a pone ku e opinion di Hulanda Oropeo tabata dominá riba hopi tereno, i ku no semper a tene suficiente kuenta ku sirkunstansianan lokal. Dor di esaki a surgi mal kontentu riba e islanan.

Reakshonando riba e evaluashon, e gabinete a indiká ku ta bai enfoká riba kuater pilar pa yega na fortalesé e poder di atministrashon i oumentá nivel di e fasilidatnan lokal:¹²

- Permanensia institushonal: ounke e evaluashon no a duna motibu pa kambionan institushonal sí a sigui ku e kambio di konstitushon deseá, ku kua a fiha un base konstitushonal i garantianan pa e Entidatnan Públiko Karibense;
- Impulso pa desaroyo sosial i ekonómiko, ku un enfoque riba bahamentu di gastu di supsistencia, desaroyo ekonómiko, subida di e sueldo mínimo i pagonan sosial relatá na esei. Den e kuadro ei, den e añanan ku a pasa entre otro a hasi esfuerso pa baha gastu pa utilidatnan, subi kompensashon pa yu, baha dependensia di importashon di kombustibel, i diversifikashon di e ekonomia.
- Mihó fasilidatnan kolektivo, via esfuerso pa entre otro akohida di mucha, enseñansa, bibienda i infrastruktura. Den e añanan ku a pasa tabatin adelanto signifikante riba e tereno aki, entre otro via e programa BES(t)4Kids pa mehorashon di akohida di mucha, Talent Ontwikkel Programma Bonaire (Programa pa Desaroyo di Talento na Boneiru, despues di esaki: TOP Boneiru) pa fasilidat regreso di profeshonal hóben ku roots Karibense, oumento di e oferta di bibienda sosial i renobashon di aeropuertonan, hafnan i kayanan;
- Bon gobernashon públiko (lokal), ku un enfoque riba fortalesé ekspertisio i kapasidat na e islanan i interkambio di konosementu. P'esaki a lanta entre otro programanan di twinning (interkambio di konosementu entre servisionan) ku munisipionan i a hasi ekspertisio disponibel pa profeshonalisashon di e departamentonan di asuntu sivil.

Apesar di esfuersonan di Reino, relashonnan gubernamental i finansiero, meskos ku e forsa di gobernashon i ehkushon i e nivel di fasilidatnan na e Entidatnan Públiko a sigui ta puntonan di atenshon. Esei a resultá for di Informashon di Raad van State i e Interdepartementaal Beleidsonderzoek (Investigashon di manejo entre Departamento) di 2019 (mira paragraf 1.4). Raad voor het Openbaar Bestuur (Konseho pa Gobernashon Públiko) despues a trata e problema aki den e investigashon pa e aserkamentu i konsekuensianan di e pandemia di Covid-19.¹³ Ta bini aserka ku pobresa riba e islanan a sigui haltu apesar di stipulashon di un benchmark mínimo sosial i e esfuerso pa drecha e nivel di fasilidatnan na e islanan.¹⁴ E echo ku e relashonnan gubernamental a sigui un punto di atenshon a bira opvio di un forma doloroso rondó di e intervenshon gubernamental na Sint Eustatius na 2018. E desishon pa intervenshon a kai despues

¹¹ 12 di òktober 2015 (Vijf jaar verbonden – Bonaire, Sint Eustatius, Saba en Europees Nederland; Sinku aña konektá – Boneiru, Sint Eustatius, Saba i Hulanda Oropeo) Kamerstukken (Publikashonnan di Parlamento) II 2015/16, 34 300, nr. 23

¹² Kamerstukken (Publikashonnan di Parlamento) II 2015/16, 34 300 IV, nr. 59
¹³ Van crisis naar opgave, Raad voor het Openbaar Bestuur (Di krísis pa enkargo, Konseho pa Gobernashon Públiko), mart 2022

¹⁴ Oog voor ouderen in Caribisch Nederland (Bista pa grandinan na Hulanda Karibense), Nationale Ombudsman, 10 di sèptèmber 2019; Het maakt uit waar je wieg heeft gestaan (Sigur ta importá unda bo a nase), Nationale Ombudsman, 8 di sèptèmber 2020

ku un Komishon di Sabionan a konkluí na komienso di 2018 ku gobernashon na Sint Eustatius tabata hasi su mes kulpabel na echo ilegal (wetteloosheid), mal maneho finansiero, diskriminashon, intimidashon, menasa i búskeda di poder personal i ku esei, na negligensia grave di deber.¹⁵ Na mes momentu e komishon tambe a ekspresá krtika riba Reino. Pasobra Reino a inkluí èkstra garantia den e WolBES i e FinBES pa limitá riesgonan riba tereno finansiero i di gobernashon, ku kua a trata e Entidatnan Públiko diferente di un forma visibel, i den bista di e gobernashonnan lokal 'manera mucha chikitu', kompará ku munisipionan. Entidatnan Públiko, i espesialmente Sint Eustatius, for di prinsipio a risistí esaki. Maske e intervenshon na Sint Eustatius tabata nesesario, e rapòrt di e Komishon di Sabionan a demostrá ku di banda di Reino kambio ta nesesario pa garantisá un trato igual di e parti Karibense di Hulanda.¹⁶

Sin embargo, no a tuma e desishon pa un intervenshon gubernamental levemente. E situashon na Sint Eustatius a demostrá ku den kaso di fayó di gobernashon di un Entidat Públiko, Reino fásilmente ta man bashí: den práktika, e supervishon gubernamental i finansiero manera inkluí den e WolBES i e FinBES solamente ta ofresé posibilidatnan limitá pa pone preshon riba Entidatnan Públiko pa mehorashon. Despues, negligensia grave di tarea ta e úniko opshon, pero e ta sigui ta un paso hopi drástiko i indeseabel pa motibu di e impakto riba demokrasia i outonomia lokal. Ademá, mester remarka aparte di esei ku tambe por hana direkshonnan di solushon pa preveni negligensia grave di tarea pafó di e instrumentario hurídiko.

1.4.3 Artíkulo 1 di Statuut i un modifikashon di Konstitushon

Na nivel di Reino, e reforma konstitushonal ta reglá pa medio di e Rijkswet tot wijziging van het Statuut (Lei di Reino pa kambio di Statuut) en konekshon ku disolushon di Antia Hulandes. Pa medio di e Rijkswet aki a disolvé e pais Antia Hulandes, e teritorionan insular Kòrsou i Sint Maarten a haña kalidat di pais den e Reino i e teritorionan insular Boneiru, Sint Eustatius i Saba a bira parti di e sistema gubernamental hulandes. Aruba for di 1986 ya tabatin un 'státus aparte' temporal den e Reino. Pa medio di e Rijkswet di 15 di desèmber 1994 a kontinuá e órden hurídiko depositá den Statuut respekto Aruba, i ku esei e státus di e isla komo pais independiente den Reino.

Inisialmente a organisá Boneiru, Sint Eustatius i Saba for di 10-10-10 komo Entidatnan Públiko den sentido di Artíkulo 134 di Konstitushon. E stipulashon aki ta duna un posibilidat bastante general pa hasi tur sorto di forma di desentralisashon posibel na Hulanda. Riba e base aki, for di promé a regla gobernashon pa e otro teritorionan ku pa motibun divergente no tabata pas den e struktura normal di desentralisashon teritorial, manera e Zuidelijke IJsselmeerpolders (di 1955 te 1996) i e lugánan Elten i Tudderan (di 1949 te 1963).

Sin embargo, na Boneiru, Sint Eustatius i Saba por papia di un komunidad lokal ku un paresido fuerte ku munisipionan, den e sentido ku e gobernashon ta serka di e siudadano. Riba tereno di e tareanan lokal tambe tin hopi semehansa, ounke e Entidatnan Públiko, diferente for di munisipionan, tambe tin tareanan mas komparabel ku e Reino (mira paragraf 2.2.2). Apesar di e semehansanan ku munisipionan, e garantianan Konstitushonal pa munisipionan den e tempu aya no tabata konta pa Entidatnan Públiko. Ademá, den e Konstitushon ta asumí ku teritorio di Hulanda ta repartí den provinsia i munisipio. P'esei, organisashon di e islanan komo Entidatnan Públiko pa un tempu indefiní sin kambio di e Konstitushon lo no tabata deseabel. P'esei, Raad voor het openbaar bestuur (Konseho pa gobernashon públiko) i Raad voor financiële verhoudingen (Konseho pa relashonnan finansiero) na kaminda pa e reforma konstitushonal a konsehá pa kambia Konstitushon riba e punto aki si ku tempu lo konkluí ku e státus di Entidat Públiko pa futuro tambe ta e solushon mas mihó posibel pa e islanan.¹⁷ Den e kaso ei lo mester stipulá eksplísitamente den e Konstitushon ku e situashon aki únikamente ta konta pa e Entidatnan Públiko den e parti Karibense di Hulanda. Esaki a sosodé despues di evaluashon di e elaborashon di e struktura estatal na 2015, ku agregashon di Artíkulo 132 a den e revishon di Konstitushon di

¹⁵ Kamerstukken (Publikashonnan di Parlamento) II 2017/18, 34 877, nr. 3

¹⁶ Kamerstuk (Publikashon di Parlamento) II 2017/18, 34 877, nr. 3, p. 42-44

¹⁷ Konseho legislashon Entidatnan Públiko Boneiru, Sint Eustatius i Saba (BES), Konseho pa Gobernashon Públiko, 23 di sèptèmber 2008

¹⁸ Kamerstukken (Publikashonnan di Parlamento) II 2011/12, 33 131, nr. 3, par 5.

17 di novèmber 2017. Den e artíkulo aki a fiha ku e kuadronan Konstitushonal ku ta konta pa munisipionan, tambe ta konta pa Boneiru, Sint Eustatius i Saba. Ademas a bira kla ku e státus di e islanan komo Entidat Públiko no ta posibel pa otro parti di e teritorio hulandes.

Den Artíkulo 1, insiso dos, di e Statuut a regla e base pa diferensia entre Hulanda Karibense i Hulanda Oropeo te ku 17 di novèmber 2017. Akiden a stipulá ku pa Boneiru, Sint Eustatius i Saba por stipulá reglanan i tuma otro medida spesífiko ku bista riba "*de economische en sociale omstandigheden, de grote afstand tot het Europese deel van Nederland, hun insulaire karakter, kleine oppervlakte en bevolkingsomvang, geografische omstandigheden, het klimaat en andere factoren waardoor deze eilanden zich wezenlijk onderscheiden van het Europese deel van Nederland*" ("*e sirkunstansianan ekonómiko i sosial, e distansia grandi for di e parti oropeo di Hulanda, nan karakter insular, superfisie i tamaño di poblashon chikitu, sirkunstansia geográfiko, klima, i otro faktor dor di kua e islanan aki ta esencialmente diferente for di e parti oropeo di Hulanda*"). Ku revishon di Konstitushon, e disposishon aki a 'muda' pa Artíkulo 132a, parti kuater, di e Konstitushon. Den esei a skohe pa un formulashon mas general ku e enumerashon spesífiko di faktornan den Artíkulo 1, paragraf dos, di e Statuut di e tempu ei, esta "*de bijzondere omstandigheden waardoor deze openbare lichamen zich wezenlijk onderscheiden van het Europese deel van Nederland*" ("*e sirkunstansianan spesial dor di kua e Entidatnan Públiko aki ta esencialmente diferente for di e parti oropeo di Hulanda*"). Pero esaki no tabatin intenshon di kambia e nifikashon material, pues e disposishon bieu for di e Statuut ainda ta ofresé un guía importante pa duna na e posibilidat di diferensiasion Konstitushonal.¹⁸

1.5 Informashon Raad van State i rekomendashonnan Investigashon maneho entre departamento
For di e ambishon di e gabinete pa sigui drecha e perspektiva sosial i ekonómiko na Hulanda Karibense, e deseo a bini dilanti pa hasi e oportunidatnan i strobashonnan pa yega na un maneho mas efektivu pa e islanan visibel. Komo ku a base di investigashonnan anterior a konstatá ku te ku e momentu ei no a logra e adelanto deseá pa problemátikanan respekto pobresa, desaroyo sosial i ekonómiko, infrastruktura físiko i bon gobernashon, e sekretario di estado di BZK na 2018 a pidi e Afdeling advisering (Departamento di konseho) di Raad van State pa duna informashon. E meta di esaki tabata pa por promové bienestar di siudadanonan na Hulanda Karibense mas mihó posibel, ku komo punto di salida ku tur hulandes ta haña un trato ekivalente.

Na mes momentu tabatin un Investigashon di Maneho entre Departamento (IBO) ta kana tokante e maneho respekto Hulanda Karibense. Motibu pa esaki tabata e impreshon ku a bini dilanti for di vários investigashon, ku e maneho for di Hulanda Oropeo riba e Entidatnan Públiko tabata di splés i fragmentá i ku e aserkamentu i esfuerso di parti di e ministerionan hulandes tabata varia. E pago pa e tareanan di e islanan tambe lo tabata diverso i no kla. E grupo di trabou IBO a haña e enkargo pa redaktá variantenan fundamentá pa un otro aserkamentu basá riba un maneho ku un konstrukshon finansiero adekuá, i pa hasi posibilidatnan pa mehorashon visibel; i esenario pa fortalese e papel di kordinashon di e Ministerio di BZK den e área di Relashon den Reino.

A ofresé resultadonan di tur dos investigashon hopi siguí na e gabinete i na tur dos Kamer di Staten-Generaal. E rapòrt "*Samen-Werken*" di e grupo di trabou IBO a paresé riba 10 di yüni 2019¹⁹ i e Informashon di e Departamento di konseho di Raad van State riba 17 di yüli 2019.²⁰ ²¹

²² Gobièrnu a reakshoná riba esaki dia 4 di òktober 2019, primintiendo entre otro di hasi

¹⁹ Bijlage bij Kamerstukken (Anekso serka Publikashonnan di Parlamento) II 2019/20, 35 300, IV, nr. 11.

²⁰

²¹

²² Bijlage bij Kamerstukken II (Anekso serka Publikashonnan di Parlamento) II 2019/20, 35 300, IV, nr. 11.

²³ Kamerstukken (Publikashonnan di Parlamento) II 2019/20, 35 300, IV, nr. 11.

²⁴ Kamerstukken (Publikashonnan di Parlamento) II 2019/20, 35 300, IV, nr. 53.

adaptashonnan den e WolBES i e FinBES.²³ Tambe, e gabinete a reakshoná por eskrito di dia 26 di mei 2020 riba diferente pregunta relashoná ku e reakshon di gabinete.²⁴

E Informashon di e Departamento di konseho di e Raad van State i e resultatnan for di e IBO entre otro ta relashoná ku e diseño eksistente di e relashonnan entre Hulanda Karibense i Hulanda Oropeo, forsa di gobernashon i ehekushon di e Entidatnan Públiko i e papel di kordinashon di e Ministerio di BZK. En breve, e liña kòrá ta lo siguiente:

- Desaroyá un vishon integral pa henter Reino den kua ta sinkronisá e diferente terenonan di maneho ku otro i den kua tur ministerio i Entidatnan Públiko ta envolví;
- Mehorá kolaborashon i kordinashon na Den Haag i den e área Karibense i entre nan, i den esei tambe envolví e repartishon di tarea aktual;
- Invertí den kalidat i dinamismo di e gobernashon lokal i e organisashonnan ofisial;
- Eliminá retrasonan paso pa paso i sòru pa fondo adekuá, sostenibel, i lei i regulashon adekuá;
- Hasi diferensiasion entre e islanan posibel.

Departamento di konseho di Raad van State ta deskribí dos situashon: e perspektiva final, ku kua riba término largu ta pone e responsabilidat pa formulá, kordiná i ehersé e maneho i e responsabilidat pa e banda finansiero di esaki mas tantu posibel serka e islanan; i e fase di transishon riba término korto i mediano, den kua e islanan i e Reino huntu ta traha pa yega na e perspektiva final. Ounke diferente rekomendashonnan di e Departamento di konseho di Raad van State ta insistí pa hasi kambionan di lei, Departamento di konseho di Raad van State no ta haña nesesario i tampoko konsehabel pa introdusí kambionan den e liñanan prinsipal di e struktura estatal. Esei pues ta nifiká ku lo mantené e státus di e islanan komo Entidatnan Públiko den e estado unitario desentralisá Hulanda. Tambe Departamento di konseho di Raad van State ta haña nesesario pa konsiderá e Entidatnan Públiko kada un riba su mes i hasi posibel pa e Entidatnan Públiko disponé di sufisiente medio finansiero, forsa di gobernashon i poder ehekutivo pa ehersé e tareanan i kompetensianan insular.

Konkretamente, ku e Informashon, Departamento di konseho di Raad van State ta duna indikashon pa abolí e funshon di Rv. Den e periodo di transishon mester fortalese gobernashon di e islanan, i e Minister di BZK ta bai kumpli ku un papel ku ta paresido na esun di e Komisario di Rei. Den e relashon ei, e funshon di Rv lo mester bira supérfluo. Ta rekomendá apoyo di e Gezaghèber ku esei. Ademas Departamento di konseho di Raad van State ta rekomendá pa suministrá modelonan diferensia di supervishon pa e WolBES i e FinBES, komo tambe kriterio ku por usa pa disidí kua modelo mester apliká. Asina por tene kuenta ku e propio karakter di e islanan i ku e sirkunstansia ku Boneiru, Sint Eustatius i Saba kada un ta den un otro fase pa loko ta trata implementashon di e renobashonnan estatal. Den e modelo di supervishon mas leve ta suprayá e mekanismonan di kontrol ku ta eksistí den e Entidat Públiko mes. Aki por pensa na obligashonnan di notifikashon i eksigensianan di aprobashon. Den e modelonan mas pisá, e Reino mester hunga un papel mas grandi, sigun e Departamento di konseho di Raad van State. Den su reakshon riba e Informashon di Departamento di konseho di Raad van State, e gabinete a indiká ku en prinsipio lo adoptá e rekomendashonnan aki i sigui elaborá esakinan. E proposishonnan pa revishon di e supervishon finansiero ademas ta kuadra ku e remarkenan di Kontrolaria General tokante supervishon di maneho finansiero di e Ministerio di BZK i Cft BES riba e islanan den e investigashonnan di responsabilisashon 2018 i 2019.²⁵

²⁵ Resultado investigashon di responsabilisashon 2018; Relashon den Reino (IV) i fondo BES (H); Rapòrt serka relato anual, Kontrolaria General, 15 di mei 2019 i Resultadonan investigashon di responsabilisashon 2019; Relashon den Reino (IV) i fondo BES (H); Rapòrt serka relato anual, Kontrolaria General, 20 di mei 2020.

²⁶ Kamerstuk (Publikashon di Parlamento) II 2021/22, 35925-IV, nr. 42

²⁷ Sigun título di e rapòrt di e grupo di trabou IBO di 2019: Anekso serka Kamerstukken (Publikashonnan di Parlamento) II 2019/20, 35 300, IV, nr. 11.

²⁸ Kamerstuk (Publikashon di Parlamento) II 2021/22, 35925-IV, nr. 42

E grupo di trabou IBO mas tantu ta hasi rekomendashonnan tokante maneho, den kua redakshon di un vishon integral respekto Boneiru, Sint Eustatius i Saba ta sentral. Na fabor di elaborashon konkreto di e vishon ei, ta konsehá pa redaktá un repartishon di tarea kla entre Entidatnan Públiko i Reino i departamentonan entre nan; pa fortalés e papel di kordinashon di Ministerio di BZK, mehorá e kolaborashon entre departamentonan, i oumentá kompreshon di e situashon lokal na e islanan, i di e diferensianan entre e islanan un ku otro. Ounke e rekomendashonnan aki no tin konsekuensia direkto pa e WolBES i e FinBES, nan ta konta sí komo kondishon esensial pa fortalésimentu di e relashonnan na nivel di gobernashon, i ku esei pa logro di e metanan ku ta aspirá ku e proposishon di lei en kestion.

2. Na kaminda pa mihó relashonnan intergubernamental

2.1 Vishon pa maneho

2.1.1 Perspektiva final

E gabinete ke yega na mas klaridat den e maneho pa Hulanda Karibense i na garantisashon di e ekivalensia di Hulanda Karibense komo parti di Hulanda. Ministerio di BZK den esaki tin na bista ku Hulanda Karibense pa loke ta nivel di fasilidatnan, ku tempu ta traha pa yega e sistema na Hulanda²⁶ ku kua, den liña ku e desentralisashon na Hulanda Oropeo, ta pone e responsabilidat pa formulá, kordiná, ehekutá i mantené maneho mas tantu posibel lokal: kolaborashon unda mester, independiente unda por.²⁷ Asina ta tene kuenta ku e echo ku e Entidatnan Públiko tin un pakete di tarea diferente for di munisipionan oropeo hulandes i ku pues mester ekipá nan sufisientemente pa esaki. Inseparablemente ligá na esaki ta e nesidat pa trese e forsa di ehekushon i ehekushon lokal riba un nivel ku e Entidat Públiko por ku un desentralisashon asina.

E prinsipio *'comply or explain'* ta di importansia esensial den e periodo durante kua lo traha pa yega na e perspektiva final. E gabinete a aseptá e prinsipio aki den e reakshon di gabinete riba e Informashon di Raad van State i e grupo di trabou IBO. Ku *'comply or explain'* ker a men e punto di salida normativo ku metanan di maneho òf intensifikason di maneho oropeo hulandes nobo, entre nan reglamentashon nobo korespondiente, tambe mester ta aplikabel na Hulanda Karibense, a ménos ku tin motibunan pa no hasi esei.²⁸

Pa motibu di e sirkunstansianan spesial dor di kua Hulanda Karibense ta supstansialmente diferente for di e parti oropeo di Hulanda, por disidí pa adoptá reglanan i tuma medidanan diferente pa Hulanda Karibense. Sinembargo, e ora ei sí tambe mester konsiderá importansia di esaki kompará ku realisashon di un efekto ekivalente. Tambe mester tene kuenta ku diferensianan entre e Entidatnan Públiko un ku otro. Ora disidí di desviá for di e situashon na Hulanda Oropeo, esaki mester sosodé a base di un argumentashon minusioso i despues di konsulta ku e Entidatnan Públiko. Ku esei lo garantisá ku no ta mira un trato diferente di Hulanda Karibense komo un desishon unilateral di Reino, pero komo un desishon tumá huntu na bienestar di Hulanda Karibense.²⁶

Tambe pa loke ta trata reglamentashon i maneho eksistente, tin e ambishon pa harmonisá unda ta posibel i diferensia unda ta nesario. Den e añanan benidero lo eliminá e retraso di legislashon eksistente paso pa paso. Ku esaki mester sigui fomentá ekivalensia entre siudadano na Hulanda Oropeo i na Hulanda Karibense.²⁷ 30Yega na e sistema hulandes oropeo tambe ta nifiká ku den kuadro di e prinsipio di desentralisashon ta hasi esfuerso pa un situashon den kua Hulanda Karibense mes ta ehersé mas tantu tarea posibel.

Pa realmente alkansá e vishon di futuro ei, e base mester ta na òrdu. P'esei den e añanan benidero, for di Reino lo sentralisá deklarashonnan meta riba kua for di 10-10-10 no a logra e

²⁶ Artíkulo 132a, insiso kuater, di Konstitushon.

²⁷ Kamerstuk (Publikashon di Parlamento) II 2021/22, 35925-IV, nr. 42

adelanto ku Hulanda Karibense i e Reino a spera i ferwagt, i ku ta kondishonnan esensial pa desaroyo di Hulanda Karibense riba tereno sosial-ekonómiko i di gobernashon.

2.1.2 Metanan

Por repartí e metanan pa realisá di e siguiente manera:

1. Kontenido:
 - Siguridat di supsistensia i fasilidatnan básiko
 - Desaroyo ekonómiko duradero di Hulanda Karibense
2. Gobernashon:
 - Forsa di ehekushon i ehekushon fortalesé
 - Bon gobernashon públiko
3. Finansa:
 - Suficiente medio finansiero pa e tareanan
 - A eliminá tur mantenshon atrasá
 - Maneho finansiero na òrdu

E (vishon i) metanan ta kuadra ku e ambishonnan den e akuerdo di gobernashon 2021-2025, den kua e siudadano ta sentral i siguridat di supsistensia pa tur hende ta sirbi komo base. Mester traha riba esei for di un gobièrnu fuerte ku ta konfiabel i ku ta presta. Esei tambe ta konta pa Hulanda Karibense: *'In Caribisch Nederland blijven we ons inspannen om Bonaire, Saba en Sint Eustatius een gelijkwaardig deel van Nederland te laten zijn.'* ('Na Hulanda Karibense nos ta sigui hasi esfuerso pa por laga Boneiru, Saba i Sint Eustatius ta un parti equivalente di Hulanda.')²⁸

E metanan pa realisá tambe ta relashoná ku temanan manera pobresa, infrastruktura, aksesibilidad, klima i enseñansa; i ku esei, ku maneho ku hopi bia ta riba tereno di otro departamento. For di e prinsipio 'comply or explain' lo inkluí Hulanda Karibense den e ambishonnan di maneho di e diferente departamentonan i e presupuestonan korespondiente, manera mensioná den e akuerdo di gobernashon (por ehèmpel enseñansa, merkado laboral, pobresa i debe, oumento sueldo mínimo, klima, sostenibilidad). Además, Hulanda Karibense lo mira un mehorashon signifkante di e posibilidatnan pa ehersé e tareanan i kompetensianan insular dor di utilisá un parti di e € 30 mion ku ta hasi disponibel di forma struktural riba un base anual pa Hulanda Karibense.

2.2 Puntonan di salida general enkuanto relashon intergubernamental

Ku e perspektiva final na bista a realisá e proposishon di lei, manera a deskribié den e vishon di maneho (paragraf 2.1). Pa traha pa yega e perspektiva final, lo redaktá Agèndanan di Ehekushon konkreto huntu ku e gobièrnunan insular di Boneiru, Sint Eustatius i Saba, a base di e vishonnan di kada un di e Entidatnan Públiko. Fuera di kambionan di lei i regulashon pa yega na un mihó kapasidat di ehekushon di tareanan na e islanan, esakinan lo presta atenshon na e prioridatnan di e Entidatnan Públiko. Kon rápido lo logra e perspektiva final, ta dependé di e esfuersonan di tantu Reino komo di e Entidatnan Públiko. E proposishon en kestion aki ta un paso importante den esaki. Na base di e proposishon di lei aki tin diferente punto di salida ku ta importante pa logro eksitoso di e perspektiva final.

2.2.1 Posishon estatal di e islanan komo Entidatnan Públiko ta sigui meskos

E posishon estatal di e islanan komo Entidatnan Públiko den liña grandi ta sigui meskos. En breve, esaki ta nifiká ku e Entidatnan Públiko tin un posishon Konstitushonal komo gobièrnu desentralisá den e pais Hulanda ku ta hopi paresido na e munisipionan, pero den kua sí tin espasio pa regla sierto asunto di forma diferente, ku bista riba sirkunstansianan partikular dor di kua e Entidatnan Públiko aki ta diferensia den esensia di e parti oropeo di Hulanda. Ku agregashon di Artíkulo 132a

²⁸ Akuerdo di koalishon 2021-2025 'Omzien naar elkaar, vooruitkijken naar de toekomst' (Drei wak otro, mira padilanti pa futuro'), 15-12-2021, p.4

na e Konstitushon dia 17 di novèmber 2017, a konfirmá ku, ku aplikashon di normanan Konstitushonal ku tambe ta na vigor enkuanto munisipio i provinsia, ta mira e stáтус di Entidat Públiko komo e mihó solushon posibel pa futuro pa Boneiru, Sint Eustatius i Saba (mira tambe paragraf 1.4.3).

E posishon partikular di e islanan komo Entidatnan Públiko tin balor adishonal pa tantu e gobernashonnan lokal komo e Gobièrnu Sentral, espesialmente ora ta trata di aplikashon di trabou na midí den implementashon di reglamentashon nashonal, ku kua por kontrarestá e karganan atministrativo di mas pisá na e islanan. Gobièrnu ta di opinion ku na e momentu aki, kambionan fundamental den e posishon estatal di e Entidatnan Públiko no ta deseabel ni nesenario. Boneiru, Sint Eustatius i Saba tin un historia ku hopi kambionan drástiko den e relashonnan estatal, di kua e transishon pa gobièrnu desentralisá den e pais Hulanda riba 10-10-10 ta e último. Gobièrnu no ta konsiderá ku tin indikashon pa un revishon di e struktura prinsipal.

Esaki no ta kita afó ku den e kuadro konstitushonal vigente tin espasio pa mehorashonnan riba tereno di e posishon gubernamental i finansiero di e Entidatnan Públiko. E cambio estatal drástiko di 10-10-10, te ku dia di awe ta pidi hopi tempu i atenshon. E Entidatnan Públiko, kada un na su mes manera, ainda ta den un fase di transishon. E proposishon di lei aki ta konstituí un siguiente paso importante den e transishon estatal. Den e siguiente paragrafnan lo elaborá mas tokante esaki.

2.2.2 Boneiru, Saba i Sint Eustatius komo un parti ekivalente di Hulanda ku atenshon pa e sirkunstansianan partikular

E konteksto na e Entidatnan Públiko Karibense den vários aspekto ta diferente for di munisipionan. Ya a mensioná ekonomia i sirkunstansianan sosial, e distansia grandi for di e parti oropeo di Hulanda, e karakter insular, e superfisie i tamaño di poblashon chikitu, sirkunstansianan geográfiko, i e klima. Den práktika e konteksto partikular aki ta nifiká ku e Entidatnan Públiko ta responsabel pa sierto tarea ku na Hulanda Oropo ta kai bou di Reino, provinsia, òf un waterschap (responsabel pa maneho di awa den un área) en bes di serka munisipionan. Asina, den e Entidatnan Públiko por ehèmpel mester regla fasilidatnan di utilidat públiko, tratamentu di awa residual, aksesibilidat via aire i awa i maneho di áreanan protehá den laman, lokalmente. Esaki ta nifiká ku e Entidatnan Públiko no solamente mester di mas medio, sino tambe mas ekspertisio ku un munisipio komparabel pa loke ta kantidat di habitante. Tambe mester remarká huntu ku esei ku e Entidatnan Públiko kada un konosé su propio konteksto i retonan. Asina, Boneiru tin di haber ku un kresementu di poblashon hopi fuerte, na Sint Eustatius a establese un terminal di almasenamentu i transbordo di petroli ku tur e responsabilidatnan (di medioambiente) ku esei ta trese, i Saba tin e responsabilidat pa maneho di un di e atòlnan (plataforma di koral) di mas grandi na mundu.

Den kuadro di e proposishon di lei aki, e diferensianan di mas importante entre e Entidatnan Públiko i munisipionan ta:

1. E pakete di tarea i responsabilidatnan relativamente grandi di e Entidatnan Públiko, den kua e Entidatnan Públiko tambe ta responsabel pa sierto tareanan ku no ta aloká serka munisipionan, pero serka Reino, provinsia òf waterschap (responsabel pa maneho di awa den un área);
2. Falta di un lag provinsial meimei;
3. E eskala chikitu di e islanan, inkluso e eskala chikitu di e gobièrnu lokal;
4. E stáтус komo entidatnan gubernamental relativamente yòn den e pais Hulanda;
5. E kuadronan legal parsialmente divergente, pasobra no a adoptá legishon di Hulanda un pa un pa Hulanda Karibense;
6. E karakter insular di e komunidatnan;
7. E distansia físiko entre e islanan un ku otro i entre Hulanda Karibense i Hulanda Oropo;
8. E kontakto hopi mas direkto entre e Entidatnan Públiko individual i e Reino den kua e papel di organisashon kordinadó manera e Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG; Asosiasion di Munisipionan Hulandes) òf e Wethoudersvereniging (Asosiasion di Wethouder) ta hopi mas limitá;
9. E diferensianan entre e Entidatnan Públiko un ku otro.

Ta premirá ku importansia di algun di e aspektonan aki lo baha sigun ta realisando e perspektiva final mas. Ta premirá ku punto 4 i 5 en partikular lo bai tin un papel mas chikitu riba término largu.

2.2.3 Konfiansa resíproko

Ora a establese e islanan komo Entidatnan Públiko, a skohe pa un supervishon mas pisá, kompará ku supervishon di munisipionan. Tabata trata di un situashon den kua a instituí un struktura gubernamental nobo den e Antia Hulandes anterior, i den kua e islanan i e Reino mester a haña nan kaminda. E supervishon mas pisá i e eksigensianan mas severo tabata ofresé guia pa tene un bista general i pa por intervení na tempu unda ta nesesario. Awor e situashon ta diferente. E Entidatnan Públiko i e Reino tin mas ku un desenio di eksperensia ku e struktura gubernamental nobo, i a atkirí komprension di kiko sí i kiko no ta traha. A resultá ku e manera ku e WolBES i e FinBES ta organisá, no semper a benefisiá relashonnan intergubernamental i e konfiansa resíproko, entre otro pasobra e Entidatnan Públiko tabata haña muchu tiki espasio pa ehersé tareanan sigun nan propio komprension.

Den futuro mester traha for di un base di konfiansa resíproko, unda ta amplia e kuadronan den kua e Entidatnan Públiko por move, dor di aliviá supervishon unda esei ta posibel. Unda ta posibel e Entidatnan Públiko mes mester formulá, kordiná i ehekutá maneho. Di pursi, e gobièrnu lokal ta serka di e siudadano, tin e mihó komprension di kiko ta nesesario i tin prioridat, i por envolví e siudadano den prosesonan di maneho. E Reino no por realisá un papel semehante. Di un banda, Reino ke duna e Entidatnan Públiko e konfiansa i e espasio pa ehekutá tareanan di forma independiente, i di otro banda ke por aktua ora un Entidat Públiko no por ehekutá un sierto tarea bon òf mester di apoyo den esaki, òf ora surgi peliger pa fasilidatnan vital. P'esei, trabou na midí ta importante, pero no mester bai a kosto di pronostikabilidat i stabilitat gubernamental.

Ademas mester formulá e relashonnan intergubernamental di un forma ku mas tantu posibel ta fasilítá konfiansa resíproko, òf ta stroba esaki ménos posibel. Un enfoke kla for di Reino, i e papel di kordinashon di e Ministerio di BZK den esei, ta forma un base importante pa fortalese e laso di konfiansa. Un bon defensa di interes di e Entidatnan Públiko serka Gobièrnu Sentral ta un kondishon esensial i lo duna un contenido mas efektivu na esaki.

2.2.4 Fortifikashon libertat gobièrnu lokal den e estado unitario desentralisá

Den Konstitushon ta ankrá ku Hulanda ta un estado unitario desentralisá. Esei ta nifiká ku a aloká e tareanan, kompetensianan i responsabilidatnan riba diferente nivel. Di un banda, e Entidatnan Públiko tin un kompetensia general pa reglamentashon i gobernashon, ku solamente por limitá pa medio di òf conforme lei. Di otro banda, e gobernashonnan desentralisá (Entidat Públiko, munisipio, provinsia i waterschap (responsabel pa maneho di awa den un área) sí tin obligashon pa kolaborá ku ehekushon di regla imponé pa outoridat mas haltu; i por someté nan na supervishon pa medio di òf conforme ku lei.

Na Hulanda Oropeo a formulá e puntonan di salida serka e prinsipio aki entre otro den e Code interbestuurlijke verhoudingen (Kódigo relashon intergubernamental) i e Europees Handvest voor Lokale Autonomie (Karta Oropeo pa Outonomia Lokal; despues di esaki: EHLA), den kua ta duna instrukshonnan pa e relashonnan intergubernamental, i ta sigui garantisá posishon di e gobernashonnan desentralisá.

E Code interbestuurlijke verhoudingen ta kontené palabrashonnan ku ta aportá na e kolaborashon entre gobièrnunan, ku komo meta pa atendé tareanan sosial mas lihé, mas efektivamente, i ku legitimashon demokrátiko. Apesar ku e EHLA i e Code interbestuurlijke verhoudingen niun di dos (ainda) ta direktamente aplikabel riba Hulanda Karibense, sí ta skohe pa hasi uso di e prinsipionan formulá den dje pa e Entidatnan Públiko, di un forma komparabel pa loke ta contenido, komparabel ku e aplikashon pa munisipionan. E EHLA ta basá riba e noshon outonomia lokal, ku ta definí komo e derecho i e kapasidat di outoridatnan lokal, den límite di lei, pa regla i manehá un parti importante di e asuntunan públiko sigun nan propio responsabilidat i na bienestar di e poblashon lokal. E prinsipio ta di gran importansia pa e posishon deseá di e Entidatnan Públiko, i ku e proposishon di lei aki ta hasi esfuerso pa fortalese e outonomia lokal aki. No mester brua e noshon 'outonomia lokal' ku e noshon outonomia, ku ta relashoná ku kogobernashon i ta importante pa e supervishon intergubernamental.

Den e aktualisashon di e Code interbestuurlijke verhoudingen, den konsulta ku e Entidatnan Públiko, lo mensioná ku e Code en prinsipio tambe ta aplikabel pa e Entidatnan Públiko Karibense.

Un repartishon di tarea kla i klaridat tokante e fluhonan di plaka ademas ta importante pa tantu outonomia di e islanan komo pa envolvimentu dirigí i efisiente di e Reino. Di akuerdo ku e konsehonan di Raad van State i e Grupo di Trabou IBO, e Ministerio di BZK, den kolaborashon ku otro departamentonan i e Entidatnan Públiko, a traha un rekálibrashon di e repartishon di tarea. A base di esei lo hasi palabrashonnan entre Entidatnan Públiko i Reino i entre departamentonan mes tokante repartishon di tarea i medio finansiero korespondiente. Asina entre otro lo wak e kompleksidat di tareanan relashoná ku e poder di ehekushon na e Entidatnan Públiko i e interes públiko di sierto tarea. Pa esaki lo tin mester di trabou na midí; i ku mira riba futuro, tambe lo mester konsiderá te kon leu mester òf por kambia lugá di responsabilidatnan. Asina e repartishon di tarea ta hopi yegá na e vrije uitkering, forsa di ehekushon i ehekushon, i eliminashon di retrasonan.

2.2.5 Trabou na midí

Departamento di konseho di Raad van State ta enfatisá importansia di diferensiasion entre e islanan. Esaki pa motibu di e diferensianan entre e islanan un ku otro.²⁹ En relashon ku legislashon e WolBES i e FinBES, tambe tin motibu pa inkorporá posibilidatnan pa trabou na midí den e legislashon mes. Boneiru, Sint Eustatius i Saba kada un ta den un otro fase ora ta trata di implementashon di renobashon estatal. E índole, i ku esei e aserkamentu lokal di retrasonan gubernamental entre e Entidatnan Públiko, tambe ta varia. P'esei, trabou na midí ta nesesario respekto e relashonnan intergubernamental. Pa legislashon esaki ta nifiká konkretamente ku respekto supervishon finansiero ta hasi uso di un modelo di supervishon den fase. Si e Entidat Públiko ehekutá tareanan manera mester ta i konforme e legislashon korespondiente, lo por papia di un nivel di supervishon leve, ku ta mas komparabel ku supervishon di munisipionan. Si e situashon pidi esaki, e Minister di BZK por disidí ku ta establese supervishon finansiero mas pisá. Un deskripsion mas detayá di e evaluashon aki den FinBES ta sosodé konforme un kuadro di supervishon ku mester redaktá ainda.

E modelo di supervishon ku a proponé pa e FinBES ta basá riba supervishon di munisipionan, den kua tin atenshon pa e diferensianan relevante, i riba e puntonan ei tambe ta diferensia. Pa esaki ta referí na paragraf 4.5 (FinBES).

Maske na Hulanda Oropeo tambe tin munisipionan chikitu, e Entidatnan Públiko ta diferente for di nan. Asina, na Hulanda Oropeo tin hopi posibilidatnan pa kolaborashon, tantu na nivel di munisipio komo na nivel di provinsia, ku kua por resolvé e problemanan di eskala parsialmente. Na Hulanda Karibense esei ta mas difísil pa motibu di e distansianan, e karakter insular i e falta di un lag provinsial. Tambe tin e echo ku pa e Entidatnan Públiko ta ménos fásil pa hasi uso di fasilidatnan papó di e propio fronteranan, dor di kua mester regla mas na e isla mes.

2.2.6 E papel di kordinashon di e Ministerio di BZK

Un papel di kordinashon fuerte di e Ministerio di BZK tambe ta kontribuí na logro eksitoso di e metanan ku a mensioná promé. Punto di salida den esei ta pa e responsabilidat ministerial sigui ta un prinsipio importante, i sigui na vigor. E ministernan den nan área di ekspertisio tin nan propio responsabilidat di sistema pa failnan spesífiko di departamento. E ministernan den nan área di ekspertisio ta sigui disponé di e kompetensia pa disidí kon ta ehekutá e pago, kordinashon, i forsa di ehekushon na nan departamentonan, i kon ku esaki ta duna contenido na e responsabilidat di sistema relashoná ku Hulanda Karibense. Ademas, ku esaki ta garantisá e envolvimentu i ekspertisio di e departamentonan apart.

Ministerio di BZK, fuera di tareanan independiente, tin un papel di kordinashon tokante maneho di Gobièrnu Sentral ku ta toka Hulanda Karibense. Pa por ehekutá e tarea di kordinashon bon, otro departamentonan *tin e obligashon pa drenta den konsulta den un etapa tempran ku e Ministerio di*

²⁹ Tambe mira artíkulo 137 di e WolBES i artíkulo 132a, insiso kuater, di Konstitushon

BZK³⁰ tokante medidanan i intenshonnan ku ta signifkante pa maneho di Reino konserniente e Entidatnan Públiko i e Minister di BZK ta ekspresá inkombeniensia ora un medida òf intenshon ku bista riba e prinsipio di desentralisashon no ta parse pèrmisibel.³¹ Ademas e Minister di BZK, en kolaborashon ku e Minister di Finansa, tin un papel di kordinashon den proporshoná kompensashonnan spesial.³² Tambe, ora di intenshonnan di maneho di Gobièrnu Sentral ku ta trese un kambio di ehekushon di tareanan òf aktividatnan dor di e Entidatnan Públiko, departamentonan mester splika kiko ta e konsekuensianan finansiero pa e Entidatnan Públiko, indiká via kua método di finansiamentu por apsorbé e konsekuensianan finansiero, i drenta den konsulta tokante esaki na tempu ku e Ministernan di BZK i di Finansa.³³

Un bon kordinashon ademas ta importante pa promové desentralisashon na bienestar di Hulanda Karibense³⁴ i pa sòru ku e maneho di Reino ta yega na e islanan komo un konhunto koherente. E ta enserá entre otro ku un konsiderashon integral i priorisashon di intenshonnan di maneho ta tuma lugá.³⁵ E Ministerio di BZK ta hasi esaki entre otro dor di fasilitá konsulta entre departamentu. Ku esei e Ministerio di BZK ta hasi esfuerso pa trabou na midí pa Hulanda Karibense. Den e añanan ku a pasa, p'esei e Ministerio di BZK a adoptá un papel di direkshon den kreashon di e Akuerdo di Gobernashon di Boneiru i e Saba Package, den kua a palabrá metanan komun di Reino i Entidatnan Públiko. Tambe e Ministerio di BZK ta kordiná ehekushon di e akuerdonan aki, loke den e añanan ku a pasa a guia na resultadonan visibel riba e islanan.

E papel di kordinashon di e Ministerio di BZK, di akuerdo ku e konsehonan di e Grupo di trabou IBO, ta kuadra ku un papel di direkshon pa desaroyo di Agèndanan di Ehekushon pa Hulanda Karibense. Den e Agèndanan di Ehekushon nobo ta stipulá e prioridatnan i e planifikashon pa kada isla. Despues di stipulashon di e Agèndanan di Ehekushon, e Ministerio di BZK, for di Reino i den kontakto ku Hulanda Karibense, ta vigilá pa sufisiente stabilitat, kontinuidat i klaridat di e failnan, sin ku esei – manera a informá – ta kita for di e responsabilidatnan di e departamentonan individual. For di un bista kordinadó, e Ministerio di BZK ta señalá puntonan relashoná, i ora ta nesesario ta fasilitá sinkronisashon entre departamentonan. For di e konosementu i e kontaktonan ku Hulanda Karibense, Ministerio di BZK ta duna konseho i ta monitòr i buska sinkronisashon entre Entidat Públiko i e departamentonan en kestion unda ta nesesario. E papel di kordinashon tambe ta inkluí ku e Ministerio di BZK ta kontribuí na un kapasidat lokal madurá i di kalidat haltu pa ehekushon di e tareanan i responsabilidatnan insular, tambe relashoná ku rekrutamentu lokal di ekspertisio eksterno (temporal). Ora surgi bottlenecknan den ehekushon òf toma di desishon, un aspekto importante di e papel aki ta pa organisá toma di desishon (polítiko) tokante fail i transparensia tokante esei na Hulanda Karibense. Esaki pa por stipulá metanan konkreto ku ta krea kompromiso entre departamentonan. Transparensia tambe ta nifiká ku ta informá tur dos Kamer di Staten-Generaal tokante e eskohonan di maneho ku ta hasi – i e interesnan ku a konsiderá ku esei.

E papel di fortalés di e Ministerio di BZK ta reflehá den e siguiente instrumentonan i enfoke organisatorio:

- Agèndanan integral pa henter Reino pa determiná e metanan formulá konhuntamente, i pa garantisá esfuerso dirigí di Reino i di Hulanda Karibense. Esakinan lo ta komparabel ku i, unda ta relevante, tambe lo sigui konstruí riba e akuerdonan di gobernashon manera esnan ku a sera ku Boneiru i Saba, i na kua a duna ehekushon den e añanan ku a pasa. Lo redaktá e Agèndanan di Ehekushon huntu ku Hulanda Karibense;

³⁰ Artíkulo 211, insiso dos, di e WolBES

³¹ Artíkulo 211, insiso tres, di e WolBES

³² Artíkulo 91 i 94 di e FinBES

³³ Artíkulo 87 di e FinBES

³⁴ Artíkulo 212 di e WolBES

³⁵ Kamerstukken (Publikashonnan di Parlamento) II 2008/09, 31 954, nr. 3, p.113

- E Stuurgroep Caribische delen van het Koninkrijk der Nederlanden (Grupo di guia partinan Karibense di Reino Hulandes), den kua na nivel ofisial haltu tur departamento ta envolví i toma di desishon tokante problemátika interdepartamental ta tuma lugá. Danki na e posibilidat di sinkronisashon interno i toma di desishon, e Grupo di guia ta kontribuí na un manejo integral fortalésé. Un konsulta ofisial di kordinashon di manejo ta presedé e Grupo di guia, den kua e kordinadornan di e failnan Karibense di e diferente departamentonan ta partisipá;
- Konsulta interdepartamental entre direktornan tokante temanan, ku enfoke riba e vishon ku na Hulanda Karibense ta trahando pa yega na un nivel di fasilidatnan ekivalente na Hulanda Oropeo. Den e konsulta aki lo diskutí asuntunan den preparashon riba e Grupo di guia, ku komo meta un toma di desishon rápido. Ku esaki ta hasi un agènda di toma di desishon mas efisiente posibel pa e Grupo di guia.
- E Grupo di Trabou interdepartamental CN-legal den kua ta diskutí aspektonan di legislashon tokante Hulanda Karibense, i ku kua ta vigilá integralidat di legislashon. Akiden prinsipalmente e departamentonan hurídiko di tur departamento ta representá. Resientemente, e huristanan di Hulanda Karibense i e Rv tambe ta partisipando den esaki.
- Un tim di proyekto Hulanda Karibense, for di kua entre otro ta yuda pensa mas relatá na kontenido tokante aplikashon di e prinsipio *'comply or explain'*. Esaki mester sòru pa tur departamento apliká e prinsipio *'comply or explain'* konsistentemente;
- Un bista general di legislashon pa redaktá den e kuadro di *'comply or explain'*, den kua ta inkluí entre otro lei i regulashon ku ta nesesario pa resolvé bottlenecknan konkreto, ku kua ta hasi mantenshon atrasá riba tereno di legislashon, ta redaktá legislashon marko di gran alkanse, i den kua petishonnan for di Hulanda Karibense por haña nan refleho. Ku esaki ta modernisá legislashon na Hulanda Karibense kaminda nesesario, i hasié mas ekivalente ku e legislashon na Hulanda Oropeo. Lo tene tur dos Kamer di Staten-Generaal na altura di esaki periodikamente;
- Tambe ta investigá e posibilidat pa bolbe start konsultanan gubernamental, manera tabata usual tambe den tempu di e asina yamá simannan di CN. E konsultanan aki mester kontribuí na e toma di desishon tokante failnan sensitivo i kompliká entre departamentonan. Pa tene e konsultanan dirígí i pa fasilidat toma di desishon konkreto, ta rekomendá pa organisá e konsultanan aki sigun tema, i asini pone e enfoke riba e puntanan di lansa menshoná kaba.
- Un organisashon nobo di RCN, entre otro a base di input di e poblashon lokal. E meta mester ta pa organisá e servisio lokal den kolaborashon ku e Entidat Públiko di forma mas integral i uniforme.
- E komishon ofisial pa evaluashon di pagonan spesial. Esaki a start for di yanüari 2022 i a lant'é di akuerdo ku e konsehonan for di e rapòrt di Kontrolaria General di 2021.³⁶ 39 Den e komishon en todo kaso representantenan di e Ministerionan di BZK i Finansa ta tuma lugá. Mester pone tur kompensashon spesial dilanti di e komishon aki, despues di kua lo evaluá nan di forma konsiso. E meta di esaki ta ku ta hunta kompensashonnan spesial mas tantu posibel, i ku e proseduranan pa suministroo di kompensashonnan spesial for di e departamentonan ta kla i ta kontené e base korekto.

2.2.7 Atenshon pa e kapasidat di ehekushon serka e Entidatnan Públiko: preshon atministrativo i kapasidat

Lei i regulashon fasilitario so no ta sufisiente pa sostené e Entidatnan Públiko den e ambishon pa oumentá e impakto di e gobernashonnan lokal i drecha e relashonnan intergubernamental entre e Entidatnan Públiko i Gobièrnu Sentral. E Entidatnan Públiko mester disponé di kapasidat, konosementu i medio korekto tantu riba tereno gubernamental komo riba tereno ofisial, pa por sigui desaroyá i pa por ehersé nan tareanan i kompetensianan bon. Ademas ta importante pa limitá e karganan di gobernashon pa e Entidatnan Públiko mas tantu posibel, i mester tin atenshon den esaki pa e ehekushon for di Gobièrnu Sentral. E situashon partikular di e Entidatnan Públiko ta

39 Kamerstukken (Publikashonnan di Parlamento) II 2020/21, 35 570 VII, nr. 103 (anekso)

ofresé posibilidatnan, tambe. Asina, tin oportunitatnan riba tereno di partisipashon di siudadano danki na e eskala chikí i e komunitatnan fuerte, i debí na e ubikashon di e islanan, por mira akuerdonan di koperashon ku islanan den besindario.

Sinembargo, mester konstatá ku mester di mehorashon mas aleu pa sòru ku e Entidatnan Públiko ta disponé di suficiente kapasidat, konosementu, i medio pa por ehekutá nan tareanan i kompetensianan bon. Posishon i efektividat di Gezaghèber, sekretario insular, kolegio ehekutivo i konseho insular tin un papel importante den esaki. Pero fortalesimentu di e aparato ofisial tambe ta indispensabel pa hasi e gobernashon lokal mas desidido. Parti di un mihó poder di ehekushon tambe ta ku ta bini mas koherensia entre e Entidatnan Públiko i RCN. Di pursi, esaki ta oumentá e posibilidatnan pa apoyo di e Entidatnan Públiko i di e efisiensia di servisio públiko. Ademas, disponé di suficiente medio tambe ta nifiká ku tin medio pa eliminá e retrasonan riba tereno físiko i sosial.

2.2.7.1 Forsa di ehekushon

Ademas, lo fasilitá e konsehonan insular i e kolegianan ehekutivo pa ehekutá nan papel mihó. Asina en todo kaso lo hasi esfuerso pa lo siguiente:

- Oumento di e kantidat di miembro di konseho insular i miembro di kolegio ehekutivo. Pa esaki ta referí na paragraf 3.3.
- Mihó apoyo di e miembronan di konseho insular i miembronan di kolegio ehekutivo. Lo realisá esaki dor di hasi medio disponibel pa empleado di frakshon i konsehero di gobernashon, i pa medio di esfuerso pa drecha kalidat i kapasidat di sekretariado (di Parlamento). Por realisá fortalesimentu i interkambio di konosementu temporal via interkambio ku munisipionan i departamentonan, pero tambe den region. Finalmente mester garantisá konosementu i ekspertisio na nivel lokal, den kua kursonan di kapasitashon tambe tin un papel. Un organisashon mas struktural di e kursonan di kapasitashon (manera ripitishonnan anual i un programa di kapasitashon fiho pa miembro di konseho nobo) mester yuda pa riba término largu hasi e konsehonan insular i e kolegianan ehekutivo mas efektivo. Ademas via prosedura mas sólido, mas kla i mas simpel, entre otro ku reglanan di prosedimentu i dor di hasi esfuerso pa digitalisashon di toma di desishon interno, lo pone un base pa toma di desishon mas efisiente i mas struktural. Ku esaki tambe lo tene kuenta eksplisitamente ku e oumento den fase di e kantidat di miembronan di konseho insular i miembronan di kolegio ehekutivo.
- Stimulá partisipashon di hóben i siudadano. Partisipashon di hóben ta duna hóbenan e chèns pa sera konosí for di tempran ku polítika i atkirí abilidadnan polítiko útil (por ehèmpel via un forma di bos di hóbenan). Partisipashon di hóben i partisipashon di siudadano en general ta yuda oumentá e oferta i e diversidat di polítiko lokal. Ademas, ku esaki ta hasi posibel pa siudadano lokal yuda pensa tokante desishonnan lokal. Dependiendo di e grado den kua lo formalisá e partisipashon, ku esaki tambe por krea un forma di kontrol riba e gobernashonnan lokal. Den kolaborashon ku UNICEF, Ministerio di BZK a start ku stimulashon di partisipashon di hóben. Por organisá partisipashon di siudadano via entre otro miembresia di kolegio di siudadano, un kolegio di konseho sosial òf otro posibilidatnan di partisipashon. Esaki tambe Ministerio di BZK ke fasilitá na e Entidatnan Públiko den e añanan benidero.
- Bishita di isla peer-to-peer periódiko. Un otro manera ku kua lo fortalesé e forsa di ehekushon, ta dor di instituí bishitanan periódiko na e Entidatnan Públiko den kua un komishon di kolega eksterno, independiente (spesífikamente ofisialnan gubernamental di otro gobernashonnan desentralisá) ta bishitá e Entidat Públiko pa mira kon e ta traha i yuda pensa kon por fortalesé bon gobernashon. Ta trata di 'un revishon entre kolega di e organisashon na e lokalidat'.³⁷ Kondishon ta ku e bishita ta tuma lugá riba un base boluntario i riba un base di konfiansa i ekwalensia dor di revisor kapas, independiente i kritiko di un forma konstruktivo, ku ta hiba e kòmbersashon sin prehuizio i ku mente habrí. Aki ta trata di un instrumento ku no ta mará na e instrumentonan pa supervishon intergubernamental, ya ku e bishitanan di islanan primeramente ta sirbi pa apoyá e Entidat

³⁷ Factsheet Visitatie https://www.kcwj.nl/sites/default/files/Factsheet_Visitatie.pdf

Públiko. Di otro manera, por usa e eksperensianan ku ta haña pa medio di esaki pa sigui forma e kuadro di maneho nesesarío pa e supervishon. Despues lo konsiderá si e Entidatnan Públiko na nan burt por tene revishonnan na munisipionan hulandes.

2.2.7.2 *Forsa di ehekushon*

Na benefisio di e forsa di ehekushon, den kolaborashon ku e Entidatnan Públiko a redaktá un strategia pa fortalese e forsa di ehekushon. Ku esaki en todo kaso lo sigui konstruí riba inisiativanan ku a establese den e añanan ku a pasa pa fortalese e aparato ofisial, manera TOP Boneiru, un trayekto ku kua ta ofrese posibilidatnan lokal pa karera i desaroyo na profeshonalnan hóben ku roots Karibense, i riba e aktividatnan den e kuadro di e akuerdonan intergubernamental ku ta kanando. Pasobra e nesidatnan pa loke ta fortalesimentu ofisial i desaroyo ta diferente pa kada isla, trabou na midí ta importante. Den futuro, e gabinete ke invertí mas di forma struktural den programanan di kapasitashon/estudio, programanan di interkambio, apoyo tékniko, i stazjenan.

Asina, for di e Ministerio di BZK a traha riba un ret di interkambio den kolaborashon ku e Vereniging van Nederlandse Gemeenten (Asosiasion di Munisipionan hulandes) na benefisio di un forma mas struktural di interkambio di konosementu i ekspertisio. Si ta posibel, otro departamentu, provinsia i waterschap (responsabel pa maneho di awa den un área) tambe lo hala serka. For di e ret aki lo manda ámtenar for di Hulanda Oropeso Hulanda Karibense a base di konosementu i eksperensia, na lugánan ku tin mester di e konosementu i eksperensia aki. Di otro banda tambe lo detashá ámtenar for di Hulanda Karibense pa munisipionan òf un departamentu, pa haña eksperensia i amplia konosementu. E meta entre otro ta pa fortalese e aparato ofisial, pa por yena posishonnan klave riba término kòrtiku (temporalmente) bon, i pa hasi mihó uso resíproko di konosementu, ekspertisio i kapasidat.

Ademas tambe mester konsiderá e fortalesimentu struktural nesesarío di e aparato ofisial den altura di e vrije uitkering.

2.2.7.3 *Rijksdienst Caribisch Nederland*

RCN ta un konekshon ku ta uni Gobièrnu Sentral i Entidatnan Públiko i e ministerionan ku ta presente riba e islanan. E servisio ta ofrese apoyo lokal pa i servisio for di e diferente departamentonan, ku kada un ta responsabel pa kontenido di implementashon di su propio maneho. Ku esei, RCN tambe ta un kara importante di Gobièrnu Sentral riba e islanan.

Den e 10 añanan ku a pasa a invertí den mehorashon di e servisio, i a tuma pasonan tambe. Tòg tin posibilidatnan pa mehorashon di e servisio, for di perspektiva di habitantenan. Ta papia di servisio frakshoná i fragmentá dor di e kantidat di lokèt i prosedura, i un kolaborashon hopi limitá entre RCN i e Entidatnan Públiko. Partinan di e sistema di manehá i duna informashon ainda ta den desaroyo i no tin un aserkamentu koherente di Hulanda Karibense, den kua kontenido ku ta surpasá e tarea ta sentral. E kompetensianan di duna servisio tambe ta den pleno desaroyo ainda.

Mas promé, ya a indiká ku mester sirbi e siudadano for di ún lokèt, sin importá si ta Reino òf e Entidat Públiko ta responsabel, i sin importá kua departamentu ta envolví ku esei. Sin importá kon lo repartí e tareanan i sin importá kon a diseñá e ehekushon, e siudadano no por tin molèster di esaki. Pa realisá e imágen ophetivo aki, RCN eksplísitamente ta haña e responsabilidad pa traha pa logra mas integrashon, koherensia i uniformidat di suministro di servisio.³⁸ Asina e gabinete ta konsentrá riba e siguiente temanan:

- mehorashon di prosesonan di servisio konkreto for di perspektiva di e habitantenan. Esei ta nifiká mas sinkronisashon i mas kolaborashon;
- digitalisashon mas aleu. E ora ei di un banda ta trata di pone e base digital na òrdu i di otro banda, di yega na un enfoke di digitalisashon koherente pa Hulanda Karibense;
- trese e departamentonan Asuntunan Sivil di e Entidatnan Públiko na òrdu. E ora ei ta trata di servisio, pero tambe di pone e atministrashonnan básiko na òrdu;

³⁸ Kamerstukken (Publikashonnan di Parlamento) II 2019/20, 35 300 IV, nr. 11 i Kamerstukken (Publikashonnan di Parlamento) II 2021/22, 35 925 IV, nr. 60

- hasi mihó visibel kiko ta e eksperensia di e habitantenan ku e dunamentu di servisio i kua sugerensianan nan tin pa mehorashon.

Na desèmber 2022, a yega un direktor/kwartiermaker (manager prekursor) nobo, ku ta bai traha ku e plan di transishon RCN i e kolaborashon entre RCN i e Entidatnan Públiko.

2.2.8 Supervishon adekuá

2.2.8.1 Liñanan prinsipal

Un parti di e relashonnan gubernamental ta supervishon. Por mira supervishon komo kompilashon di informashon tokante e pregunta si un akshon òf asunto ta kumpli ku e eksigensianan ku ta pone pa esei, formashon di un opinion tokante esaki, i eventualmente, si ta nesario, intervení enkuanto esei.³⁹ Supervishon intergubernamental ta un di e forman di supervishon i por definí asina: 'e total di prosesonan, ku ta tuma lugá den kuadro di e relashonnan hurídiko entre e Reino, e provinsianan, e munisipionan, areglonan mutuo i e waterschapnan ku ta trata ku evaluashon di e maneho di tarea di e gobièrnunan mas abou dor di e gobièrnunan mas haltu'.⁴⁰ Mester mira e supervishon intergubernamental den e konteksto di Hulanda komo un estado unitario desentralisá. E desentralisashon di tareanan na e Entidatnan Públiko, pero tambe na munisipionan i provinsianan, ku por lo general ta ehersé esakinan den kogovernashon, ta impliká konfiansa di e Gobièrnu Sentral den ehersementu di esaki, i respèt pa e libertat di e gobernashon lokal. Esaki no ta kita afó ku supervishon intergubernamental ta un medio pa sigurá e 'karakter di union' di e estado unitario desentralisá pa medio di diferente instrumento di influensia i guia vertikal. Esaki ta parti di e sistema vertikal di *checks and balances* entre lagnan di gobernashon.

Den e proposishon di lei aki ta regla dos forma di supervishon gubernamental: e supervishon intergubernamental ku instrumèntnan genérikos den e WolBES i e supervishon finansiero ku ta resultá for di e FinBES. Serka e promé forma di supervishon ta konta e siguiente instrumèntnan genérikos ku kua por intervení den ehersementu di tarea i kompetensia dor di e Entidat Públiko:

1. pa medio di un desishon real, kuminsá ku destrukshon 'spontáneo' di desishonnan di órgano atministrativo di e Entidatnan Públiko pa motibu ku nan ta bai kontra lei òf kontra Interes general (artíkulo 132, insiso kuater, i 132a, insiso dos, di e Konstitushon);
2. tumamentu di medida den kaso di negligensia di tareanan di kogovernashon dor di órganonan atministrativo di e Entidatnan Públiko (artíkulo 132, insiso sinku, promé frase completo, i 132a, insiso dos, di e Konstitushon). Esaki ta diferente for di negligensia grave di tarea (artíkulo 132, insiso sinku, di dos frase completo, i 132a, insiso dos, di e Konstitushon), den kua únikamente e legislador formal por intervení. Ademas, negligensia grave di tarea por tin di haber tantu ku outonomia komo tareanan di kogovernashon. E areglo tokante negligensia grave di tarea ta kai pafó di alkanse di e proposishon di lei aki.

Supervishon finansiero ta tokante e supervishon gubernamental i konekshon ku organisashon finansiero di e Entidat Públiko. Den liñanan general, ta esaki ta trata di supervishon riba e siklo di presupuesto i e maneho finansiero. Ademas, tin algun punto spesífiko mas, manera e relashon ku entidatnan legal privá i enagenashon di biennan. E FinBES ta kontené regla pa supervishon finansiero.

Aktualmente, e WolBES i e FinBES ta inkluí instrumèntnan di supervishon relativamente pisá, i e deseo ta pa ku tempu por hasi e supervishon riba e Entidatnan Públiko kada bes ménos. Den kaso

³⁹ Kamerstukken (Publikashonnan di Parlamento) II 2009/10, 32 389, nr. 3, p. 2.

⁴⁰ Grupo di trabou gubernamental Alders, Interbestuurlijk toezicht herijkt – toe aan nieuw zicht op overheden (Supervishon intergubernamental rekalibrá – ta tempu pa un bista nobo riba gobernashonnan), 2005, publiká komo anekso serka Kamerstukken (Publikashonnan di Parlamento) II 2005/06, 30 300 VII, nr. 50, p. 17.

di gobièrnunan desentral na Hulanda Oropeo tambe esaki a pasa durante dékadan. ⁴¹ 44 Kaminda ta posibel, lo hasi e supervishon mas leve, ku kua ta konektá mas riba e sistema di supervishon pa munisipionan. Tantu serka supervishon intergubernamental den e WolBES i e supervishon finansiero den e FinBES, mester tene kuenta ku e propio responsabilidat di e gobièrnu en kestion, e proseso demokrátiko ku ta tumando lugá einan, i e konfiansa den esei. E mekanismonan di responsabilisashon i garantia di kalidat den e Entidatnan Públiko, den esaki ta forma e punto di salida. Ademas, mester hasi uso di e supervishon den sentido general (artíkulo 132, insiso kuater, di Konstitushon) i e supervishon finansiero ku reserva. E supervishon ta tuma lugá dor di un instansia di gobièrnu mas haltu. Esei na e momentu aki generalmente ta e Minister di BZK òf e Representante di Reino. CftBES tambe tin un papel spesial serka e supervishon finansiero.

Tokante e supervishon intergubernamental den e WolBES, diferente for di loka e Departamento di konseho di Raad van State a rekomendá den e Informashon, ta proponé pa den e lei aki no inkluí niun areglo spesífiko pa supervishon den fase/diferensia (por ehèmpel pa desishon tokante personal). E proposishon ta resultado di – manera a mensioná promé – e deseo pa sigui basá riba e prinsipio di konfiansa i e importansia di respèkt pa libertat di e gobernashon lokal. Ku e instrumentario di supervishon genérico, supervishon dirigí por tuma lugá ainda unda ta nesario. Ademas, e modelo di mas ‘pisá’ ku e Departamento di konseho di e Raad van State ta deskribí, esta intervension pa motibu di negligensia serio di tarea, sí ta sigui eksistí. ⁴² 45 Er is geen voetnoot 46!!!!!!

Lo pone e supervishon finansiero kuadra mas ku e sistema pa Hulanda Oropeo. Pa e supervishon finansiero, en relashon ku e Informashon di e Departamento di konseho di Raad van State, sí lo proponé pa hasi uso di un modelo den fase. E base pa esaki ta e echo ku Hulanda Karibense ainda ta hañ’e den un fase di transishon. Un envolvimentu mas grandi di e Reino ku e Entidatnan Públiko tambe ta na su lugá den esei. Ounke e énfasis den esei ta riba bon kolaborashon i apoyo, ta importante pa e instrumentario di supervishon hurídiko nesario tambe sigui disponibel pa por intervení efektivamente si ta nesario. E modelo di supervishon den fase den e FinBES en breve ta enserá ku, dependiendo di e situashon serka un Entidat Públiko, un nivel di supervishon mas leve òf mas pisá lo ta na vigor riba sierto tereno. Ku esaki por suministrá mas trabou na midí. Tambe tin e speransa ku for di dje lo sali un estímulo positivo pa e Entidatnan Públiko ora e Entidatnan Públiko riba tereno di supervishon por realisá un propio posishon mas fuerte ora nan ehersé e reglanan i e palabrashonnan ku ta surgi for di e FinBES di forma adekuá. P’esei, ku esei tambe lo pone mas énfasis riba supervishon di sistema. Supervishon di sistema ta un forma di supervishon den kua e supervisor ta husga e prosesonan i medidanan di maneho na un instansia. Ora e sistema serka un Entidat Públiko ta na òrdu, e supervishon den kasonan individual por ta mas reservá. Esaki ta bini na ekspreshon konkreto serka e supervishon riba enagenashon di biennan. Fuera di e nivel leve, mediano i mas pisá proponé den e FinBES, ainda tambe ta eksistí e nivel di mas pisá di supervishon intergubernamental, manera a apliká na 2018 na Sint Eustatius. Por instituí esaki únikamente den un lei stipulá spesífikamente pa e situashon ora di negligensia grave di tarea. No ta trata e ora ei di un situashon den kua no ta ehersé un solo tarea bon, sino di un situashon den kua e gobernashon den su totalidat ta neglighá su tareanan gravemente. Esaki ta un situashon hopi eksepsional i naturalmente indeseabel den kua por intervení hopi fuerte den e relashonnan intergubernamental. Esaki ta i ta sigui ta un último rekursu. Instalashon di esaki semper lo tuma lugá pa medio di un lei spesífiko den sentido formal. ⁴³ 47 E modelo di supervishon den fase den e FinBES entre otro tin komo meta pa prevení e intervension pisá aki den e outonomia lokal.

2.2.8.2 Supervishon i ehekushon

⁴⁴ Por ehèmpel: Van specifiek naar generiek. Doorlichting en beoordeling van interbestuurlijke toezichtarrangementen (Di spesífiko pa genérico. Revishon i evaluashon di areglonan di supervishon intergubernamental (rapòrt di Commissie (Komishon) van Oosting)), anekso serka Kamerstukken (Publikashonnan di Parlamento) II 2007/08, 31 200 VII, nr. 8; Kamerstukken (Publikashonnan di Parlamento) II 2009/10, 32 389, nr. 3

⁴⁵ Artíkulo 232 di e WolBES i art. 132 di Konstitushon.

Ku realisashon di e proposishonnan di kambio a wak posibilidatnan pa hasi supervishon di e Entidatnan Públiko, tambe serka nivelnan di supervishon mas pisá, mihó ehekutabel na nivel lokal, i na mes momento oumentá efektividat di e supervishon. Esaki pa evitá karganan gubernamental innesario riba e Entidatnan Públiko. Punto di salida tambe ta pa reglamentashon lokal sigui ehekutabel i simpel, por ehèmpel ora di reportá. Di pursi, e Entidatnan Públiko tin hopi tarea i un aparato di ámtenar relativamente chikitu. Supervishon intergubernamental mester ta faktibel na nivel lokal pa e por tin balor èkstra. Parti di esaki tambe ta ku e kambionan ku a implementá na Hulanda Oropeo pa medio di e Wet revitalisering generiek toezicht (Lei revitalisashon supervishon genérico) tambe lo bai konta pa e Entidatnan Públiko. Lo usa e supervishon a base di selektividat i proporshonalidat, den kua e supervisor ta respetá libertat konstitushonal di e Entidatnan Públiko pa manehá nan propio kas.⁴⁴⁴⁵ Esaki ta enserá ku supervishon solamente ta tuma lugá unda ta nesario, por ehèmpel a base di análistanan di riesgo i señalamentu di posibel abuzu, i ku e supervisor ta hasi un konsiderashon entre e nesidat pa supervishon i e impakto di supervishon riba e forsa di ehekushon i e ehekushon di e Entidat Públiko. Pa mantené e karga di supervishon limitá i pa sigui konstruí riba un base di konfiansa resíproko, promé ku e supervishon semper lo mester tin konsulta atministrativo ku e Entidat Públiko. Tambe ta importante pa promé redaktá un kuadro di supervishon kla, asina ku ta kla bou di kua sirkunstansianan por spera supervishon, i kon por prevení esaki.

Un otro elemento importante den esaki ta e relashon entre supervishon i palabrashonnan gubernamental. Ta importante pa sinkronisá esakinan bon ku otro. Den esei en todo kaso ta importante pa averiguá serka palabashonnan gubernamental nobo si nan no ta intervení di un forma indeseabel ku aktividatnan di supervishon ku ta kanando. Palabrashonnan gubernamental no por para operashon di posibel medidanan di supervishon sin pèrmit eksplísito di e supervisor. Na mes momentu, palabrashonnan gubernamental por tin un papel den e manera ku ta duna kontenido na e supervishon den práktika. Tambe, e supervishon por tin influensia serka evaluashon di kumplimentu ku palabrashonnan gubernamental, den kua ta importante pa formulá e palabrashonnan gubernamental di un forma ku por kontrolá nan. Den esaki tambe ta importante pa hasi palabrashonnan kla adelantá ku e Entidatnan Públiko, entre otro tokante suministroo di informashon tokante progreso i realisashon di e palabrashonnan gubernamental. Pa e supervishon di palabrashonnan gubernamental esaki ta importante, tambe.

2.2.8.3 Fihamentu di posishon di supervishon

Esaki sí ta hiba na e pregunta kon mester fiha posishon di e supervishon den e Ministerio di BZK. Den esaki ainda e separashon di supervishon i maneho ta relevante, i en konekshon ku esei e sinkronisashon nesario entre maneho i supervishon. Mester ta posibel pa ehekutá supervishon di forma independiente i ophetivo. Esei ta nifiká ku e supervisor mester por ehekutá su tareanan sin influensia di por ehèmpel e partido ku ta bou di supervishon òf e atministrador responsabel. Mester prevení ku por ehèmpel na nivel ofisial ta stroba e aktividatnan di supervishon den e kuadro di maneho di desaroyo. Den esei sí ta remarká ku uso di e instrumentonan di supervishon gubernamental suspenshon i anulashon tambe tin un komponente di maneho kla, pasobra tambe lo husga si uso di un instrumento di supervishon ta proporshonal. P'esei ta di importansia ku tin un distansia entre e parti di e organisashon ku ta hasi e supervishon i e parti ku ta hasi e maneho, i ku ta establese kuadro di supervishon i kartanan di supervishon di forma independiente i na nivel haltu den e organisashon.

2.2.8.4 Kolegio di konseho i e papel di Cft BES

Bou di e FinBES aktual, e Cft BES tin un papel importante serka organisashon finansiero di e Entidatnan Públiko i e supervishon riba esei. E papel aki tabata basá riba e papel anterior ku e Kolegio supervishon finansiero tabatin promé ku e reforma estatal. Aktualmente, na sierto lugánan ta konsiderá e Cft BES komo un kolegio di asesoramentu, pero e kategorisashon aki no ta konketa

⁴⁴ Artíkulo 132, insiso sinku, di dos frase kompleto, jo. 132a di Konstitushon.

⁴⁷ Artíkulo 124, insiso un, di Konstitushon.

perfektamente ku e tareanan i kompetensianan ku e Cft BES tin awor sigun e FinBES.⁴⁶ 49 Ku e revishon di e FinBES, a mira e tumamentu di posishon di e Cft BES den kuadro di e maneho mas amplio di Gobièrnu Sentral relashoná ku independisashon i governance di interesnan públiko.⁴⁷ 48 E proposishon ta ku Cft BES lo tin un papel mas inekivokabel, esta komo kolegio di asesoramentu.

Supervishon di e Entidatnan Públiko ta kai direktamente bou di Gobièrnu Sentral, pasobra falta e provinsia komo lag di gobernashon. E situashon spesial aki den algun kaso ta rekerí trabou na midí. Esei ta e kaso ora di asesoramentu tokante e supervishon finansiero ku e Minister di BZK ta ehekutá.

Supervishon di e Minister di BZK por tin un impakto grandi riba e Entidatnan Públiko, unda e supervishon finansiero en partikular por tin un impakto signifikante. P'esei ta deseabel ku un terser partido – den e kaso aki un kolegio di asesoramentu – por duna konseho na e Minister tokante e supervishon ku mester apliká. Pasobra e konseho aki tambe por ta kítiko den direkshon di e Minister di BZK, ta importante pa e partido aki ta riba un distansia for di e Ministerio. Esaki ta pa garantisá independensia di e konseho. Di parti di e Minister di BZK i e Entidatnan Públiko ademas tin e nesidat di un partido independiente unda e Entidatnan Públiko por buska konseho tokante e presupuesto i e maneho finansiero. Den bista di esei, tambe ta deseá pa e Entidatnan Públiko ta representá den e órgano di konseho independiente aki. No ta posibel òf no sufisientemente posibel pa duna un forma na esaki bou di responsabilidat ministerial. Un accountant tambe por duna un konseho independiente, pero no den e sentido di mas amplio, i ademas e ni ta duna konseho tokante derecho públiko.

Fuera di esei, ta importante pa un kolegio di konseho ku tin ekspertisio i konosementu di sirkunstansia lokal i kustumbenan na e Entidatnan Públiko redaktá e konseho. Konforme loke tin ariba, lo konkluí ku e kos di mas apropiá ta pa Cft BES sigui tin un papel den supervishon finansiero komo kolegio di konseho. Asina, Cft BES lo konsehá Minister di BZK tokante tumamentu di medida den kuadro di supervishon finansiero, i konsehá e Entidatnan Públiko mas ampliamente tokante asunto finansiero. Ya ku aki no ta trata di konsehá gobièrnu tokante regulashon generalmente obligatorio òf maneho di Gobièrnu Sentral pa sigui, e Kaderwet adviescolleges (Lei marko kolegianan di asesoramentu) no ta aplikabel.

Un kolegio di konseho ta hasi investigashon, kompilá informashon, traha un análisis denter di su tereno di tarea i basá riba loke ta stipulá den i di akuerdo ku lei, i asina ta yega na un konseho fundamentá i independiente. E Minister di BZK ta hasi uso di e konsehonan di Cft BES den ehkushon di e supervishon. Komo ku e stipulashonnan legal i e normanan pa Cft BES ta fihá i ku evaluashon ta tuma lugá a base di nan, no ta posibel pa Cft BES mes, sea ku òf sin mandato, pone norma òf tuma desishon ku tin konsekuensia hurídiko pa e Entidatnan Públiko. Fihamentu di norma (legal) i toma di desishon ta kai bou di e supervisor, e Minister di BZK. Loke tambe ta hunga un ròl ta e punto di salida ku e kompetensia tokante areglo di nan propio kas, en prinsipio ta kai bou di e Entidat Públiko (òf e outonomia lokal). Intervení den esaki mester tuma lugá ku hopi reserva i koutela i ku sufisiente legitimashon demokrátiko. P'esei ta na su lugá pa aloká tur desishon rondó di e supervishon finansiero intergubernamental serka e Minister di BZK. Konsekuensia di tur esaki ta ku tin ménos chens pa surgi inklaridat tokante e papelnan di e Minister di BZK i di Cft BES. Ademas, no ta konsiderá ku ta adekuá pa Cft BES komo kolegio di konseho tin tareanan ehekutivo. Lo realoká e tareanan aki – tanten ku nan ta sigui na vigor – serka Minister di BZK.

Un tarea importante di Cft BES ta pa konsehá Minister di BZK tokante maneho finansiero, kònsèpt di presupuesto, kambionan den kònsèpt di presupuesto, i e nivel di supervishon na e Entidatnan

46 <https://organisaties.overheid.nl/Adviescolleges/>

47 <https://www.kcbr.nl/themas/themas-z/governance-verzelfstanding-en-governance-van-publieke-belangen-een-wegwijzer>

Públiko. Tambe, Cft BES (riba petishon òf di su propio inisiativa) por duna Minister di BZK konseho den kasonan ku sa tin tokante asuntunan manera plannan pa mehorashon, supervishon riba enagenashon, i e ordenansa finansiero di e Entidatnan Públiko. Cft BES tambe tin un papel relevante den asesamentu ora di establese toma di desishon gubernamental, i esepialmente si por kumpli ku nan, i si nan ta midibel i kontrolabel. Finalmente, riba petishon di kolegio ehekutivo, Cft BES por duna konseho tokante presupuesto, maneho finansiero, i atministrashon finansiero di e Entidat Públiko en kestion. Den kapitulo 4, lo diskutí e papel di Cft BES den mas detaye, i den anekso 2 a inkluí un bista general di e tareanan di Cft BES bou di e lei aktual i bou di e proposishon di lei.

Pa hasi posibel pa Cft BES kumpli debidamente ku su tarea di konseho, a inkluí den e proposishon di lei ku mester manda vários dokumento di e Entidat Públiko mediante Cft BES pa Minister di BZK. A base di su kompetensia amplio pa duna Minister di BZK konseho sin ku el a pidi pa esaki, Cft BES por inkluí un konseho serka e dokumentonan aki. Despues, Minister di BZK e ora ei mester tuma un punto di bista tokante e konseho aki denter di 6 siman. En breve, ta trata di e siguiente dokumentonan:

- Regla di e Entidat Públiko tokante enagenashon di propiedat;
- Informashon tokante enagenashon di propiedat ku a tuma lugá kaba;
- Kuantanan anual di partidonan relashoná;
- Desishonnan pa kambio di presupuesto;
- Kopianan di informenan ehekutivo;
- E kuenta anual fihá i e relato anual, òf posiblemente un relato anual ku konseho insular no a fiha òf no a fiha manera mester ta;
- Desishonnan pa, den kaso di emergensia, aseptá obligashon promé ku a fiha e (kambio di) presupuesto en kestion;
- E deklarashon di accountant i e informe di konklushonnan;
- Desishonnan instruí pa MinBZK di e gobernashon insular ku konsekuensianan finansiero (den kaso di supervishon presupuestario mas pisá);
- E plan di mehorashon den kaso di supervishon atministrashon finansiero;
- Informe tokante progreso plan di mehorashon.

Pa ehersementu di su tareanan, por ta nesesario pa Cft BES ainda kolektá otro informashon tokante e Entidat Públiko. Meskos ku bou di e FinBES aktual, e Entidat Públiko tin e deber pa suministrá e informashon nesesario na Cft BES. Tambe, mester duna (representantenan di) Cft BES aksesu i/òf inspekshon di biennan, atministrashonnan, dokumentonan i otro portadornan di informashon. Den bista di e punto di salida di konfiansa resíproko i e meta pa limitá peso gubernamental mas tantu posibel, ta klaro sí ku mester ehersé e kompetensianan aki ku reserva. Den e kuadro di supervishon, lo ilustrá mas aleu kon esaki mester funshoná den práktika, i den kua kasonan kolekshon di informashon adishonal en todo kaso ta opvio. Den e FinBES mes, lo aklará ku e derecho riba aksesu i inspekshon ta apliká solamente te kon leu esaki ta nesesario na opinion di Cft BES pa ehersementu di su tareanan.

2.2.9 Transparensia

Asuntunan manera trabou na midí, un aserkamentu kla for di e diferente departamentonan i aplikashon di e prinsipio di 'comply or explain' ta rekerí transparensia di parti di Reino. Esaki ta relevante entre otro ora ta trata di diferensianshon di supervishon. Kriterionan mester ta kla i aplikabel na kada un di e Entidatnan Públiko. Tambe mester ta kla pa e Entidatnan Públiko kon mester interpretá sierto norma, asina ku nan por traha dirigí riba logro di e normanan ei, i e Entidatnan Públiko haña oportunidatnan ekivalente. Den e kuadro di 'comply or explain' mester tin transparensia ora disidí pa no laga e Entidatnan Públiko partisipá den kambionan di lei, intensifikashonnan di maneho òf areglonan di supsidio, òf ora, apesar di petishon di e Entidatnan Públiko pa desviá, tòg ta disidí pa Hulanda Karibense partisipá den inisiativanan pa Hulanda Oropeo.

3. Lei Entidatnan Públiko Boneiru, Sint Eustatius i Saba

Den e paragraf aki lo trata ku e kambionan proponé pa e WolBES, partikularmente desaparishon di e funshon di Rv, supervishon intergubernamental, i oumento di e kantidat di miembro di konseho insular i e kantidat di miembro di kolegio ehekutivo.

3.1 Funshon di Representante di Reino

3.1.1 Introdukshon i trasfondo

Ku e reforma konstitushonal di Boneiru, Sint Eustatius i Saba a krea e funshon di Rv, entre otro pa motibu ku falta e provinsia komo lag gubernamental. A base di e WolBES, e Rv tin su propio tareanan i kompetensianan (Artíkulo 204 di e WolBES) ku ta enfoká prinsipalmente riba garantisá bon gobernashon i e funshon di 'orea i wowo' di e Gobièrnu Sentral na e sitio. Huntu ku esei tambe ta pertenesé vários tarea di supervishon, manera dunamentu di aprobashon pa sierto ordenansa i desishon di personal. Ademas e Rv tin tareanan i kompetensianan a base di diferente otro lei, espesialmente ora ta trata di e Veiligheidswet BES (despues di esaki: VwBES). Den e sentido aki, ta hasi referensia na 'Relashon ku legislashon nashonal' (paragraf 6.2).

For di 2010, kompreshon progresivo a duna di konosé ku un otro repartishon di papel i funshon lo benefisiá e relashonnan intergubernamental. Den práktika a resultá ku ta eksistí falta di klaridat i malkontentu rondó di funshon di e Rv, loke finalmente a kondusí na e proposishon pa atribuí e tareanan di e Rv di otro manera.

E karakter híbrido di e funshon di Rv a hasi e funshon aki sumamente desafiante. E Rv tin tantu tareanan di supervishon komo di kordinashon. Tambe ta mira e Rv komo e persona adekuá den defensa di interesnan di e Entidatnan Públiko, ounke e papel aki no ta fihá formalmente den e WolBES.⁴⁹ Apesar ku un kombinashon semehante di papel no ta inusual den kaso di e Rv, den práktika esaki a kontribuí na un kolaborashon ménos bon entre lagnan di gobernashon, tambe pasobra tabata falta e ekilibrio entre ehekushon di e papelnan – en todo kaso for di punto di bista di e Entidatnan Públiko.⁵⁰ A enfatisá esaki den dos rapòrt di 2013 i 2014 relashoná ku e Kordinashon di Reino na Hulanda Karibense.⁵¹ Den e análisis di e Commissie Kleine Evaluatie (Komishon evaluashon Kleine) di 2014, entre otro ta remarká ku ounke e Rv 'vanuit de WolBES heldere taken heeft waar het gaat om het houden van toezicht op het lokale bestuur, maar niet waar het gaat om zijn overige (vermeende) taken als verbinder en coördinator' ('a base di e WolBES tin tareanan kla unda ta trata di supervishon riba e gobernashon lokal, pero no unda ta trata di su sobrá (supuesto) tareanan pa uni i kordiná).'⁵² P'esei por a sosodé ku e Rv emoshonalmente tabata mas serka di e Reino ku serka e Entidatnan Públiko. E nòmber ku a skohe pa e funshon tambe a kontribuí na esaki.⁵³ Raad van State a realisá esaki for di 2012 i a konsehá pa kambia e nòmber hasié por ehèmpel Komisario Karibense.⁵⁴

Loke tambe ta hunga un ròl, ta e echo ku e espektativanan bai bin relashoná ku e reforma konstitushonal tabata diferente. Esaki tambe Raad van State a remarká for di 2012, i na 2013 a bolbe enfatis'é den un revishon di funshonamentu di kordinashon di gobernashon di Reino na Hulanda Karibense dor di Inspectie Signalering Begeleiding (Inspekshon Señalá i Guia).⁵⁵ Unda e Entidatnan Públiko a spera un mehorashon di kondishon di bida te na nivel di Hulanda Oropeo, Reino den e periodo despues di 10-10-10, fuera di esfuerso pa por ehèmpel enseñansa, kuido i

⁴⁹ Kamerstukken (Publikashonnan di Parlamento) II 2012/13 33.400-VII, nr. 67; Kamerstukken (Publikashonnan di Parlamento) II 2013/14 33 750, nr. 35

⁵² Kamerstukken (Publikashonnan di Parlamento) II 2013/14 33 750, nr. 35, anekso 308762

⁵³ Kamerstukken (Publikashonnan di Parlamento) II 2013/14 33 750, nr. 35

⁵⁴ Kamerstukken (Publikashonnan di Parlamento) II 2013/14 33 750, nr. 35, anekso 308762, p. 11

⁵⁵ Kamerstukken (Publikashonnan di Parlamento) II 2012/13 33.400-VII, nr. 67

⁵⁶ Kamerstukken (Publikashonnan di Parlamento) II 2012/13 33.400-VII, nr. 67

⁵⁷ Kamerstukken II 2012/13 33.400-VII, nr. 67; Kamerstukken II 2013/14 33 750, nr. 35, anekso 308763

⁵⁸ Kamerstukken II 2012/13 33.400-VII, nr. 67; Kamerstukken II 2013/14 33 750, nr. 35, anekso 308763

⁵⁹ Kamerstukken (Publikashonnan di Parlamento) II 2013/14 33 750, nr. 35, bijlage 308762

infrastruktura, pa gran parti a enfoká riba legislashon, supervishon, i mantenshon.⁵⁶ Esaki no ta tantu debí na funshon di e Rv, pero sí a kontribuí na un desbalanse den ehekushon di tareanan dor di e Rv i ku esei na e manera ku for di e islanan nan tabata wak e funshon. Ta bini aserka ku e Rv tambe ta dependé di terser persona pa ehersé su tareanan riba tereno di kordinashon bon.⁵⁷ 59 Un falta di e guia formal korekto pa por ehekutá e papel aki bon, a hasi interpretashon di e papel aki ainda mas difísil. Ademas, e echo ku e Rv for di 10-10-10 tabata stashoná na Boneiru, no a favoresé e laso ku e Islanan Ariba. For di prinsipio, e Islanan Ariba a asosiá e Rv ku e isla – situá leu aya – Boneiru.⁵⁸ 60

E kombinashon di faktornan menshoná ariba a kondusí na un kolaborashon ménos bon entre e diferente lagnan di gobernashon i krítika riba e funshon di Rv.⁵⁹ 61 Esfuersonan pa drecha e relashonnan entre e lagnan di gobernashon den e último añanan no a trese mehorashon i puntonan importante di krítika, manera e lokalidat i e deskripshon di tarea, e manera ku e Rv a duna kontenido n'e i e énfasis desproporshonal riba supervishon a sigui. Departamento di konseho di Raad van State den e Informashon di 2019 ta konkluí di nobo ku ta mira e Rv demasiado komo 'functionaris die de belangen van Europees Nederland behartigt' (un funshonario ku ta representá interesnan di Hulanda Oropeo).⁶⁰ 62

Ta bini aserka ku departamento di konseho di Raad van State den e Informashon ta proponé pa organisá supervishon intergubernamental di forma diferente, dor di kua e funshon di Rv lo no ta nesario mas.⁶¹ Konsiderando e puntonan ariba menshoná, ta proponé pa eliminá e funshon di Rv.

3.1.2 Realokashon di e tareanan di e Representante di Reino

E tareanan di supervishon ku awor ta kai bou di e Rv a base di e WolBES, lo kai bou di e Minister di BZK. Na Gezaghèber lo atribuí tareanan ku primeramente ta relashoná ku informá Minister di BZK, promové kolaborashon, i promové bon gobernashon. Tambe tin tareanan ku lo kanselá. Ku esaki pa gran parti ta kumpli ku e Informashon di departamento di konseho di Raad van State. Ta skohe pa e repartishon di tareanan aki, pasobra e tareanan di supervishon ku awor ta kai bou di e Rv, den Gemeentewet ta kai bou di provinsia òf Komisario di Rei (por ehèmpel e posibilidat pa Gezaghèber pidi e Rv pa dun'e un eksonerashon di e deber di tin residencia na e Entidat Públiko, Artíkulo 85, insiso dos, di e WolBES). P'esei ta lógiko pa laga tareanan di supervishon semehante kai bou di un lag di gobernashon mas haltu tambe den e kaso di e Entidatnan Públiko. Ora e funshon di Rv kai afó, solamente por establese e supervishon aki serka Gobièrnu Sentral.

Otro for di loke Departamento di konseho di Raad van State a indiká den e Informashon, a skohe pa no atribuí e kompetensia pa aprobá ordenansa insular na Gezaghèber. Esaki den sentido di derecho estatal lo no tabata adekuá: dor di laga aprobashon di ordenansa insular kai bou di Gezaghèber, Gezaghèber lo haña un derecho di veto pa ku parlamento. E echo ku e konseho insular (establesé den Artíkulo 125, den koherensia ku 132a, insiso dos, di Konstitushon) ta na kabes ta stroba esaki. Tokante aprobashon di ordenansanan insular tambe mira paragraf 3.2.3.

E sobrá elementonan for di e Informashon Departamento di konseho di Raad van State relashoná ku bolbe atribuí tareanan di e Rv na Gezaghèber sí a tuma over. Ta trata di e outoridat pa someté desishonnan na Minister di BZK pa anulashon (Gezaghèber ya tabatin e outoridat aki i ora e funshon di Rv kai afó, solamente Gezaghèber ainda lo tin esaki), i e tarea pa pèrkurá pa gobernashon bon i kouteloso.

Tambe lo pone dunamentu di eksonerashon pa miembronan di Konseho Insular òf Gezaghèber kai bou di Minister di BZK. Ta trata den esaki di eksonerashonnan pa sierto akto prohibí (Artíkulo 16,

60 Kamerstukken (Publikashonnan di Parlamento) II 2013/14 33 750, nr. 35, bijlage 308763

61 Kamerstukken (Publikashonnan di Parlamento) II 2012/13 33.400-VII, nr. 67; Kamerstukken (Publikashonnan di Parlamento) II 2013/14 33 750, nr. 35

⁵⁸

⁵⁹

⁶⁰ 62 Anekso serka Kamerstukken (Publikashonnan di Parlamento) II 2019/20, 35 300, IV, nr. 11, p34

⁶¹ 63 Anekso serka Kamerstukken II (Publikashonnan di Parlamento) 2019/20, 35 300, IV, nr. 11, p35

insiso dos, di e WolBES) i di e obligashon di Gezaghèber pa biba na e Entidat Públiko (Artíkulo 85 di e WolBES).

Fuera di e WolBES, por haña e tareanan i kompetensianan den otro legislashon, tambe. Lo skrap esakinan tambe, òf realoká nan ku e proposishon di lei tras di nan, ku eksepshon di tareanan i kompetensianan ku a inklui den leinan di Reino. Lo inkluí kambionan di esakinan den un trayekto separá di legislashon di Reino. Por haña e Representante di Reino tambe den e Algemene pensioen- en uitkeringswet politieke ambtsdragers (Lei General di penshun i kompensashon funshonario polítiko). Dor di artíkulo 63 di Konstitushon, pa e lei aki tambe ta konta un prosedura spesial, i tambe lo inkluí e cambio di esaki pues den un trayekto separá. Den anekso 1 serka e Memoria di Aklarashon aki, por haña un bista general di e tareanan di e Rv den vários legislashon ku lo realoká serka un otro órgano, i e splikashon di e eskoho.

3.1.3 Nomenclatura di Gezaghèber (suplente)

Aktualmente, e outoridat pa hasi rekomendashonnan tokante (bolbe) nombra e Gezaghèber ta kai bou di e Rv. E papel aki ta dispersé awor. En cambio ta proponé pa duna Konseho Insular e derecho di hasi rekomendashon. Kolegio di munisipio i provinciale staten tin un derecho semehante relashoná ku e burgemeester respektivamente Komisario di Rei.⁶²⁶⁴ Solamente pa motibunan di peso, Minister di BZK por skohe pa no sigui e rekomendashon.

Den e WolBES, e tempu ei konsientemente a skohe pa organisá nomenclatura (di nobo) di Gezaghèber manera esei tabata reglá na Hulanda Oropeo te 2001 (esta komo un nomenclatura puramente real. Motibunan pa esaki tabata e eskala chikitu di e gobernashon, e vulnerabilidad riba tereno di integridat gubernamental i e importansia pa e Gezaghèber realmente ta riba e partidonan.⁶³ (voetnoot 65) Na e momento aki no ta mira e nesensidat pa esaki mas i al kontrario ta konsiderá deseabel pa konektá mas ku e sistema oropeo-hulandes.

Pa e Gezaghèber suplente tambe ta proponé pa konektá mas ku e sistema serka munisipionan i provinsianan.⁶⁴ (voetnoot 66) Esei ta nifiká ku den kaso di strobashon òf inkapasidat di e Gezaghèber, en prinsipio sustitushon ta tuma lugá dor di un diputado ku kolegio ehekutivo lo apuntá, i presidencia di konseho insular dor di e miembro di konseho mas senior. Ademas e Minister di BZK por supli e sustitushon, si e ta haña nesensario na bienestar di e Entidat Públiko. Den esei ademas ta tende opinion di konseho insular a ménos ku tin motibunan di peso pa no hasi esei. Na e momento aki ta reglá den e WolBES ku semper e Rv ta apuntá e Gezaghèber suplente. Dor di konektá ku e sistema na Hulanda Oropeo ta oumentá outonomia di e Entidat Públiko.

3.1.4 Oumentu limitá karga pakete di tarea Gezaghèber

Ademas, Departamento di konseho di Raad van State a indiká den e Informashon pa laga e kompetensia pa toma di desishon tokante personal kai bou di e Gezaghèber. No ta sigui e elemento aki. Den e Gemeentewet, e outoridat aki ta kai bou di e kolegio di burgemeester i wethouder (alkalde i miembro di kolegio di alkalde). No tin motibunan di peso pa riba e punto aki no konektá ku e Gemeentewet.

Konsiderando e posishon desafiante ku e Gezaghèber ta aden, no ta konsehabel pa oumentá karga di su pakete di tarea i kompetensia demasiado. Ora di abolishon di e funshon di Rv sinembargo esaki lo sosodé te na sierto grado, sí. P'esei ta ainda mas importante pa fortalecé e apoyo di e Gezaghèber. Lo hasi esaki dor di, den konsulta ku i riba petishon di e Entidatnan Públiko, hasi apoyo di e gabinete di Gezaghèber posibel, i via suministroo di fondo laga invertí den por ehèmpel feedback (mira tambe paragraf 3.1.6) pa e Gezaghèber (tambe mira paragraf 3.1.3). Den esei tambe ta hunga un ròl ku lo tira un bista mas di aserka riba e eksigensianan di e proseso di nomenclatura i e perfil di e Gezaghèber.

3.1.5 Nomenclatura Sekretario Insular

⁶² 64 Artíkulo 61 i 61a di e Gemeentewet (Lei di munisipio) i artíkulo 61 i 61b di e Provinciewet (Lei di Provinsia).

⁶³ 65 Kamerstukken (Publikashonnan di Parlamento) II 2008/09, 31 954, nr. 3, p. 38

⁶⁴ 66 Artíkulo 77 i 78 di e Gemeentewet (Lei di munisipio) i artíkulo 75 i 76 di e Provinciewet (Lei di Provinsia).

Den e Informashon di Departamento di konseho di Raad van State a konsehá, pa fortalecé posishon di Sekretario Insular, pa laga su nombramentu kana pa medio di un desishon real. Pero ta konsiderá mas deseabel pa laga e outoridat aki serka e Entidat Públiko en konekshon ku respèt pa e outonomia lokal. E kompetensia aki lo sigui kai bou di kolegio ehekutivo.

3.1.6 Defensa di interes

Ku bista riba fortalesimentu di e relashonnan intergubernamental, ta ainda mas importante pa bini mas atenshon pa defensa di interes. Den pasado a traha ku liaisonnan (ta regla kolaborashon) di BZK na Boneiru i e Ofisina di Representante di Reino tambe tabatin un papel den defensa di interes. Konsiderando e konstatashon ku e funshon di Rv no tabata funshoná optimalmente den relashonnan intergubernamental i e krítika riba e falta di visibilidad/representashon na e Islanan Ariba, ta deseabel pa interpretá e defensa di interes di un otro manera. Pa duna e Entidatnan Públiko e espasio pa interpretá esaki mas mihó posibel sigun nan propio kompreshon, lo hasi presupuesto disponibel pa e Entidatnan Públiko na bienestar di defensa di interes. Ku esei por ehèmpel ta posibel pa lanta òf fortalecé un ofisina lokal pa relashonnan gubernamental, kontratá ekspertisio pa fortalecé relashonnan gubernamental, òf por invertí e presupuesto den fortalecé e kontaktonan for di Den Haag.

3.2 Supervishon intergubernamental

3.2.1 Introdukshon

Dos meta importante di e supervishon intergubernamental ta pa kontribuí na implementashon adekuá di e tareanan i kompetensianan legal dor di e Entidatnan Públiko i, en todo kaso pa loke ta trata supervishon di kogobernashon, garantisá union den gobernashon. Lo revisá e supervishon riba diferente punto.

Di akuerdo ku e Gemeentewet lo revisá e supervishon genérico tambe. Ademas, ainda tin algun proposishon general relashoná ku supervishon ku lo sigui akklará mas aleu den e paragraf aki.

3.2.2 Revitalisashon supervishon intergubernamental di tareanan di kogobernashon

A inkluí instrumentonan di supervishon genérico den e WolBES, esta e posibilidat di sustitushon ora di negligensia di tarea i e posibilidat pa suspendé i anulá dekreto insular. E instrumentonan aki ta importante pa supervishon di e tareanan di kogobernashon di e Entidatnan Públiko (o sea sigui sin implementá tareanan basá riba leinan otro for di e WolBES i e FinBES na tempu òf di forma adekuá). Ademas por suspendé i anulá tambe den kuadro di e WolBES i e FinBES.

Lo adaptá e stipulashonnan den e WolBES dirigí riba supervishon genérico di akuerdo ku Hulanda Oropeo a base di e Wet revitalisering generiek toezicht (Lei revitalisashon supervishon genérico; despues di esaki: Wrgt). Dor di esaki ta konektá mihó riba e sistema di Hulanda Oropeo. No a implementá e Wrgt na Hulanda Karibense for di kuminsamentu. E motibu pa esaki tabata e reserva legislativo ku tabata mantené den e tempu ei. Na Hulanda Oropeo, komo parti di e modernisashon di e supervishon intergubernamental, a sanea kompetensianan di supervishon spesífiko ku e Wrgt. En breve, ku esaki a aspirá pa simplifiká supervishon intergubernamental, dor di kua e sistema lo mester a bira mas eficiente, efektivo i transparente.⁶⁵ (voetnoot 67) Pues, un simplifikashon semehante awor ta proponé pa Hulanda Karibense, tambe.

Konforme e Wrgt, un outoridat di supervishon spesífiko por sigui eksistí sí ora e instrumentario genérico ta insuficiente i gobernashon funshonal mester pas den un maneho general, o sea gobernashon ku ta okupá su mes ku un tópiko partikular. Ademas, un outoridat di supervishon por ta nesesario ora un lag di gobernashon mas haltu tin un propio responsabilidat legal operashonal,

⁶⁵ 67 Midimentu intermedio sistema revisá di supervishon Intergubernamental (rapòrt na enkargo di Ministerio di Asuntunan Interno di 5 di febrüari 2015), Twynstra Gudde 2015.

pero pa e ehkushon ta dependé kompletamente di un organisashon di ehkushon desentralisá, o sea den e kaso di ehkushon relashoná ku otro.⁶⁶ (voetnoot 68)

A inkluí algun Régimen di Supervishon intergubernamental pa e Entidatnan Públiko den leinan spesífiko. Ku e proposishon di lei aki ta adaptá esakinan tambe.

3.2.3 Supervishon di ordenansanan insular

Den e situashon aktual, aprobashon di e Rv ta nesesario pa un kantidat spesífiko di ordenansa insular. Esaki ta tokante tantu ordenansanan riba tereno di apoyo finansiero (kompensashon di frakshon), e gruponan representá den konseho insular i e derecho riba apoyo ofisial pa e miembronan individual, komo e ordenansa di konseho insular tokante funshonnan ofisial ku, pa motibu di e kompetensianan i responsabilidatnan ku nan ta trese ainda ta konsiderá kompatibel ku miembresia di konseho insular. E Rv tambe mester aprobá e ordenansa insular dirigí riba institushon di e Kontrolaria. Den e tempu ei a opta pa un stipulashon pa supervishon, basá riba e argumento ku ta trata di un outoridat di konseho insular ku ta vulnerabel. P'esei, den interes di konseho insular mes, e Rv lo mester aprobá ordenansanan insular.⁶⁷ (voetnoot 69)

Den kaso di munisipionan, un forma di supervishon semehante no ta relevante. For di e punto di bista di 'comply or explain' no ta lógiko pa mantené un derecho di aprobashon asina pa e Entidatnan Públiko, sí. T'asina ku serka munisipionan hopi chikitu na Hulanda Oropeo tambe tin e vulnerabilidad di e outoridat aki, siendo ku serka e munisipionan ei no por papia di supervishon divergente adelantá. Supervishon di ordenansanan insular respekto benefisio pa kuenta di e Entidat Públiko, ku no ta den forma di kompensashon (grandi òf chikitu), sí tin un kontrapartida den e Gemeentewet. Serka munisipionan, ordenansanan asina mester di aprobashon di gedeputeerde staten. Manda ordenansa tambe konosé un kontrapartida den e Gemeentewet. Ora un ordenansa ta bai kontra lei òf interes general, via e instrumento genérico di supervishon, suspenshon i anulashon ainda por intervení despues di e determinashon.

P'esei ta proponé pa hasi supervishon di e ordenansanan insular ekivalente ku e supervishon manera esei ta reglá den e Gemeentewet, ku kua:

- E aprobashon di ordenansanan insular relashoná ku apoyo ofisial, kompensashonnan i Kontrolaria lo disparsé;
- E aprobashon di ordenansanan respekto benefisionan pa kuenta di e Entidat Públiko, ku no ta den forma di kompensashonnan (grandi òf chikitu), lo kai bou di Minister di BZK; Lo manda ordenansanan insular respekto kompensashonnan (e Artíkulonon 120, 121 i 122 di e WolBES) pa e Minister di BZK.⁶⁸ (voetnoot 70)

Den e sobrá kasonan por tin intervenshon despues ora di konflikto ku derecho òf interes general, pa medio di suspenshon i anulashon. Manera indiká den paragraf 3.1.2, ademas a skohe pa no otorgá e outoridat pa aprobashon di ordenansanan insular na e Gezaghèber, pasobra esaki ta stroba e echo ku konseho insular ta na kabes pa esaki. No ta eksistí motibu pa establese un sistema di supervishon den fase serka esaki.

3.2.4 Supervishon di desishonnan tokante personal

Toma di desishon tokante personal – eksepto desishonnan relashoná ku nombramentu, promoshon, suspenshon i retiro di e sekretariado (di korte) i e ámtenar di sekretariado di korte – ta un kompetensia di e kolegionan ehekutivo di e Entidatnan Públiko. E kolegionan ehekutivo tambe ta stipulá e reglanan tokante e organisashon ofisial i e instrukshonnan tokante posishon

⁶⁶ 68 Van specifiek naar generiek. Doorlichting en beoordeling van interbestuurlijke toezichtarrangementen (rapport van Commissie van Oosting), (Di spesífiko pa genérico. Revishon i evaluashon di areglonan di supervishon intergubernamental (rapòrt di Commissie (Komishon) van Oosting)), bijlage bij Kamerstukken (anekso serka Publikashonnan di Parlamento) II 2007/08, 31 200 VII, nr. 8.

⁶⁷ 69 Kamerstukken (Publikashonnan di Parlamento) II 2008/09, 31 954, nr. 3, p.55

⁶⁸ 70 Ademas, e deber pa manda aki tambe ta konta pa ordenansa insular relashoná ku maneho finansiero, struktura di e organisashon finansiero, kontrol riba e maneho finansiero i riba struktura di e organisashon finansiero (artíkulonon 34 i 38 di e FinBES).

legal di ámténar di e Entidat Públiko. E kompetensia pa tuma desishonnan tokante personal relashoná ku e sekretariado (di korte) i e ámténar di sekretariado di korte ta serka konseho insular. Den e situashon aktual mester presentá tur desishon tokante personal – inkluso sekretario insular, sekretario (di korte) i ámténar di sekretariado di korte - i akuerdonan di enkargo den kua ta traha pa mas ku un luna i durante mas ku un promedio di 16 ora pa siman pa e Entidat Públiko, na e Rv pa aprobashon. E desishonnan tokante personal ta haña forsa legal únikamente na momentu ku e Rv ta aprobá nan. A instituí e stipulashon legal aki e tempu ei pa por garantisá bon gobernashon, i el a surgi ora a konstatá ku e maneho di nombramentu i promoshon di ámténar ta un faktor vulnerabel, den kua ta posibel pa no tuma e kalidat di e persona en kestion komo punto di salida, sino otro faktornan manera lealtat òf relashon familiar.⁶⁹(voetnoot 71).

For di e puntonan di salida pa pone konfiansa resíproko dilanti, fortalésé libertat di e Entidatnan Públiko, i konektá mas ku e sistema legal na Hulanda Oropeo, ta proponé pa skrap supervishon di desishonnan tokante personal.

3.2.5. Kompetensianan pa kompilashon di informashon

E énfasis lo ta riba konfiansa den funshonamentu di e gobernashon lokal. Ku introdukshon di e dualismo ya a pone un base pa mihó posibilidatnan pa kontrol demokráτικο den e Entidatnan Públiko, entre otro via e deber di informashon aktivo i pasivo na konseho insular. Dor di hasi esfuerso pa fortalésé kolegionan ehekutivo, konsehonan insular i Gezaghèbernan, den futuro lo sigui fortalésé e Entidatnan Públiko i ta bini espasio pa hasi supervishon riba e gobernashonnan insular pareu, komparabel ku e supervishon riba gobernashonnan di munisipio.

No opstante, pa supervishon gubernamental ta sigui nesesario pa tin suficiente informashon disponibel òf ku por kompilá esaki si ta nesesario. Kompilashon di echo ta inseparabel. Suministro di informashon na e supervisor for di e base di konfiansa resíproko ku e modelo di supervishon nobo, lo tuma lugá mas tantu despues, kompará ku e sistema aktual. E kuadro legal relashoná ku kompilashon di informashon serka gobernashonnan desentralisá na Hulanda Oropeo tambe a modernisá ku revitalisashon di e supervishon genérico. Pa Hulanda Karibense tambe ta proponé esaki.

Den esei ta papia di un distinsjon entre informashon sistemátiko i informashon ku ta pidi insidentalmente. Serka informashon sistemátiko ta trata di informashon di supervishon ku ta pidi di mas ku un Entidat Públiko òf ku ta pidi mas ku un bia.⁷⁰ (voetnoot 72) Pa esaki, un base hurídiko spesífiko ta nesesario. Den esaki por pensa na manda estado finansiero, i periódikamente manda bista general di desishonnan tokante personal. Tokante pidimentu di informashon sistemátiko lo mester tin konsulta gubernamental, den kua tambe mester wak e proporshonalidat di e petishon pa informashon relashoná ku e karganan gubernamental pa e Entidat Públiko.

Pa pidi informashon un bia so, por ehèmpel den kuadro di un investigashon òf un investigashon temátiko di un insidente spesífiko, un base legal spesífiko no ta nesesario.⁷¹ (voetnoot 73) Esaki ta posibel por ehèmpel ora ta eksistí sospecho di un abuzu serka e Entidat Públiko. Den kuadro di e supervishon intergubernamental na Hulanda Oropeo e supervisor tambe por asigná ámtenarnan, pa e mes kompilá informashon den kuadro di e supervishon di kobernashon.⁷² (voetnoot 74) E ámtenarnan aki ta disponé di diferente kompetensianan di supervishon. E stipulashon legal no ta limitá na un situashon den kua ya a konstatá negligensia di tarea. Pa Hulanda Karibense tambe ta konsiderá e posibilidat aki deseabel, tambe pa prevení ku ta surgi problema den e suministro di

⁶⁸ 71 ---

⁷² Mira e definishon manera a us'é den artíkulo 1, bou di d, Desishon suministro informashon di supervishon sistemátiko.

⁷³ Esaki ta reglá den sentido general den artíkulo 213 di e WolBES, te kon leu ta trata di informashon ku ainda no ta públiko.

⁷⁴ Artíkulo 124e di e Gemeentewet (Lei di Munisipio) i 121c di e Lei di Provinsia.

⁷⁰

⁷¹

⁷²

informashon ku ta nesesario pa supervishon intergubernamental dor di falta di un supervisor lokal (komo ku a aboli e Rv). Diferente for di e Rv, e ámtenarnan di supervishon aki solamente tin kompetensianan pa kompilá informashon. E toma di desishon ta sigui establesé serka e minister responsabel. Ademas ta proponé pa tambe hasi posibel pa manda ámtenarnan di supervishon den kuadro di e supervishon di partinan di e WolBES i e FinBES. Esaki ta benefisiá e kapasidat di ehekushon di e supervishon i esaki por ta un plusvalia grandi serka por ehèmpel supervishon di e maneho finansiero.

Uso di un ámtenar di supervishon asina lo ta temporal i dirigí riba mehorashon di e situashon.

3.2.6 Papel di mediadó di Minister di BZK

E Minister di BZK ta haña e posibilidat pa presensia tur reunion di gobernashon insular i tuma nota di tur dokumento ku e gobernashon insular ta disponé di dje, inkluso dokumento riba kua tin deber di sekresia, te kon leu esaki ta nesesario pa dunamentu di konseho i mediashon ku relashonnan gubernamental perturbá den un Entidat Públiko, i ora integridat gubernamental di un Entidat Públiko ta na peliger. Ku introdukshon di e Wet bevorderen integriteit en functioneren decentraal bestuur (Lei promové integridat i funshonamentu gobernashon desentralisá) tambe a introdusí e kompetensia aki pa Hulanda Oropeo. Na Hulanda Oropeo, Komisario di Rei tin e kompetensia ei, i p'esei den e WolBES esaki ta kai bou di Minister di BZK.

3.3 Oumento di e kantidat di miembro di konseho insular i diputadonan insular

Kompará ku Hulanda Oropeo, unda e kantidat di miembro di konseho di munisipio ta basá riba e kantidat di habitante ('gemeentelijke staffel'; 'eskala munisipal'), ku un mínimo di 9, ku e reforma konstitushonal a establesé un kantidat relativamente abou di miembro di konseho insular pa e Entidatnan Públiko. E konsiderashon tabata ku un ekspanshon di e kantidat di miembro di Konseho Insular (pa un kantidat basá riba e eskala munisipal) lo a trese un oumento fuerte di e kantidat di miembro di Konseho Insular. Despues, mirando e tamaño chikitu di e poblashon, esaki lo a trese problema.⁷³ (voetnoot 75) Entretantu, kompreshon kresiente ta siña ku e kantidat abou di miembro di konseho insular ta trese un karga di trabou haltu serka e miembronan aktual, ku kada un mester manehá un portafolio amplio ⁷⁴ (voetnoot 76). Ta bini aserka ku konseho insular den e base ya tin un pakete di tarea mas grandi ku munisipionan na Hulanda Oropeo, pa motibu di e karakter insular di e islanan i e echo ku nan tin frontera ku otro pais. Ademas, e kantidat di miembro di konseho insular no ta krese sigun e kantidat di habitante ta krese. Un oumento di e kantidat di asiento ta sòru pa un ampliashon i diferensiashon di e aporte polítiko for di e poblashon i en general ta fortalecé e forsa di ehekushon. Pa e diputadonan insular tambe ta konta ku e pakete amplio di tarea no ta den relashon ku e kantidat aktual di miembro di diputado insular.

Konseho insular di e teritorio insular di Boneiru aktualmente ta konsistí di 9 miembro i e konsehonan insular di e teritorionan insular Sint Eustatius i Saba kada un di 5 miembro. Ku e kambio estatal riba 10-10-10 a disidí pa no konektá ku e eskala munisipal, i en prinsipio mantené e kantidat di miembro di Konseho Insular. Den e tempu ei, e pensamentu tabata ku tuma over e staffel (eskala) for di e Gemeentewet, den práktika lo por kousa problema dor di e oumento fuerte di e kantidat di miembro di konseho dor di e tamaño chikitu di e poblashonnan di e islanan.⁷⁵ (voetnoot 77)

Artíkulo 8 di e Gemeentewet ta indiká ku e kantidat di miembro di konseho den un munisipio ta dependé di e kantidat di habitante. Esei no ta subi proporsjonalmente, pero sigun un repartishon stipulá. E kantidat mínimo di miembro di konseho ta 9 pa munisipionan ku ménos ku 3.001 habitante; e kantidat máksimo di miembro di konseho ta 45 pa munisipionan ku mas ku 200.000 habitante. E mínimo i máksimo aki pues ta stipulá den lei. E kantidat di asiento den konseho semper ta impar, pa prevení ku e votonan por empatá ora tur e miembronan ta presente.

75 Kamerstukken (Publikashonnan di Parlamento) II 2008/09, 31 954, nr. 3, p.20

76 Vijf jaar Caribisch Nederland – Werking van de nieuwe bestuurlijke structuur (Sinku aña Hulanda Karibense – Funshonamentu di e struktura gubernamental nobo.) Grupo DSP, 23 di sèptèmber 2015

77 Kamerstukken (Publikashonnan di Parlamento) II 2008/09, 31 954, nr. 3

Den e Gemeentewet tambe a regla e kantidat di wethouder ku un munisipio por tin ku un kantidat di habitante definí (Artíkulo 38). Pa tur tamaño di munisipio, e kantidat mínimo di wethouder ta dos. E kantidat máksimo di wethouder ta dependé di e kantidat di miembro di konseho: *20% di e kantidat di miembro di konseho, ku un mínimo di dos wethouder.*

Konsiderando e pakete di tarea relativamente grandi di e Entidatnan Públiko i e preshon di trabou haltu serka e gobernashon, ta lógiko ora pa e Entidatnan Públiko usa por lo ménos e eskala ku ta apliká den munisipionan. For di kòmbersashonnan ku e Entidatnan Públiko tambe un deseo fuerte ta bin dilanti pa subi e kantidat di miembro di konseho insular konforme e eskala munisipal. Aplikashon di esaki pa kalkulashon di e kantidat di miembro di un konseho insular lo nifiká ku Boneiru lo haña 19, Sint Eustatius 11 i Saba 9 miembro di konseho insular basá riba e kantidat di habitante di 2022. E Entidatnan Públiko tambe a ekspresá e deseo pa subi e kantidat di diputado insular, den kua a indiká ku e kantidat aki lo mester ta mas haltu ku e kantidat a base di e eskala munisipal. Esaki pasobra e pakete di tarea den e Entidatnan Públiko kompará ku munisipionan di tamaño komparabel ta asina grandi ku e kantidat limitá di diputado insular a base di e eskala munisipal no ta suficiente pa logra esaki (pa Saba i Sint Eustatius por ehèmpel, e kantidat di diputado insular lo no subi, i lo keda para na dos). Pa e motibu ei ta proponé pa e kantidat di diputado insular ta 25% di e kantidat di miembro di konseho insular, ku un mínimo di tres diputado insular. Lo hasi e kantidat máksimo rondó, basá riba e sifra mas yegá. Ku esei, e kantidat di diputado insular pa Boneiru, Sint Eustatius i Saba lo a bira respektivamente 5, 3, i 3.

En konekshon ku e faktibilidat logístiko práktiko, no ta konsiderá ku ta deseabel pa e Entidat Públiko Boneiru, traha pa yega un kantidat mas haltu di miembro di konseho insular i diputado insular den un tiru. E proposishon pa Boneiru ta pa traha den dos fase pa yega na e oumento i pa implementá esaki promé ku elekshonnan di 2027 i 2031. Pa Sint Eustatius i Saba ta proponé pa sí implementá e oumento aki entranta 2027 den un tiru. Esaki ku mira riba e echo ku e oumento aki ta di un proporshon mas chikitu i konsekuentemente, por superá e konsekuensianan práktiko bon. Pa Boneiru, tuma over e gemeentelijke staffel pa miembro di konseho insular ta nifiká un diputado insular èkstra na 2031. Dependiente di e kresementu di e poblashon na e Entidatnan Públiko, e kantidatnan por ta diferente entrante promé di yanüari 2031. En todo kaso, lo konektá ku e eskala di Artíkulo 9 i 38 di e Gemeentewet. E siguiente tabèl ta reflehá e oumentonan:

	Awor	For di promé di yanüari 2027	For di promé di yanüari 2031
Miebro di Konseho Insular			
Boneiru	9	15	19
Sint Eustatius	5	11	11
Saba	5	9	9
Diputadonan insular			
Boneiru	3	4	5
Sint Eustatius	2	3	3
Saba	2	3	3

Den preparashon pa e oumentonan aki, for di e Ministerio di BZK lo ofresé e apoyo ku e esfuerso pa un partisipashon mas amplio (di hóbennan) for di e poblashon i kursonan pa polítikonan aktual i benidero.

3.4 Kontrolaria

3.4.1 Kadukashon di e obligashon di un Kontrolaria General mutuo

E base di e legishon aktual pa Hulanda Karibense ta establesementu obligatorio di un kontrolaria general komun (artíkulo 95 di e WolBES). Den esaki a stipulá ku kada un di e

konsehonan insular ta nombra un miembro pa durashon di seis aña. E kontrolaria general komun ta investigá efisiensia, efikasía i legitimidat di e maneho hibá pa e gobernashon insular.

Pero un kontrolaria general komun nunca no a bira operashonal. Faktornan ku tabata difikultá e kolaborashon tabata e distansia físiko, diferensianan kultural, i di idioma. Despues di sinkronisashon entre e Kontrolaria General i e Entidatnan Públiko, a skohe pa den práktika hasi esfuerso pa un kontrolaria independiente pa kada isla. Ku esaki a antisipá e kambio di artíkulo 95 di e WolBES.⁷⁶ (voetnoot 78)

Boneiru a fiha formashon di un kontrolaria independiente den e Verordening Rekenkamer Openbaar Lichaam Bonaire (2021) (Ordenansa Kontrolaria Entidat Públiko Boneiru (2021)). Den e Bestuursakkoord Bonaire (2018-2022) (Akuerdo di Gobernashon Boneiru (2018-2022)) a inkluí ku lo eksplorá formashon di un kontrolaria mas aleu. Den e Saba Package 2.0 (2022-2025) a inkluí ku lo implementá establesementu di un propio kontrolaria. Na Sint Eustatius a establese un kontrolaria na 2020, ku apoyo di e kontrolaria di e munisipio Rotterdam, komo resultado di e Wet herstel voorzieningen Sint Eustatius (Lei Rekuperashon Fasilidatnan Sint Eustatius).⁷⁷ (voetnoot 79)

Den e proposishon tras di dje ta laga e eskoho pa un propio kontrolaria òf un kontrolaria komun ku otro Entidat Públiko liber. Dor di inkluí e stipulashonnan fakultativo, den futuro ta surgi mas espasio pa fleksibilidat, trabou na midí, i libertat pa skohe, kompará ku loke ta e kaso awor. Esaki ta koincidí fuertemente ku e nesesidat ekspresá di e Entidatnan Públiko. Ademas, esaki ta konektá bon ku loke awor kaba ta usual pa munisipio i provinsia na Hulanda Oropeo. Naturalmente, e posibilidat ta sigui eksistí pa, ku un propio kontrolaria, buska kolaborashon ku otro kontrolarianan.

Si skohe pa establese un kontrolaria mutuo, lo mester regla esaki via e Wet gemeenschappelijke regelingen (Lei areglonan mutuo, despues di esaki: Wgr). Tambe, entre otro lo mester hasi afspraak tokante komposishon di e direktiva, e responsabilisashon na e konsehonan insular, i e echo ku e reunionnan ta públiko.

3.4.2 Lei fortalesementu kontrolarianan desentral

E Wet versterking decentrale rekenkamers (Lei fortalesementu kontrolarianan desentral), entrante promé di yanüari 2023, a kambia algun stipulashon den e Gemeentewet (Lei Munisipio) i e Provinciewet (Lei Provinsia) relashoná ku e kontrolarianan desentral na Hulanda Oropeo. Pa medio di e lei aki, kontrolarianan propio òf mutuo, independiente ta bira obligatorio den tur munisipio i provinsia. Ademas, e lei ta sòru pa un fortalesementu di e posishon di e kontrolaria independiente dor di amplia e kompetensianan di investigashon. Ku bista riba e punto di salida di 'comply or explain', ku e kambionan di e WolBES i e FinBES ta konektá ku esaki, ku eksepshon di un punto téknikamente legal, ku tin bista riba e investigashon di dunamentu di garantia i fianza, loke no ta aplikabel pa e Entidatnan Públiko.

4. Lei finansa Entidatnan Públiko Boneiru, Sint Eustatius i Saba

4.1 Introdukshon

E FinBES aktual ta kontené reglanan pa funshon finansiero di e Entidatnan Públiko. E reglanan aki ta relashoná ku e presupuesto, kambionan di presupuesto, estado finansiero, i maneho finansiero. Tambe, e FinBES ta kontené reglanan pa supervishon finansiero, e papel di e Cft BES, kompetensia di e Entidatnan Públiko pa imposishon di impuesto, i nan relashon finansiero ku Reino. Finalmente,

78 Informe di un konsulta por eskrito tokante e rapòrt di Kontrolaria General "Bijzondere uitkeringen aan Caribisch Nederland" ("Pagonan spesial na Hulanda Karibense),(Kamerstukken (Publikashonnan di Parlamento) II 2020/21, 35570VII, nr.103).

79 Elaborashon kriterionan Septemberbrief Sint Eustatius 2019 (karta di sèptèmber Sint Eustatius) (Kamerstukken (Publikashonnan di Parlamento) II 2019/20, 35 300 IV, nr. 36).

e FinBES ta kontené reglanan pa e maneho di medio integrá di e Entidatnan Públiko i reglanan ku ta fuertemente limitá e posibilidatnan di e Entidatnan Públiko pa fia sèn.

E revishon en kestion di e FinBES ta trata solamente e funshon finansiero i supervishon finansiero. E elementonan aki tin un relashon direkto ku e WolBES. P'esei, e revishon di e FinBES ta limitá solamente te e kapítulonon I te ku III di e FinBES. Den e kapítulonon aki tambe a inkluí e stipulashonnan di lei tokante e maneho di medio integrá i e prohibishon pa fia sèn. Pero a saka e tópickonan aki for di e revishon aktual (mira paragraf 1.1).

E kapítulonon I-III aktual di e FinBES tokante e funshon finansiero i e supervishon finansiero di un banda ta basá riba e Gemeentewet i di otro banda riba loke tabata na vigor promé ku 10-10-10, e Besluit tijdelijk financieel toezicht BES (Desishon supervishon finansiero temporal BES).⁷⁸ (voetnoot 80) En partikular dor ku a integrá e stipulashonnan for di e desishon aki den e FinBES, e FinBES konosé mas forma di supervishon finansiero, supervishon mas pisá, i supervishon ménos diferensia ku e Gemeentewet. E Cft BES tambe ta basá riba e Desishon aki, meskos ku e maneho di medio integrá, e prohibishon genérico riba fia sèn, ku eksepsion di e posibilidat pa fiansan sin interes di e Gobièrnu Sentral. E Besluit tijdelijk financieel toezicht BES no konosé un kontrapartida na Hulanda Oropeo. Ku esei, gran parti di e stipulashonnan for di e FinBES tampoko no konosé un kontrapartida den legislashon hulandes oroepo.

E puntonan di salida pa e rekonsiderashon di kapítulo I-III di e FinBES ta inkluí den paragraf 4.2. Lo apliká e puntonan di salida aki na promé lugá riba revishon di e stipulashonnan tokante e funshon finansiero (paragraf 4.3) i e hefe di Finansa (paragraf 4.4), i despues (paragraf 4.5 – 4.7) riba e diferente forman di supervishon finansiero, esta:

- Supervishon di presupuesto i supervishon di e maneho finansiero;
- Supervishon di entidat legal privá ku un laso ku e Entidat Públiko, i
- Supervishon di enagenashonnan di propiedatnan.

4.2 Puntonan di salida

Meskos ku pa e WolBES, a bini ku e proposishon pa kambio di e FinBES ku e perspektiva final na bista. E puntonan di salida ku a trata den paragraf 2.2 tambe ta e puntonan di salida pa e revishon di e FinBES. Libertat di maneho lokal i konfiansa ta bin promé. Meskos ku un konsiderashon aparte di kada Entidat Públiko den e supervishon finansiero, asina ku por suministrá trabou na midí. Spesífikamente pa e revishon di e FinBES ainda lo mensioná loke ta sigui.

Den e FinBES aktual e supervishon ta pisá, komo standard. Ora e Entidatnan Públiko kumpli ku e obligashonnan aplikabel, esaki no ta trese ménos supervishon. Ora e Entidatnan Públiko no kumpli ku e obligashonnan aplikabel, ta kompliká pa subi e eskala, pasobra ya tin hopi supervishon kaba. Dor di hasi e supervishon mas dirigí, por oumentá efektividat di e supervishon. P'esei, e proposishon di lei aki ta kontené un proposishon pa supervishon finansiero den fase; e proposishon ta pa introdusí un nivel di supervishon leve, mediano i pisá pa tantu supervishon di presupuesto komo supervishon di maneho finansiero. Dor di laga e supervishon move sigun e grado den kua e Entidatnan Públiko tin nan maneho finansiero i e balansa di e presupuesto na òrdu, e supervishon por ta simpel i leve. Ora e maneho finansiero i/òf e balansa den e presupuesto bira pió, por subi e eskala di supervishon hasié mediano òf pisá.

Diferensiasion di supervishon ta eksigí pa e supervishon ta transparente. E proposishon ta pa den e FinBES inkluí kriterio pa e nivel di supervishon ku ta aplikabel riba kada un di e Entidatnan Públiko. Minister di BZK komo supervisor lo stipulá e nivel di supervishon adekuá. E proposishon

⁷⁸ 80 Na Hulanda Oropeo, fuera di e Gemeentewet (Lei di munisipio), e Financiële-verhoudingswet (Lei relashon finansiero) i e Wet financiering decentrale overheden (Lei finansiamentu gobièrnun desentral) ta relevante pa e maneho i administrashon di provinsianan i munisipionan. Kapítulo V di e FinBES ta basá riba e Financiële-verhoudingswet. Pero, no ta revisá e kapítulo aki den e proposishon di lei presente. E Wet financiering decentrale overheden ta regla e kondishonnan básiko pa fiamentu, i sèn ku gobièrnun desentral a invertí na Hulanda Oropeo. E stipulashonnan den e FinBES tokante fia no ta basá riba e lei aki. Tampoko no ta revisá e stipulashonnan tokante fia den e proposishon di lei aki.

aki ta komparabel ku e manera ku e supervisor di e munisipio ta determiná kada aña si ta pone un munisipio bou di supervishon preventivo (mas pisá), sí òf nò. P'esei ta importante pa e supervisor indiká adelantá na e Entidatnan Públiko kon e ta interpretá e normanan ku e ta usa pa kontrolá. E ora ei un Entidat Públiko por sòru pa kumpli ku e normanan ei di forma dirigí.

Ménos supervishon finansiero di e Gobièrnu Sentral solamente ta posibel ora e atministrashon finansiero i e maneho finansiero di e Entidatnan Públiko ta suficiente. Konsiderando e tamaño limitá di e aparato ofisial pa por ehèmpel finansa, garantia di konosementu, separashon di funshon i suficiente apoyo ta nesesario. Dor di e garantia aki, ménos supervishon ta suficiente.

4.3 Funshon finansiero

E derecho di presupuesto ta un derecho demokrátiko importante. Ku stipulashon di e presupuesto, e konsehonan insular ta determiná na kiko por gasta e medionan presupuestá. Kolegio ehekutivo ta ehersé e plannan denter di e presupuesto i despues ta duna kuenta. Ta na konseho insular pa, durante e aña, kontrolá ehekushon di e presupuesto, i despues di kabamentu di aña, e estado finansiero.

E FinBES aktual konosé un kantidat di stipulashon tokante e siklo di presupuesto. Asina e FinBES ta preskribí kiko e presupuesto mester kumpli kuné i ki ora e Konseho Insular mester a fiha e presupuesto. E stipulashonnan den e FinBES tokante e siklo di presupuesto di e Entidatnan Públiko pa gran parti ta sigui e stipulashonnan di e Gemeentewet. No opstante, respekto e Gemeentewet tin un kantidat di desviashon den e FinBES aktual. Ta trata di algun stipulashon tokante e siklo di presupuesto, e sistema di tene buki, apoyo di e Entidatnan Públiko ku problemátika di tene buki, i nombramentu di e hefe di Finansa. A base di e puntonan di salida menshoná den paragraf 2.2, a bolbe konsiderá e desviashonnan aki.

4.3.1 Siklo di presupuesto

E promé desviashon di e FinBES aktual respekto di e Gemeentewet ta ku den e FinBES a stipulá ku ta ofresé e konsepto di presupuesto na Konseho Insular pa mas tardá riba promé di sèptèmber (Artíkulo 17, insiso kuater). Despues, konseho insular mester a stipulá e presupuesto promé ku 15 di novèmber i kolegio ehekutivo mester a mand'é pa e Minister di BZK. Ta trata di e presupuesto di e aña siguiente. E Gemeentewet tambe konosé e stipulashon ku mester a establecé i manda e presupuesto riba 15 di novèmber. No a stipulá e fecha pa munisipionan ofresé e konsepto di e presupuesto riba dia promé di sèptèmber. Munisipionan mes ta determiná ki ora nan ta entregá e konsepto di presupuesto serka konseho di munisipio. Den esei sí tin kondishonnan esensial na vigor, manera ku e konsepto di presupuesto mester tabata disponibel pa dos siman; den e FinBES aktual tambe a inkluí e stipulashonnan aki. E desbentaha di e deadline tempran di promé di sèptèmber ta ku e presupuesto ta ménos aktual. Pa e konsiderashon gubernamental di konseho insular, un presupuesto aktual ta mihó.

Den e proposishon aki pa revishon di e FinBES, p'esei lo skrap e deadline pa entrega di e presupuesto riba promé di sèptèmber. Sí e Minister di BZK, si por papia di supervishon mas pisá, por determiná un deadline pa manda e kònsèpt di presupuesto pa Cft BES (mira paragraf 4.5.3). Cft BES ta konsehá e Minister di BZK tokante e nivel adekuá di supervishon di presupuesto.

Tambe, e FinBES aktual ta determiná, kontrali na e Gemeentewet, ku e supervisor ta determiná e presupuesto si e konseho insular no determiná e presupuesto na tempu. No ta konsiderá esaki komo deseabel mas, pasobra ku determinashon di e presupuesto dor di e Minister di BZK ta intervení drástikamente den e outonomia lokal. Ademas, e supervisor no ta eksperensia e instrumento di supervishon aki komo algu efektivo tampoko. Si un munisipio ta kai lat ku determinashon di e presupuesto, esei por ta un motibu pa e supervisor pone e munisipio aki bou di supervishon preventivo. Supervishon preventivo kier men ku mester pidi pèrmit adelantá serka e supervisor pa hasi gastu; te ora tin un presupuesto determiná pa e Konseho di Munisipio i aprobá pa e supervisor. Despues e supervisor mester aprobá e kambionan di presupuesto, tambe.

Pa e Entidatnan Públiko tambe, establecé supervishon ta un konsekuensia mas apropiá ora di pasa término, pasobra e ora ei no ta interferí ku e derecho demokrátiko di konseho insular pa determiná e presupuesto. Esaki ta nifiká ku no por hasi gastu legalmente sin aprobashon di e supervisor ora no tin un presupuesto establecé.

P'esei, e proposishon ta pa konseho insular establese e presupuesto, tambe ora esaki ta lat kaba. Si e presupuesto ta lat kaba òf si no a establese, esaki por ta motibu pa hasi e supervishon finansiero mas pisá (mira paragraf 4.5.3 pa supervishon riba presupuesto).

E di tres desviashon ta trata di informenan di ehekushon. E FinBES aktual ta preskribí ku pa kada kuartal mester tin un informe di ehekushon. Munisipionan no konosé dokumento preskribí di forma obligatorio tokante e progreso durante e aña presupuestario. Den práktika, mayoría munisipio ta reportá dos bia pa aña na e konseho di munisipio. En general, ta konektá kambionan di presupuesto na e informenan aki.

E Entidatnan Públiko ta persibí suministro di un informe kuater bia pa aña komo un karga, entre otro tambe dor di e formatnan ku ta imponé ku esei. Ta bini aserka ku e ta kosta relativamente hopi kapasidat ofisial ku e Entidatnan Públiko lo a preferá di gasta riba por ehèmpel mehorashon di prosesonan. Finalmente, utilidat di e informenan di ehekushon tampoko no ta sufisientemente kla.

E kambio di lei ta kontené e siguiente proposishonnan:

- Kambio di e frekuensia di e informenan pa un mínimo di dos bia pa aña: un informe despues di kuater luna i un informe despues di ocho luna. Esaki ta di akuerdo ku e práktika na Hulanda Oropeo, unda ta usual pero no obligatorio pa deliberá tokante informenan di gobernashon ku e konseho di munisipio dos bia pa aña. E motibu pa hasi e informenan di gobernashon obligatorio pa e Entidatnan Públiko ta ku e siklo di presupuesto di e Entidatnan Públiko ainda ta den desaroyo, siendo ku munisipionan ya tin desenionan di eksperensia ku esaki. Si por papia di supervishon mas pisá riba e presupuesto, mester redaktá un informe di gobernashon minimalmente tres bia pa aña. Ademas, konseho insular e ora ei por stipulá ku nan mester risibí un informe di gobernashon ku mas frekuensia. Esaki ta posibel tantu serka e nivel leve komo serka e nivel di supervishon mas pisá. E ora ei sí ta konta ku e frekuensia no por ta mas abou ku loke ta surgi for di lei.
- Fuera di e frekuensia, e índole di e informenan tambe ta kambia. E informenan den e FinBES aktual ta informenan di ehekushon sin indikashon di e relevansia pa e konseho insular. E proposishon ta pa dirigí e informenan mas riba e kompreshon i e responsabilidat di e konseho insular, asina ku esaki por kumpli mihó ku su di derecho di presupuesto i kontrol horizontal di e kolegio ehekutivo riba dje relashoná ku esei, i por tin un envolvimentu mas grandi den ehekushon di e presupuesto. P'esei ta trata di informenan di gobernashon, i no di informenan di ehekushon. Un informe di ehekushon por kontené hopi mas 'técnika' i menos responsabilisashon di maneho. E téknika ei no semper ta relevante pa konseho insular. Konseho insular por usa e informashon aktual i e desaroyonan ku a mustra i ilustrá den e di dos informe di gobernashon (promé ku 13 di òktober) komo input pa e trato i determinashon (promé ku 15 di novèmber) di e kònsèpt di presupuesto di e siguiente aña di presupuesto.
- Organisashon di e informenan di gobernashon ta serka kolegio ehekutivo i konseho insular i en prinsipio ta sigui (ehekushon di) e presupuesto. Minister di BZK ta fiha reglanan mas aleu relashoná ku contenido di e informe. Ademas, Minister di BZK ku argumentonan por preskribí pa e Entidat Públiko duna èkstra informashon.

E di kuater kambio no ta resultado di un desviashon kompará ku e Gemeentewet (Lei di Munisipio), sino di e Financiële-verhoudingswet (Fvw, Lei di Relashon finansiero). Den e Fvw ta regla entre otro establesementu di pago spesífiko i e responsabilisashon tokante di dje. Manera a indiká promé, den e proposishon di lei aki no a inkluí un revishon di e relashon finansiero. Sí ta proponé pa inkluí e responsabilisashon tokante i e kontrol di pago spesífiko den e proposishon di lei aki. E motibu pa esaki ta ku e responsabilisashon aki ta kana via e estado finansiero i e kontrol èkstra eventual via e kontrol regular di accountant.

E estado finansiero di e Entidatnan Públiko, meskos ku esnan di munisipionan, ta kompleto. Pues nan ta kontené entrada i gastu di pagonan spesial tambe. Pero hopi bia, e entradanan i gastunan aki no ta visibel apart, pasobra pa kada pago spesial ta trata di sumanan relativamente chikí. Dor di esaki e sumanan aki generalmente no ta un parti eksplísito di e kontrol di accountant. Pa munisipionan ta konta:

- Den e Fwv a inkorporá ku lo inkluí e informashon tokante e pagonan spesífiko serka e estado finansiero (Artíkulo 17a).
- Ademas a determiná ku si e informashon no ta suficiente, por suspendé pago di e pago general for di e fondo di munisipio.
- Den e Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Desishon kontrol di accountant gobernashonnan desentralisá (despues di esaki: Bado)) a inkluí kon e accountant ta inkluí pagonan spesífiko den su kontrol.

Pa e Entidatnan Públiko, ta proponé pa tuma over e sistemátika aki di un forma simplifiká den kapitulo V di e FinBES. Esei ta nifiká lo siguiente:

- A tuma over e deber di responsabilisashon tokante e kompensashonnan spesial, ku e posibilidat di por determiná eksepshonnan via un areglo general di gobernashon. Den esei por pensa na eksklushon di kompensashon spesial chikí, òf unda debenan oropeo ta determiná algu otro, i kompensashonnan spesial hopi grandi. Ta indeseá pa duna kompensashonnan spesial chikitu, pero si esei ta nesesario tòg den sierto kaso, ta preferibel pa hasi uso di e posibilidat pa fiha e kompensashon spesial mesora i pag'é ora di konsed'é. Esaki ta prevení gastunan atministrativo relativamente haltu serka e Entidatnan Públiko. Asina, e bista di responsabilisashon ta sigui kompleto, pasobra e kompensashon spesial ta sigui den e kuenta anual i den e Bista general kompensashonnan spesial, mientras ku tòg e konseshon ta kontrolá i e ta reflehá konfiansa den gobernashon di e Entidat Públiko.
Kompensashonnan spesial hopi grandi, generalmente tin un karakter multianual i por ta di un índole kompliká. Esaki por duna motibu pa desviá di e sistemátika regular i pa establese eksigensianan di kontrol i responsabilisashon adishonal.
- A adaptá e stipulashonnan di sanshon, pasobra suspenshon di pago di e vrije uitkering (kompensashon sin kondishon for di fondo BES) pa e Entidatnan Públiko ta for di balanse, entre otro pasobra tin hopi kompensashon spesial chikitu. Ademas, serka munisipionan e sanshon ta relevante pa un bon funshonamentu di e sistemátika SiSa. Serka e Entidatnan Públiko, no a skohe pa e sistemátika SiSa. Komo ku e instrumentario di supervishon proponé na e islanan konosé mas diversidat ku e instrumentario di supervishon pa munisipionan, por inkluí sanshonnan pa no suministrá informashon tokante e kompensashonnan spesial einan (mira paragraf 4.5.6).
- E Bado ta konta pa e Entidatnan Públiko tambe, ku eksepshon di e Artíkulonan 3a i 5, insiso kuater. Esei ta nifika ku e stipulashonnan tokante kon e accountant ta inkluí e kompensashonnan spesial den su kontrol awor no ta konta pa e Entidatnan Públiko. E eksepshon pa e Entidatnan Públiko por disparsé, ku e nota marginal ku ta adaptá e sumanan.

Despues, ta harmonisá algun Artíkulo for di e FinBES aktual ku e Gemeentewet. Asina aktualmente tin vários stipulashon den e FinBES tokante hasi gastu ora di 'dringende spoed' (purá urgente) i gastu ku no ta inkluí den e presupuesto (por ehèmpel e Artíkulonan 24 i 25). E Gemeentewet tambe konosé stipulashonnan pa purá urgente (Artíkulo 209), pero esakinan ta zona nèt un tiki diferente. E proposishon ta pa regla stipulashonnan asina di forma idéntiko. No tin motibu (mas) pa desviá, i e ta benefisiá klaridat. Ademas mester sinkronisá e stipulashonnan aki riba e nivelnan diverso di supervishon. Den kuadro di supervishon, despues por elaborá e pasonan eksakto di e proseso (tambe mira bou di 4.5.6).

Finalmente, lo skrap e Artíkulo 16 aktual for di e FinBES. Den e Artíkulo aki a stipulá kiko ta gastunan obligatorio. Den e FinBES esaki no tin konsekuensia mas aleu. Den e Gemeentewet a inkluí un stipulashon komparabel. Tin konsekuensia mará na e stipulashon aki, esta ku e supervisor por trese e sumanan riba e presupuesto i si ta nesesario por duna enkargo pa paga. Den práktika no ta usa e Artíkulo aki. E presupuesto mester ta kompleto. Si falta entrada òf gastu, e presupuesto no ta kompleto i ku esei no ta kla si e presupuesto tin balansa, dor di kua supervishon mas haltu ta posibel.

4.3.2 Sistema di tene buki

E FinBES konosé stipulashonnan for di dos sistema di tene buki: e sistema di kaha i e sistema di entrada i gastu. Ta mas transparente i kla pa skohe pa un sistema, so.

E Besluit begroting en verantwoording BES (Desishon presupuesto i responsabilisashon BES; despues di esaki: BBV BES) ta basá riba e sistema di entrada i gastu. E BBV BES ta di inhertá riba e BBV pa provinsia i munisipio, manera tabata yama e Desishon ei na 2010. Den e tempu ei a hasi algun adaptashon ku e meta pa simplifiká e BBV BES.

Ora di skohe pa un sistema di tene buki e sistema di kaha, en breve, tin komo bentaha ku esaki ta un sistema relativamente simpel. E sistema di entrada i gastu ta mas kompliká, pero ta duna mas kompreshon. Tambe, esaki ta e sistema pa munisipio i provinsia. A someté e pregunta kiko nan lo preferá na e Entidatnan Públiko. E sistema di entrada i gastu den esei tabatin preferensia; esaki pasobra ya nan a kustumá ku e sistema di entrada i gastu, i pasobra ta importante pa nan pa konektá mas tantu posibel na e sistema di munisipio i provinsia.

P'esei ta proponé pa adaptá e FinBES di tal forma ku ta kla ku e FinBES ta basá riba e sistema di entrada i gastu.

E BBV BES aktual ya ta basá riba e sistema di entrada i gastu. Tòg ta importante pa aktualisá e BBV BES, pa e siguiente motibunan:

- Algun stipulashon ku awor ta inkluí den e FinBES, na Hulanda Oropeo no ta pará den e Gemeentewet, sino den e Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (Desishon presupuesto i responsabilisashon provinsia i munisipio; despues di esaki: BBV; por ehèmpel Artíkulo 12, insiso dos i tres di e FinBES aktual). Pa Hulanda Karibense tambe lo move e stipulashonnan aki pa e BBV BES, pasobra e kontenido di e stipulashonnan aki ta fit mihó ku e stipulashonnan den e BBV BES⁷⁹(voetnoot 81). Ademas, algun proposishon pa e FinBES tambe tin konsekuensia pa e BBV BES (mira paragraf 4.6).
- E BBV BES konosé algun desviashon kompará ku e BBV pa provinsia i munisipio, manera e BBV ei tabata na 2010. E tempu ei, tabatin e suposishon ku e desviashon lo a hasié mas simpel. E eksperensia den práktika no ta asina.
- A kambia e BBV pa provinsia i munisipio algun bia. E modifikashon di mas importante tabata na 2016. Ainda no a evaluá e kambionan aki riba e aplikabilidadat pa Hulanda Karibense. Esaki lo sosedé durante un revishon di e BBV BES.
- Un último punto ku ta importante den revishon di e BBV BES ta ku e Gobièrnu Sentral ta hasi uso di e sistema di kaha. Ku otorgamentu di kompensashon spesial, sigur ora esakinan surpasá un límite di un aña, esaki por konduzí na pregunta tokante konekshon di e dos sistemanan ku otro. Un ehèmpel ta ku e Reino ta buk un gastu na fin di e aña, pero un Entidat Públiko no ta realisá gastu den e aña ei, pasobra e ehekushon ta start den e aña despues numa (e medionan ku a risibí sí ta riba e balansa di e Entidatnan Públiko). Por determiná ku un revishon di e BBV BES kon por trata ku esaki di un forma transparente.

E BBV BES mester ta aktualisá ora e kambionan relevante di e FinBES drenta na vigor, pasobra si nò, por surgi hiato òf inkklaridat.

4.3.3 Apoyo di e Entidatnan Públiko ku problemátika di tene buki

Munisipionan na Hulanda Oropeo ku pregunta entre otro por akudí serka e commissie voor het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (komishon pa e Desishon presupuesto i responsabilisashon provinsia i munisipio (despues di esaki: komishon BBV). E komishon aki tin komo tarea pa interpretá e BBV. E komishon BVV ta enkargá ku ehekushon i aplikashon kla di e BBV pa provinsia i munisipio (Artíkulo 75 di e BBV). Artíkulo 75 tambe ta regla kua miembronan ta den e komishon. E miembronan ta un delegashon (sin karga) di tur organisashon ku un interes den e BBV, manera munisipio, provinsia, waterschap (responsabel pa maneho di awa den un área), accountant, supervisor, Ministerio di BZK, Ministerio di Finansa, i CBS.

Pa e Entidatnan Públiko awor falta un komishon semehante. Entidatnan Públiko por hasi pregunta na e accountant i e Minister di BZK, sí. E Entidatnan Públiko tin kontakto ku otro, tambe. Apoyo di

⁷⁹ 81 Asina e FinBES ta stipulá ku tin ún paragraf obligatorio den e presupuesto i e estado anual. Den e BBV BES a inkluí e otro paragrafnan.

e Entidatnan Públiko en todo kaso mester ta ekivalente na e apoyo di munisipionan na Hulanda Oropeo.

E situashon na e islanan, manera desaroyo di e maneho finansiero, i e diferensianan entre reglamentashon aplikabel na e momento aki ainda ta desviá demasiado di e situashon di munisipio i provinsia pa referí e Entidatnan Públiko pa e komishon BBV. Despues di revishon di e FinBES i e BBV BES, probablemente esei ainda lo ta e kaso. For di 1985, munisipionan paso pa paso a kambia pa e sistema aktual di entrada i gastu. Esaki lo tuma un tiki tempu pa e Entidatnan Públiko, tambe.

Tin e proposishon pa, komparabel ku Hulanda Oropeo, establecé un komishon òf Grupo di Trabou BBV BES. Mester sinkronisá e Grupo di Trabou aki riba e tamaño i forma di traha di e Entidatnan Públiko. Por hasi esaki pa medio di un komposishon minusioso di e grupo di trabou, ku miembro for di den e Entidatnan Públiko, accountant, Cft BES, i Ministerieo di BZK). E Grupo di Trabou BBV BES tambe por influensia revishon di e BBV BES.⁸⁰ (voetnoot 82) Dor di sòru pa un konekshon entre e Grupo di Trabou BBV BES i e komishon BBV pa provinsia i munisipio, e Grupo di Trabou i e komishon por hala mas serka di otro.

4.4 Posishon hefe Finansa

E Entidat Públiko en prinsipio ta disidí tokante struktura di e organisashon konforme stipulashon legal respekto esaki i di puntonan di salida general (e.o. separashon di funshon, kompetensianan, etcetera) ku ta garantisá un maneho finansiero ordená i kontrolabel. P'esei, den e FinBES aktual a inkluí stipulashon diverso, manera den Artíkulo 34 i 35. Den e Artíkulonon ei tambe a inkluí algun tarea di e hefe di Finansa. E stipulashonnan den e FinBES aktual ta trese vários komplikashon. Ta trata di e siguiente stipulashonnan:

- Den Artíkulo 35 a stipulá ku e hefe di Finansa, komo úniko funshonario, ta outorisá, na nòmber di e kolegio ehekutivo, pa komprometé su mes pa sierto obligashon o sea realisá akshon hurídiko di derecho privá. Pero esei ta posibel solamente si e hefe di Finansa a duna konseho positivo tokante e intenshon di e kolegio ehekutivo, pues despues ku e hefe di Finansa a evaluá si tin suficiente presupuesto presente pa esaki den e presupuesto aprobá. Si no tin, òf no tin suficiente presupuesto, i e hefe di Finansa tòg haña e enkargo di e kolegio ehekutivo òf di e konseho insular, e hefe di Finansa mester mèldu esaki na e Minister di BZK. Despues e Minister di BZK, sigun e FinBES aktual, mester duna un indikashon. E kolegio ehekutivo i e hefe di Finansa ta tene nan mes na e indikashon aki. Pues e hefe di Finansa tin e obligashon pa kontribuí na supervishon gubernamental i finansiero di aktuashon di gobernashon insular, siendo ku e hefe di Finansa na mes momentu ta traha pa e mesun gobernashon. Por hasi e pregunta si di e manera aki e independensia di e hefe di Finansa ta garantisá di manera efektivu. Esaki ta un posishon difikultoso.
- Na Hulanda Oropeo no tin stipulashonnan spesífiko aplikabel riba e hefe di Finansa òf otro funshonnan relashoná kuné, manera esun di concerncontroller, pa loke ta nombramentu òf funshonamentu den direkshon di Minister di BZK. Den e práktika di munisipionan tambe tin frikshon basta regularmente entre hefe di Finansa i òf e concerncontroller i direktornan i òf kolegio di burgemeester i wethouders (alkalde i kolegio di alkalde). Ta resolvé e problemátikanan aki paden di e organisashon. Ku e nota marginal ku den kasonan eksepsional por trata di situashonnan di durashon largu.

E departamentu di finansa di e Entidatnan Públiko i e Minister di BZK a indiká ku tin mester di un garantia eksplísito di e posishon di e hefe di Finansa. Pa motibu ku e hefe di Finansa por hañ'e den un posishon difikultoso ora e no ta konsiderá sierto desishon legítimo i e kolegio ehekutivo ta hasié un enkargo di servisio, òf si konseho insular obligá ehekushon di e desishonnan di kolegio ehekutivo. Lo rekonosé importansia di garantia di e posishon di e hefe di Finansa. Sin embargo, pa

⁸⁰ 82 A instituí e komishon BBV ora e BBV a drenta na vigor na 2004. E grupo di trabou FinVer (finansiële verslaglegging, trahamentu di informe finansiero) a desaroyá e BBV den e periodo 1999 – 2002.

esaki no tin nodi di menshoná e posishon di e hefe di Finansa eksplísitamente den e FinBES. Konseho insular, basá riba Artíkulo 34 insiso un di e FinBES, pa medio di ordenansa insular ta determiná e puntonan di salida pa e maneho finansiero i pa struktura di e organisashon finansiero. Bou di esaki tambe ta kai e papel i e tarea di e hefe di Finansa. Pa medio di e ordenansa insular i e dunamentu di poder i mandato ku tambe ta flui for di esei, ku aplikashon di sufisiente separashon di funshon, en prinsipio ta garantisá kumplimentu ku e eksigensianan di legitimidat, efikasía, responsabilisashon, i kontrol. Pa tambe sigurá ku e prosesonan ta kana bon, apesar di kadukashon di e stipulashonnan legal referente na e hefe di Finansa, e proposishon ta pa e ordenansa insular of e kambio di e ordenansa insular en kestion i ta rekeri revishon i aprobashon dor di e Minister di BZK. Ora di e revishon, entre otro lo mira si por papia di sufisiente separashon di funshon, si e kompetensianan tambe ta pas ku e índole di e funshon i si a aloká kompetensianan delegá na un nivel sufisientemente haltu den e organisashon. Ku e kambio aki, ta pone e FinBES aliñá mas ku e legislashon finansiero ku ta aplikabel riba munisipionan na Hulanda Oropeo.

4.5 Supervishon di presupuesto i supervishon di e maneho finansiero

E FinBES konosé vários forma di supervishon finansiero. E forman di mas importante di supervishon finansiero ta relashoná ku e balansa di e presupuesto, e maneho finansiero i eehekushon di e presupuesto.

4.5.1 Supervishon den e FinBES aktual

Evaluashon presupuesto dor di e Minister di BZK: e supervishon finansiero aktual di e Entidatnan Públiko ta dirigí riba e presupuesto i e siklo di presupuesto. Artíkulo 19 di e FinBES ta indiká ku e Minister di BZK ta evaluá e presupuesto sigun vários kriterio ku ta inkluí den e artíkulo ei. Pero esakinan ta kriterionan formulá di forma hopi general, ku komo stipulashon final ku e Minister di BZK mester aprobá e presupuesto, pero por retené e aprobashon pa motibu ku e ta kontra lei òf kontra e interes finansiero di e Entidat Públiko (Artíkulo 19, insiso tres, di e FinBES).

Proseso supervishon di presupuesto: E FinBES aktual ta deskribí, en breve, e siguiente proseso di supervishon di presupuesto. Kolegio ehekutivo ta manda e kònsèpt di presupuesto pa Cft BES. Cft BES ta evaluá esaki i duna konseho na kolegio ehekutivo tokante di dje. Kolegio ehekutivo ta inkluí e konseho aki den e presupuesto i despues ta presentá e kònsèpt di presupuesto na konseho insular (pa mas tardá dia promé di sèptèmber). Ora di presentashon, kolegio ehekutivo ta indiká di ki forma a tene kuenta ku e konseho di CftBES. Konseho Insular ta establese e presupuesto. Ta manda e presupuesto aki promé ku 15 di novèmber, ku mediashon di CftBES, pa e Minister di BZK. Minister di BZK ta aprobá e presupuesto. Ora retené aprobashon, ta presentá desishonnan pa gastu na e Minister di BZK te ora a establese i aprobá un kònsèpt di presupuesto nobo.⁸¹ (voetnoot 84)

E prosedura pa kambio di presupuesto den e FinBES aktual ta komparabel ku esun pa e presupuesto. Despues di fin di e aña presupuestario i promé ku 15 di yüli, e Entidatnan Públiko ta manda e estado finansiero determiná pa konseho insular ku deklarashon di accountant i informe di konklushonnan pa e Minister di BZK. Finalmente, e Entidatnan Públiko kada kuartal ta redaktá un informe di ehekushon ku ta bai Cft BES. (Manera indiká den paragraf 4.3.1, e proposishon ta pa adaptá e frekuensia di esaki, i tambe e karakter.)

Instrumentonan Minister di BZK: E instrumentonan ku e Minister di BZK tin ta en partikular: retené aprobashon (parsialmente tambe ta posibel), pidi informashon, laga hasi investigashon, duna instrukshonnan (FinBES), i suspendé i revoká (WoIBES).

4.5.2 Bottlenecknan supervishon di presupuesto aktual

E supervishon di presupuesto aktual konosé algun bottleneck. E promé bottleneck ta ku e supervishon konosé hopi dokumento i paso di proseso, dor di kua e supervishon ta kousa un preshon di regulashon haltu. Esaki mas ainda ta un bottleneck pasobra e supervishon ta ekivalente pa tur tres e Entidatnan Públiko den tur sirkunstansia (eksepto 'in de plaats stelling'

⁸¹ wordt 84 Tambe, den e FinBES a inkluí ku Minister di BZK ta stipulá e presupuesto ora konseho insular no a hasi esei (artíkulo 20 di e FinBES). Manera a indiká den paragraf 4.3.1, e proposishon ta pa remplasá esaki pa e posibilidat pa instituí un nivel di supervishon mas pisá.

(supstitushon') i konosé mesun pasonan di proseso i e mesun tipo di dokumento. 'Presta' bon no ta trese ménos supervishon òf un simplifikashon. Ora un Entidat Públiko 'presta' malu, pa e Minister di BZK ta difikultoso pa aktua. No tin hopi instrumentonan èkstra ku kua e Minister di BZK por intervení, pasobra ya a hasi uso di hopi instrumento.

Un di dos bottleneck ta ku e kriterionan pa evaluashon pa e Entidatnan Públiko no ta kla i/òf ku e utilidat di e kriterionan no ta kla. E FinBES aktual konosé hopi stipulashon amplio tokante e supervishon finansiero ku no ta eksplísitamente elaborá den lei ni den un kuadro di supervishon.

Finalmente, un bottleneck ta ku hopi stipulashon den e FinBES ta dirigí riba défisitnan finansiero i nan prevenshon. Den e práktika di e diesun añanan ku a pasa ta resultá ku espesialmente e kalidat di e maneho finansiero ta un punto di atenshon. E supervishon finansiero, i en partikular e instrumentonan, no ta organisá p'esei. E instrumento di mas importante di e Minister di BZK den práktika ta retené aprobashon. Esaki ta un bon instrumento serka supervishon di e balansa di presupuesto. Si tin problema den e maneho finansiero, uso di e instrumento aki no ta trese un solushon di e problema. Un otro posibilidat ku e Minister di BZK tin ta pidi mas informashon tokante e presupuesto i ehekushon di presupuesto. Problema den esaki ta ku semper kaba ta pidi i suministrá hopi informashon (e promé bottleneck). Pidimentu i suministro di mas informashon por lo general no ta drecha e maneho finansiero.

4.5.3 Proposishon pa e tres nivelnan di supervishon pa e supervishon di presupuesto

E proposishon ta pa establese tres nivel di supervishon, esta nivel di supervishon leve, mediano, i pisá. Aki pues ta trata di un sistema den fase. E supervishon di e presupuesto lo konosé un propio sistema den fase, meskos ku e supervishon riba e maneho finansiero. Ademas, ta proponé pa kada aña e Minister di BZK stipulá pa kada Entidat Públiko kua nivel ta aplikabel pa supervishon riba e presupuesto í kua nivel pa e maneho finansiero. Di e manera aki, trabou na midí ta bira posibel pa e tres Entidatnan Públiko. Sea Minister di BZK pidi p'e òf nò, Cft BES por dun'é konseho tokante e nivel di supervishon. Ora di adaptá e nivel di supervishon, e Minister di BZK en todo kaso ta pidi konseho di Cft BES. Cft BES lo duna e Minister di BZK konseho kada aña tokante e nivel aplikabel di supervishon di presupuesto.

Importante ta naturalmente ku e kriterionan pa supervishon finansiero mester ta kla adelantá. P'esei tambe ta proponé pa inkluí (liñanan prinsipal di) e kriterionan aki den e FinBES. Ademas, e Minister di BZK lo redaktá un kuadro di supervishon, den kua ta sigui elaborá e kriterionan mas aleu. Lo envolví Cft BES den redakshon di e kuadro di supervishon aki. Di e manera aki, pa e Entidatnan Públiko mester ta kla adelantá kiko nan mester kumpli kuné pa kai bou di un nivel mas leve.

E kriterionan pa e supervishon di presupuesto i e supervishon di maneho finansiero, manera ta proponiendo nan, ta basá riba supervishon finansiero na Hulanda Oropeo. Adishonalmente, tambe a hasi uso di e eksperensianan ku supervishon na Hulanda Karibense te ku awor, manera ora a instituí e 'change team' na Boneiru.

E proposishon aki pa revishon di e supervishon finansiero en esensia ta di akuerdo ku e Informashon Departamento di konseho di Raad van State.⁸² (voetnoot 85) Supervishon lo bira trabou na midí pa e Entidatnan Públiko. Supervishon lo bira leve kaminda esei ta posibel. Kaminda mas supervishon ta nesesario, lo subi e eskala. E kriterionan ku a proponé pa supervishon ta mas inhertá riba Hulanda Oropeo, ku un supervishon uniforme komo perspektiva final. Pues a skohe pa tres nivel promé ku eventualmente lo mester pasa pa e instrumento di 'negligensia di tarea grave'. Durante elaborashon di e kriterionan, esaki a resultá di ta pas mihó ku e diferente situashonnan ku por tin (mira despues di esaki).

Ademas a skohe pa kada aña instituí e nivel di supervishon aplikabel pa kada Entidat Públiko. Esei ta nifiká ku e nivel di supervishon por kambia kada aña. Serka supervishon finansiero di munisipionan esei ta meskos. Stipulashon anual di e nivel ta nifiká ku e instrumentario di supervishon mester ta fleksibel, i e kriterionan pa supervishon sufisientemente konkreto. Pa e

85 Kontrolaria General tambe ta apoyá e proposishonnan di e Departamento di konseho di Raad van State (investigashon di responsabilisashon Relashon den Reino i fondo BES na 2018 i 2019).

supervishon finansiero esei ta posibel, i p'esei por instituí e nivel di supervishon pa e supervishon finansiero pa medio di un Dekreto Ministerial. E proposishon ta pa ora e proposishon di lei aki drenta na vigor, determiná e nivelnan pa e tres Entidatnan Públiko. Lo envolvi Cft BES enfátikamente den proposishon di e diferente nivelnan.

Na Hulanda Oropeo, e supervishon finansiero ta dirigí riba balansa di e presupuesto, o sea ku e presupuesto ta den balansa den sentido struktural i real. Kiko esaki ta nifiká, a elaborá mas aleu den entre otro e kuadro komun di supervishon ku e supervisoran provinsial a redaktá pa nan tarea di supervishon riba munisipionan.

E supervishon finansiero na Hulanda Oropeo konosé dos nivel ⁸³ (voetnoot 86)

- *E supervishon represivo* ta e supervishon finansiero standard. E forma di supervishon aki ta enserá ku por ehersé presupuesto i kambionan di presupuesto direktamente (haña forsa hurídiko), sin dependé di aprobashon adelantá di Gedeputeerde Staten.
- *Supervishon preventivo* ta e eksepshon i ta nifiká ku Gedeputeerde Staten mester aprobá e presupuesto i e kambionan ku ta sigui despues promé ku por ehekutá esakinan. Tanten ku no a aprobá e presupuesto, e munisipio no por hasi ningun kompromiso òf hasi gastu, sin pèmit adelantá di Gedeputeerde Staten.

Lo instituí supervishon preventivo ora no kumpli ku e kriterio di balansa struktural i real. Es desir, ora e presupuesto no ta den balansa struktural i real í sigun Gedeputeerde Staten no ta probabel ku por establese e balansa aki pa mas tardá den e último aña di e baluashon di mas aña. *Por* instituí supervishon preventivo ora no a kumpli ku e plasonan legal di presentashon. Den esei enfátikamente ta trata di un 'stipulashon por'. E motibu pa e dekreto aki ta ku e supervisor no por husga si e presupuesto ta den balansa si e presupuesto no ta disponibel na tempu. Meskos ta konta pa e estado finansiero. Ora no stipulá i manda e estado finansiero⁸⁴ (voetnoot 87) na tempu, e por kondusí na supervishon preventivo. Finalmente, un défisit riba e kuenta anual por kondusí na institushon di supervishon preventivo serka e presupuesto di e aña siguiente. Ora e défisit den opinion di e supervisor ta insidental, esaki no ta kondusí na supervishon mas pisá. Solamente ora e défisit ta di índole struktural, esaki lo kondusí na e desishon pa instituí supervishon preventivo riba e presupuesto di e siguiente aña di presupuesto. ⁸⁵ (voetnoot 88).

Supervishon di presupuesto na Hulanda Oropeo pues ta mas leve ku e supervishon aktual na Hulanda Karibense. Supervishon na Hulanda Oropeo konosé ménos paso di proseso i ménos dokumento. Tambe tin nivel di supervishon diferente pa situashon diferente. E proposishon ta pa introdusí un variante riba esaki na Hulanda Karibense. Manera ta indiká den e paragraf aki, e proposishon ta pa tin tres nivel di supervishon. Esaki pasobra e siklo di presupuesto riba e islanan ainda ta den desaroyo. Un otro motibu ta ku e Entidatnan Públiko aktualmente no tin un presupuesto den balansa, entre otro pasobra un parti supstansial di e presupuesto di e islanan ta konsistí di kontribushonnan insidental di Gobièrnu Sentral pa proyektonan i invershonnan. E kontribushonnan insidental aki generalmente ta trese karganan struktural ora di eksplotashon. Dor di esaki e presupuesto di niun di tres isla ta strukturalmente balansá. E nivel leve no ta alkansabel den e situashon aktual. Manera indiká den paragraf 1.1., revishon di e vrije uitkering i e kompensashonnan spesial ta den konsiderashon.

Nivel leve: E proposishon ta pa deklará e nivel leve aplikabel ora e presupuesto ta den balansa (balansá). Esaki ta komparabel ku e supervishon represivo na Hulanda Oropeo. Ora di husga e balansa, fuera di e konseho di Cft BES, tambe lo husga e situashon aktual (reservanan/forsa pa resistí), posibel efekto multianual di défisitnan den e kuenta anual, desaroyonan ekonómiko-sosial, medidanan di maneho, e respektivo nivelnan di supervishon pa presupuesto i pa maneho finansiero (deklarashon di accountant, konklushonnan di riesgo haltu). Den e kuadro di supervishon finansiero, lo elaborá e huisio aki mas aleu pa yega na un opinion.

⁸³ 86 Kuadro di supervishon finansiero komun, GTK 2020, p. 11

⁸⁷ E estado finansiero mester inkluí e deklarashon di accountant. Si no tin e deklarashon aki, e estado finansiero no ta kompleto i por instiú supervishon preventivo.

⁸⁸ Tin un diskushon na Hulanda Oropeo si durante e aña tambe mester ta posibel pa instituí supervishon preventivo; pues riba e aña presupuestario ku ta kanando, por ehèmpel en relashon ku un défisit struktural riba e kuenta anual.

Den e proposishon di lei, ta spesifiká e norma 'den balansa' mas aleu. A skohe pa esaki, pasobra e kriterionan di evaluashon pa e Entidatnan Públiko i/òf utilidat di e kriterionan no semper ta kla/evidente. Den elaborashon di e kriterionan, a buska pa aliñá ku lokual ta inkluí den e Gemeentewet. Asina, e ekilibrio presupuestal mester ta 'struktural' i realístiko. Tambe a mira loke a inkluí den e Rijkswet financieel toezicht Curaçao en Sint Maarten (Lei di Reino supervishon finansiero Kòrsou i Sint Maarten). Den e kuadro di supervishon ku ainda mester redaktá, lo elaborá e kriterionan aki mas aleu. Un ekilibrio por lo ménos ta impliká lo siguiente:

- entradanan ta kubrí i gastunan struktural. Pa entrada i gastu struktural, den sentido general ta konta ku nan ta sigui den e presupuesto pa un tempu indefiní te ora di toma di desishon mas aleu;
- e presupuesto ta completo. Tur e maneho ku a disidí tokante di dje ta inkluí den e presupuesto;
- a kalkulá e presupuesto di forma realístiko, tambe pa mas aña. Bou di esaki entre otro ta kai ku a duna kuenta di kresementu òf disminushon ku realmente por spera di entradanan i gastunan, i
- splikashon di e presupuesto ta suficiente, tantu pa loke ta konsekuensianan direkto komo indirekto di medidanan di maneho, komo pa loke ta desaroyonan eksterno.

Den e nivel leve ku a proponé no tin e deber mas pa e Entidat Públiko pidi konseho tokante e presupuesto, maske e kolegio ehekutivo sí ainda por skohe riba un base boluntario pa pidi konseho di CftBES. No mester di mas aprobashon di e presupuesto determiná, manera awor sí ta inkluí den e FinBES aktual. Komparabel ku na Hulanda Oropeo, despues di determinashon dor di e konseho insular, ta manda e presupuesto pa e Minister di BZK.

Otro for di na Hulanda Oropeo, unda no tin kolegio di konseho pa supervishon finansiero, lo mester manda e presupuesto na mes momentu pa Cft BES, tambe. Despues, denter di dos siman, Cft BES lo saka un konseho pa e Minister tokante e presupuesto, i tokante si tin motibu pa instituí un otro nivel di supervishon.

Si e presupuesto, sigun opinion di e Minister, no ta den balansa, en prinsipio lo instituí un nivel di supervishon mediano òf pisá. E mester duna esaki di konosé promé ku dia promé di yanüari. Pero ta imaginabel ku por asumí ku den e añanan benidero sí lo ta posibel pa establese e ekilibrio di presupuesto, i ku tambe en bista di esei, no ta efisiente òf no ta rasonabel pa kambia pa un nivel di supervishon mas haltu. Esaki por ehèmpel por ta e kaso ora e embergadura (relativo) di e défisit presupuestario ta tiki i ku, di akuerdo ku e kalkulashon di mas aña, por asumí ku den e añanan benidero lo establese un ekilibrio. E índole di e défisit tambe por hunga un ròl den esaki; por ehèmpel ora tin un sirkunstansia spesial ku ta hiba na un gastu insidental ku un Entidat Públiko no por kubri (kompletamente). Den e kasonan ei, oumento di e nivel di supervishon por tin konsekuensianan desproporshonal pa e Entidat Públiko. P'esei a inkluí den e proposishon di lei ku den e kasonan eksepsional aki, e Minister di BZK por keda sin oumentá e nivel di supervishon. Esaki ta posibel solamente ora, di akuerdo ku e kalkulashon di mas aña, na opinion di e Minister, por asumí ku den e añanan siguiente por establese un ekilibrio. Esaki ta muestra similaridatnan ku e sistema den e Gemeentewet, den kua no tin oumento di e supervishon ora, di akuerdo ku e kalkulashon di mas aña, por asumí ku lo establese e ekilibrio struktural i real den e añanan benidero. En bista di e posishon di e Entidatnan Públiko, pa awor ta parse mas na su lugá pa dor di e Minister di BZK, un konsiderashon mas aleu tuma lugá pa esaki.

Ademas ta proponé ku falta di kumpli ku e eksigensianan di tempu, òf un défisit riba e kuenta anual,⁸⁶ (voetnoot 89) por kondusí na un nivel di supervishon mas pisá. Esun promé ta di akuerdo ku e supervishon na Hulanda Oropeo. Esun di dos, indirektamente tambe. Ora di un défisit riba e

⁸⁶ ⁸⁹ Aki no ta trata di kompensashon di défisitnan bieu. Supervishon di presupuesto finansiero semper ta dirigí riba resolvé défisitnan struktural; e presupuesto mester ta balansá i si esei no ta e kaso, e último tranche di e evaluashon baluashon di mas aña mester ta balansá.

kuenta anual, ta wak e kousanan i e konsekuensianan di dje pa e presupuesto aktual i e presupuesto ku ta na kaminda. E ora ei ta tokante si e défisit riba e kuenta anual ta insidental òf struktural. Ora e défisit ta struktural, ta instituí supervishon mas pisá pa e siguiente presupuesto.

Nivel moderá: E nivel moderá proponé ta aplikabel ora ku, na opinion di e Minister, no tin ekilibrio den e aña presupuestario benidero, òf nò riba termino. Por trata por ehèmpel di un situashon unda e presupuesto ta sera ku medionan insidental pa tareanan struktural. Manera ilustrá akiriba, e Minister di BZK por hasi un eksepshon riba esaki den kaso ku por asumí ku den e siguiente añanan sí lo por establese e ekilibrio presupuestario aki. Ademas, por instituí e supervishon moderá tambe ora no manda e presupuesto òf e kuenta anual na tempu. Den e nivel moderá proponé aki, lo presentá e presupuesto, despues di stipulashon dor di e konseho insular, pa e Minister di BZK pa aprobashon, manera ta inkluí awor den e FinBES. Tambe lo manda e presupuesto determiná pa Cft BES, ken ta konsehá e Minister di BZK tokante e presupuesto i tokante si ta nesario pa kontinuá e nivel moderá. Tambe, ora di e siguiente kambionan di presupuesto i e promé konsepto di presupuesto ku ta sigui, e pasonan di konseho di e Cft BES promé ku e presentashon pa determinashon dor di e konseho insular, ta aplikabel atrobe. Ademas, e nivel di supervishon mas pisá ta nifiká ku minimalmente tres bia pa aña mester redaktá un informe di gobernashon, en bes di dos bia pa aña. E di tres informe di gobernashon e ora ei ta relashoná ku e último parti di e aña presupuestario. Tokante esaki, mira tambe paragraf 4.3.1.

Nivel pisá: E nivel pisá ta konta tanten ku no tin un presupuesto determiná i aprobá. Den e kaso aki, mester pidi pèrmit pa asumí debenan, respektivamente pa hasi gastu. Esaki ta konta e ora ei te na momentu ku e konseho insular a determiná un presupuesto ku e Minister di BZK a aprobá. Ademas, e nivel pisá tambe ta aplikabel ora konseho insular no a determiná un presupuesto promé ku komienso di e aña presupuestario ku e presupuesto ta relashoná kuné. Bou di e nivel pisá ta konta tambe e stipulashonnan ku ta aplikabel ora di e nivel moderá, manera konseho dor di Cft BES riba e kònsèpt di presupuesto i kambionan di kònsèpt di presupuesto, e prosedura di aprobashon dor di e Minister di BZK i e di tres informe di gobernashon. Esaki ta komparabel ku e supervishon preventivo na Hulanda Oropeo. Ta posibel pa instituí e supervishon aki pa partinan di e presupuesto òf pa e presupuesto kompleto.

Aki ta sigui un bista general simplifiká di e deadlinenan di mas relevante direktamente òf indirektamente asosiá ku e supervishon presupuestario. Fuera di e términonan aki, entre otro tambe tin mas términonan pa disponibilitat pa konsultá prosesonan den kua ta eksistí términonan di reakshon i términonan di suspendé. E nivel di supervishon ta hunga un ròl den esei, tambe.

	Deadline	Splikashon
Aña presupuestario t	Promé ku 15 di novèmber di aña t-1: konseho insular ta determin'é, i ta mand'é pa Cft BES i Minister di BZK (artíkulo 17 di e FinBES)	Kolegio ehekutivo ta pone e presupuesto disponibel pa konsulta serka konseho insular pa un mínimo di dos siman promé ku determiná esaki Ora di supervishon mas pisá riba e presupuesto, ta rekerí un konseho di Cft BES na tempu tokante e kònsèpt di presupuesto
Desishon nivel di supervishon	Promé ku promé di yanüari, Minister di BZK ta pone e Entidat Públiko na altura di e nivel di supervishon pa e supervishon riba e presupuesto i e maneho finansiero (artíkulo	Si no tuma un desishon na tempu, e nivel di supervishon ku a disidí p'e último, ta sigui aplikabel

	32a di FinBES). Cft BES ta konsehá Minister di BZK tokante esaki denter di dos siman despues di a risibí e presupuesto	
Informe di gobernashon	Promé ku 11 di yùni i promé ku 12 di òktober: kolegio ehekutivo ta determiná informenan di gobernashon, i ta sòru pa manda nan pa konseho insular, i ta manda nan pa Minister di BZK mediante Cft BES	Ora e periodo di kuater i di ocho luna a pasa, mester redaktá un informe di gobernashon. Konseho insular por determiná un frekuensia mas haltu Ora di supervishon mas pisá riba e presupuesto, e Minister di BZK tambe por determiná un frekuensia mas haltu
Kuenta anual aña t	Promé ku 15 di yùli di aña t+1: determinashon dor di konseho insular, i – mediante Cft BES – e ta bai Minister di BZK (artíkulo 31 di FinBES)	Kolegio ehekutivo ta pone e kuenta anual disponibel pa konsulta serka kolegio insular minimalmente dos siman promé ku determinashon di esaki

Den e kuadro di supervishon finansiero, lo trata e prosesonan mas ekstensamente.

4.5.4 Proposishon pa e tres nivel di supervishon pa e maneho finansiero

Na Hulanda Karibense, kalidat di e administrashon finansiero i e maneho finansiero ainda no ta na e nivel deseá. Un desaroyo mas aleu di e kalidat di e maneho finansiero ta di gran importansia, meskos ku supervishon di dje.

Na Hulanda Oropeo, e standard ta ku no por papia di supervishon di e maneho finansiero. Preguntanan tokante e kalidat di e maneho finansiero sí ta konta ora e supervisor mester disidí tokante instituí supervishon preventivo, sí òf nò. Artíkulo 215 di e Gemeentewet sí ta duna un base pa hasi investigashon den un kaso spesífiko: "*Gedeputeerde Staten kunnen te allen tijde een onderzoek instellen naar het beheer en de inrichting van de financiële organisatie, bedoeld in artikel 212, eerste lid*". (*Gedeputeerde Staten semper por instituí un investigashon di maneho i diseño di e organisashon finansiero, referí na dje den artíkulo 212, insiso un.*) Un investigashon asina no a tuma lugá nunca ainda.

E instrumentario den e Gemeentewet no ta duna sosten pa duna kontenido na supervishon di kalidat di e maneho finansiero na Hulanda Karibense. Pa e supervishon aki mester usa un otro instrumentario spesífiko. Pa esaki a wak supervishon dor di gobernashonnan na Hulanda Oropeo, manera supervishon di skolnan. Tambe a wak ehekushon di supervishon na e Entidatnan Públiko, manera den práktika a duna kontenido na esaki, manera na Boneiru.

E proposishon pa supervishon di kalidat di e maneho finansiero ta lo siguiente.

Nivel leve: E nivel aki ta aplikabel ora:

- e deklarashon di accountant ta aprobatorio,
- e informe konklusivo di e accountant no ta kontené konklushonnan di rísikonan grandi, i
- e dokumentonan for di e siklo di presupuesto, manera e presupuesto, kuenta anual i informenan di gobernashon, ta na tempu.

Den e nivel leve, e Minister di BZK no ta usa un instrumentario.

Nivel moderá: Por instituí e nivel aki, despues di konseho di Cft BES, ora no a kumpli ku un òf mas di e tres kriterionan mensioná bou di e nivel leve. No por duna e evaluashon eksakto, en general. Den e kuadro di supervishon lo elaborá algun guia. E proposishon ta pa Minister di BZK den e kaso aki pidi kolegio ehekutivo pa redaktá un plan di mehorashon. E plan aki ta dirigí riba e konstatashonnan i posibel konsehonan den e informe konklusivo di e accountant. Loke ta importante ta ku tin solamente ún plan di mehorashon i ku e plan ta realista. Esei ta nifiká ku e plan no ta demasiado grandi i ku e mester ta alkansabel den un término rasonabel. Tokante e plan ta reportá kada seis luna na e Minister di BZK i e Konseho Insular, òf ku mas frekuensia, si e minister di BZK ta konsiderá ku esaki ta nesario. Esaki ta reglá den e artikulo 38a proponé di e FinBES.

Nivel pisá: E proposishon ta pa, ora pa gran parti no kumpli ku un òf mas di e tres kriterionan mensioná bou di supervishon leve, instituí supervishon pisá. Den e kaso aki tin preokupashonnan serio tokante e maneho finansiero. Esei por ta e kaso si tin un deklarashon di accountant desaprobante, ora e informe konklusivo ta kontené konklushonnan di riesgo haltu, òf ta kontene otro konklushonnan grave, i/òf e dokumentonan (struktralmente) ta much lat. E ora ei, e Minister di BZK, tambe despues di evaluashon di e konseho di Cft BES, por disidí pa e nivel di supervishon aki. Pa e supervishon aki tampoko no ta posibel pa indiká tur situashon adelantá. Den e kuadro di supervishon lo elaborá algun guia.

Un otro motibu pa instituí supervishon pisá por ta, ora e plan di mehorashon manera deskribí bou di e nivel moderá, no hiba na sufisiente mehorashon, òf no na tempu. E Minister di BZK ta haña konseho pa esaki dor di Cft BES.

Ora di e nivel di supervishon pisá, lo hasi un investigashon dor di òf bou di enkargo di Minister di BZK pa averiguá kiko ta e kousanan ku no a realisá e plan di mehorashon ku a redaktá komo medida serka e nivel di supervishon moderá. En relashon ku e resultadonan di e investigashon i despues di konseho di Cft BES, Minister di BZK por hasi afsprakan firme i realista ku un kolegio ehekutivo kua mehorashonnan di e maneho finansiero mester ehekutá, ki ora mester a finalisá esakinan, i kon e situashon nobo ta mustra e ora ei.

Pa apoyá realisashon di e afsprakan aki, por ehèmpel por diskutí ku kolegio ehekutivo si ta deseabel i posibel pa manda un òf mas hende komo asistensia tékniko pa e Entidat Públiko pa duna apoyo ku ehekushon di e afsprakan ku a hasi, komparabel ku e 'change tem' na Boneiru. Den kaso ekstremo por duna un instrukshon. Legalmente, lo regla e nivel aki den artíkulo 38b di e FinBES.

Fuera di e informe konklusivo serka e deklarashon di accountant, e accountant tambe ta traha un managementletter. Unda e informe konklusivo primariamente ta wak patras, e managementletter prinsipalmente ta wak padilanti i ta kontené konsehonan kon pa enfrentá riesgonan i fayonan konstatá. E managementletter ta dirigí na Kolegio Ehekutivo i komo tal no ta públiko. Na Hulanda Oropeo, ta mas i mas usual pa manda e managementletter pa e kolegio di munisipio. Ku esei esaki ta bira públiko i tambe disponibel pa supervishon finansiero. Pero ta lógiko ku, ora un Entidat Públiko bini bou di un nivel di supervishon mas pisá, unda un plan di mehorashon ta nesario, pa inkluí e konsehonan for di e managementletter den esei. Den situashonnan den kua e Minister di BZK realmente ta hañ'e nesario, finalmente por hasi un apelasion riba e deber di informashon pa pidi e managementletter.

4.5.5 Investigashon riba punto di atenshon spesífiko pa presupuesto i ehekushon di presupuesto
Finalmente, ta posibel pa optené informashon tokante puntonan di atenshon spesífiko ku tin di haber ku finansa di e Entidatnan Públiko, i lo tuma lugá via e deber di informashon general a base di e WolBES. Sí, en general ta posibel ku resultadonan di investigashonnan spesífiko asina tin influencia riba e forma ku lo ehekutá e supervishon finansiero konkretamente. Esaki ta komparabel ku e investigashonnan ku e supervisor na Hulanda Oropeo ta hasi serka munisipionan. E proposishon pa Hulanda Karibense ta pa relatá e investigashonnan aki i e posibel konklushonnan na e supervishon riba e maneho finansiero.

E proposishon ta pa e Minister di BZK kada aña por investigá un òf vários tópiko mas profundamente. Esei ta posibel pa kada Entidat Públiko, pero tambe pa tur tres e Entidatnan

Públiko huntú, asina ku ta posibel pa hasi komparashon. Ora di fiha e tópikonan di investigashon, lo tene kuenta ku posibel investigashonnan di e kontrolaria(nan). Cft BES por konsehá e Minister di BZK tokante posibel tópikonan di investigashon. Lo anunsiá e tópikonan di investigashon adelantá. Meskos ku na Hulanda Oropeo, por trata di legislashon nobo, relevante pa e supervishon finansiero, manera kambionan grandi den e BBV BES. Tambe por trata di tópiko tokante kua tin señalnan. Ehèmpelnan di tópiko ta mantenshon biennan di kapital, partisipashonnan, maneho di tereno, i dunamentu di informashon tokante kompensashon spesial. No agotá e presupuesto i, hopi bia relatá ku esei, retraso den ehèkushon di proyektonan grandi multianual por ta un tópiko.

4.5.6 *Kuadro di supervishon*

E supervishon proponé konosé diferente kriterio meskos ku diferente paso di proseso. Importante ta pa tradusí e kriterionan i pasonan di proseso aki den punto mas konkreto i ku esnan ku ta risibí supervishon konosé e operashonalisashon aki. Esei ta kondusí na un mihó ehèkushon di lei. Serka e supervishon aktual, e Entidatnan Públiko ta indiká ku nan no tin suficiente saber di kon mester interpretá algun stipulashon, i kon pa evaluá a base di esaki i/òf pakiko ta evaluá di sierto manera. Na Hulanda Oropeo e supervisor di e munisipionan ta redaktá un kuadro di supervishon i manda esei pa e munisipionan. Ademas tin un kuadro di supervishon nashonal kordinadó – e kuadro di supervishon komun. Un kuadro di supervishon ta duna klaridat tokante kiko ta spera di `esun ku ta risibí supervishon; e ta un konkretisashon di e lei. E kuadro di supervishon ta stipulá pa vários aña. Por lo general ta manda e dunamentu di kontenido anual, por ehèmpel tambe di e tópikonan ku ta haña èkstra atenshon, kada aña pa esnan ku ta risibí supervishon den un karta di supervishon.

Pa e Entidatnan Públiko, Minister di BZK tambe lo redaktá un kuadro di supervishon finansiero. Ta envolví Cft BES serka redakshon di e kuadro di supervishon aki. Den e kuadro di supervishon finansiero, lo elaborá e kriterionan pa stipulashon di e nivelnan di supervishon i elaborá mas profundamente tokante uso di instrumento spesífiko di supervishon, meskos ku e pasonan di proseso rondó di e supervishon. Esaki entre otro ta kontribuí na supervishon transparente i pronostikabel. Ademas, tambe lo manda e kartanan anual di supervishon pa kada un di e Entidatnan Públiko, den kua tambe lo konektá resultadonan di e supervishon mas eksplísitamente bèk ku e Entidatnan Públiko. Tambe lo hasi pregunta, manera kiko tabata e puntonan di evaluashon, kiko a mehorá, i kiko ainda mester mehorá. Asina ta bira mas transparente si e Entidat Públiko a tuma pasonan, si òf nò. Serka e supervishon diferensia proponé, esaki en todo kaso ta un eksigensia, pasobra e Minister di BZK mester indiká di forma mas kla posibel kua nivel (modifiká) ta aplikabel riba e Entidat Públiko, i pakiko.

Pasobra e supervishon finansiero proponé na Hulanda Karibense ta bai konektá mas ku e supervishon finansiero na Hulanda Oropeo, e supervisor pa Hulanda Karibense por siña di e eksperensia ku e supervishon finansiero na Hulanda Oropeo. A introdusí e nivel di supervishon aktual ku ta aplikabel riba munisipionan na 1995; pues tin hopi eksperensia.

4.6 *Supervishon di entidat legal privá ku un laso ku e Entidatnan Públiko*

Frekuentemente, e Entidatnan Públiko tin partisipashonnan ku riesgo den kompanianan di utilidatnan públiko òf tin asiento den direktiva di fundashonnan i asosiashonnan. Den e FinBES aktual a inkluí stipulashonnan tokante esaki ku ta konektá ku e supervishon finansiero. Tin tres meta ku e supervishon finansiero aki ke alkansá:

- prevení pa e Entidat Públiko fia di otronan, fia na otronan, òf para garante via entidatnan legal i dor di esei hañ'e ku problema finansiero;
- prevení ku e Entidat Públiko hañ'é ku riesgo indeseá, i
- promové ku e Entidatnan Públiko por guia e entidatnan legal privá den bon direkshon na tempu.

Na 2015, e Komishon evaluashon struktura estatal Hulanda Karibense a konkluí ku supervishon finansiero di entidat legal privá no ta efektivu ⁸⁷(voetnoot 90). Entre otro pasobra e embergadura di e FinBES - i ku esei di e supervishon finansiero - no ta bai mas leu ku e sektor kolektivo i ku

esei, entidatnan legal privá ta keda pafó di e supervishon finansiero. E punto aki tin di haber ku e definishonnan ku a usa den e FinBES. Esakinan ta diferensia di e BBV BES i di e BBV pa provinsia i munisipio. Tambe, e Komishon ta indiká ku e estado finansiero regularmente ta muchu lat.

Ademas den e revishon di e FinBES aktual, un kantidat di problemátika a bin dilanti tokante ken por sinta den e konsehonan di direktiva, di komisario i di supervishon, i ken nò. E FinBES aktual konosé por ehèmpel un prohibishon di partisipashon pa ámtenar i mandatario den konseho di komisario i di supervishon. Ademas ta surgi e pregunta kiko lo por ta e papel di Gobièrnu Sentral den konseho di komisario di entidatnan legal privá na kua e Gobièrnu Sentral ta kontribuí finansieramente.⁸⁸ (voetnoot 91)

E proposishon ta pa modifiká supervishon di e entidat legal privá riba e siguiente kuater puntonan:

- a. e definishon di e diferente tiponan di entidat legal privá, asina ku entre otro e embergadura di e supervishon ta kla.
- b. e garantia di dunamentu di informashon di entidat legal privá na e Entidatnan Públiko.
- c. ken por sinta den konsehonan di direktiva, di komisario, i di supervishon.
- d. proposishon pa papel di Gobièrnu Sentral serka entidatnan legal privá

Akibou ta trata e puntonan aki mas profundamente.

a. Proposishon pa modifikashon di definishon di diferente tipo di entidat legal privá

E reglanan i definishonnan aktual ta trese algun problema. Na promé lugá relashoná ku embergadura di e término sektor kolektivo. E konsepto 'sektor kolektivo' i e definishon di esaki a bini di e System of National Accounts (Sistema di Kuenta Nashonal) di Nashonnan Uní. Internashonalmente ta usa e definishonnan aki pa un otro meta, komo un meta estadístiko pa por kompará na nivel internashonal. Den e definishon aki ta inkluí, fuera di e Entidatnan Públiko mes, entidat legal privá ku no ta parti di e Entidat Públiko, pero sí ta parti di e sektor kolektivo. Den esei ta usa algun kriterio, manera poder di desishon di gobièrnu, niun (preis di merkado) di produktor riba merkado, i e preis di benta pa mas ku 50% mester bini di impuesto i prima. Ku esei, un parti di e entidatnan legal privá no ta kai bou di e término sektor kolektivo, siendo ku nan ta di importansia gubernamental i finansiero, sí.

E di dos problema ta ku den e FinBES i e BBV BES ta usa definishonnan ku ta kubri otro parsialmente i no ta konsistente. E definishonnan ta diferente for di esnan ku ta usa na Hulanda Oropeo. Dor di esaki por ehèmpel ta usa término diferente pa mesun deskripsion, dor di kua por surgi inkklaridatnan.

- E FinBES aktual konosé:
 - e término sektor kolektivo, manera mensioná promé.
 - e término 'partisipá den entidat legal privá', loke ta relashoná ku kada entidat legal privá unda un Entidat Públiko tin un interes gubernamental òf finansiero.
- E BBV BES konosé:
 - e sektor kolektivo, manera definí den e FinBES.
 - Partisipashon ku komo definishon "un organisashon di derecho privá òf di derecho públiko den kua e Entidat Públiko tin un interes gubernamental i finansiero" (Artíkulo 1, bou di a).
- E BBV pa provinsia i munisipio konosé:

90 Komishon evaluashon elaborashon di e struktura estatal nobo na Hulanda Karibense: *Vijf jaar verbonden: Bonaire, Sint Eustatius, Saba en Europees Nederland, (Sinku aña konektá: Boneiru, Sint Eustatius, Saba, i Hulanda Oropeo)*, 12 di òktober 2015.

91 Ta trata ku esaki den por ehèmpel e rapòrt di ABDTOPConsult, *Kleinschaligheid vergt ondersteuning, Naar een betere borging van vitale publieke voorzieningen op Caribisch Nederland, (Eskala chikí ta rekerí apoyo, Na kaminda pa un mihó garantia di fasilidatnan públiko vital na Hulanda Karibense)*, mart 2021. Den e rapòrt aki ta konstatá ku pa sierto fasilidat, manera un aeropuerto, e islanan mester di apoyo permanente. E Reino lo por ofresé apoyo struktural i despues alabes eksigí mas kontrol. Un posibel opshon pa logra esaki ta dor di krea mas kontrol den e Hunta di Komisario.

- un definishon pa partidonan relashoná ku ta ekivalente na e definishon di partisipashon den e BBV BES.⁸⁹ (voetnoot 92)
- un definishon pa partisipashon, ku ta diferente i mas limitá ku e definishon di partisipashon den e BBV BES, manera un partisipashon den un sosiedat limitá òf sosiedat anónimo, den kua e provinsia respektivamente munisipio tin akshon
- no tin definishon pa e sektor kolektivo.

E proposishon ta pa usa e noshonnan i definishonnan ku ta usual na Hulanda Oropeo. Ta trata e ora ei di e definishonnan di 'partido relashoná i 'partisipashon'. E ora ei lo tuma over e definishonnan aki for di e BBV pa provinsia i munisipio. Pa Hulanda Karibense sinembargo e noshonnan aki tin un efekto mas amplio, manera den e kuadro di establese e debe konsolidá. P'esei den e proposishon aki ta usa e término partido relashoná en bes di sektor kolektivo. Pero e término partido relashoná ta enserá mas entidat legal privá ku loke ta relevante pa e standard di karga di interes i pa konsolidashon di e debe. Lo superá esaki dor di establese pa medio di un areglo ministerial pa kua entidatnan legal privá e standard di karga di interes ta relevante, i pa kua mester konsolidá e debe. E proposishon ta pa den esaki na inisio sigui e partidonan di kua CBS awor kaba a indiká ku nan ta pertenesé na e sektor kolektivo. Na mes momentu, e standard aki ta ofresé mas espasio pa adaptashonnan, si esaki resultá nesario a base di e práktika.

E adaptashon proponé di e definishonnan ta partikularmente relevante pa e Entidat Públiko Boneiru, pasobra Boneiru tin hopi partido relashoná. E adaptashon tin tiki pa niun konsekuensia pa e Entidatnan Públiko Saba i Sint Eustatius. E por bira relevante pa e Entidatnan Públiko aki sí, partikularmente pa Sint Eustatius, si sigui e rekomendashonnan di e Informe 'Kleinschaligheid vergt ondersteuning' ('Eskala chikí ta rekerí apoyo'), pasobra e ora ei Sint Eustatius lo haña mas entidat legal privá.

b. Proposishon suministro di informashon di entidat legal privá pa e Entidatnan Públiko

Si un entidat legal privá ehersé tarea insular, e Entidat Públiko mester tin bon kompreshon di e posishon finansiero aktual i futuro di e entidat legal aki. P'esei, den e BBV pa provinsia i munisipio a inkluí por ehèmpel un paragraf Partido Relashoná, i e BBV BES aktual konosé un paragraf Partisipashon.

Tin dos problema relashoná ku e kompreshon finansiero den entidat legal privá na Hulanda Karibense:

- E plasonan den e FinBES i e Kódigo Sivil BES (despues di esaki: BW BES) no ta kompletamente konsistente ku otro.
- Algun entidat legal privá tin un retraso grandi pa entrega di estado finansiero serka e Entidatnan Públiko.

Den e FinBES aktual i e BBV BES, e punto di salida ta ku ta elaborá e estado finansiero di e mesun año di responsabilisashon di e entidatnan legal privá i di e Entidat Públiko den e estado finansiero di e Entidat Públiko. Ta stipulá e kuantanan anual di e Entidatnan Públiko promé ku 15 di yüli despues di e año ekonómiko. Ei den e ora ei mester a elaborá e informashon di e entidatnan legal privá. E ora ei ta trata partikularmente di e balansa di e Entidatnan Públiko, di e debe konsolidá, i e gastunan i entradanan di interes. Ounke a establese e kuantanan anual di e entidatnan legal privá conforme e FinBES aktual na tempu, denter di 6 luna, i nan no tin un año ekonómiko kibrá, e ora ei ta práktikamente imposibel pa ainda inklui (konsolidá) esakinan den e estado finansiero di e Entidat Públiko relashoná ku e mesun año di responsabilisashon.

Entidatnan legal privá mester kumpli ku e BW BES pa nan estado finansiero. E BW BES ta preskribí ku mester determiná e estado finansiero ocho luna despues di fin di e año ekonómiko. Ademas, e BW BES ta permití un año ekonómiko ku no ta koinsidí ku e año kalendario si a stipulá esei den e statutonnan. Pues, e BW BES i e FinBES aktual no ta konektá bon un ku otro.

⁹² Bou di partidonan ligá tambe ta kai entidatnan legal di derecho públiko. Te ku awor no tin esakinan na e tres islanan. Por instituí nan sí, pasobra e Wet gemeenschappelijke regelingen (Lei areglonan komun) ta aplikabel na Hulanda Karibense, tambe.

E proposishon ta, pa fiha e debe konsolidá di e Entidatnan Públiko, pa usa un plaso di ocho luna pa determinashon di e estado finansiero di e entidatnan legal privá. Ku esei, e término ta konektá ku esun di e BW BES, a lo ménos ora no tin un año ekonómiko ku no ta koincidí ku e año kalendario. Pa e kuenta anual di e Entidatnan Públiko, unda esaki ta posibel ta elaborá e sifranan aktual di e entidat legal privá. Si esei no ta posibel, ta inkluí e sifranan provishonal di e entidatnan legal privá. Un alternativa pa e sifranan provishonal ta ku den e sifranan di kuenta anual di e Entidat Públiko ta elaborá e sifranan di e entidatnan legal privá di un año anterior.

Tin bia tin un retraso di añanan den stipulashon i entrega di e estado finansiero serka e Entidatnan Públiko.⁹⁰ (voetnoot 93) No ta legislashon ta kousa di esaki, pero e tin konsekuensia pa e kompreshon gubernamental i finansiero di e Entidat Públiko, sí.

E persona legal privá mes ta responsabel pa determinashon di e estado finansiero. Si e estado finansiero no ta na tempu, ta na kolegio ehekutivo pa perkurá pa determinashon rápido di e dokumentonan, ku mira riba e importansia sosial di e tareanan di e entidatnan legal privá i e medionan públiko ku nan ta trese. Despues, ta na konseho insular pa muestra e kolegio ehekutivo riba nan responsabilidadat pa ku esaki.

E Minister di BZK no tin kompetensianan aki,⁹¹ (94) pero meskos ku e konseho insular, e por muestra kolegio ehekutivo riba e importansia.

Ademas, Belastingwet BES (Lei di impuesto BES) tambe konosé algun sanshon pa determinashon lat di estado finansiero di entidat legal privá.⁹² (95) En general, e sanshonnan aki por ta efektivu pa personanan legal privá, pero pa e entidatnan legal privá ku un laso ku e Entidatnan Públiko, nan efektivitat ta limitá òf nan no ta efektivu mes, pa motibu di e laso kombiná ku e término di vensementu kòrtiku di un año, i ku e sumanan di but relativamente chikitu. Ademas, tin e pregunta ken finalmente ta paga e but. Generalmente, indirektamente ta e Entidat Públiko, pasobra t'e ta sòru pa finansiamentu di e partido ligá.

E proposishon ta pa laga supervishon di entrega di e estado finansiero dor di entidat legal privá primeramente serka e Entidat Públiko. Den esaki, e lo por hasi uso di e posibilidatnan eksistente pa pone preshon relashoná ku e relashon ku e partido legal privá. Pero si esaki tuma lugá di forma insuficiente, e echo ku falta e estado finansiero por tin konsekuensianan pa e nivelnan di supervishon finansiero den e FinBES, sí. Di pursi, ora e estado finansiero ta muchu lat esaki por kondusí na un nivel di supervishon mas pisá riba e Entidat Públiko. Si un partido relashoná no entregá estado finansiero determiná serka e Entidat Públiko, e Entidat Públiko di pursi no por elaborá e informashon na tempu den su propio dokumentonan.⁹³ (96) Ora ta trata di un partido ku ta trese un riesgo finansiero supstansial, Minister di BZK por konkluí ku no ta kla si e presupuesto di e Entidat Públiko ta den balansa i si e maneho finansiero di e Entidat Públiko ta na òrd.. E ora ei

⁹³ Esaki ta un problema na Boneiru so. E departamento ku a kaba di establecé, Deelnemingen op Bonaire, lo trata ku e problema aki; meskos tambe ku otro preguntanan rondó di entidatnan legal di derecho privá (manera aktualisashon di statuto, reklutashon direktornan i supervisoran). E departamento aki ta enfoká riba mehorashon di e 'governance' rondó di partisipashonnan.

⁹⁴ Eksepto ora e (òf un otro minister; e ora ei, tarea di kordinashon BZK) pone medionan disponibel (Comptabiliteitswet 2016, hoofdstuk 6; Lei di Kontabilidadat, kapítulo 6).

⁹⁵ A base di artíkulo 5.10 di e Belastingwet BES (Lei di Impuesto BES), pa entidat legal (e asina yamá Kuerponan) tin un obligashon pa entregá un kuenta anual serka inspektor di ofisina di impuesto denter di nuebe luna despues di kabamentu di e año finansiero. Keda sin hasi esaki ta kastigabel segun art. 8.24a di e Belastingwet (Lei di impuesto) BES. Por imponé un but atministrativo di un máksimo di 14.000 dòler. E posibilidat pa but aki tin un término di vensementu di un año (insiso dos). Den artíkulo 6b di e Besluit bestuurlijke boeten BES (Desishon but atministrativo BES) a regla ku den kaso di un promé omishon lo imponé un but te un máksimo di 1.400 dòler. Despues por imponé e montante di but total.

⁹⁶ Ora ta trata di un fundashon òf asosiasion ku solamente ta duna un subsidio (supstansial), dor di kua no por papia di un partido ligá, e Entidat Públiko por para òf redusí e subsidio si entrega di e estado finansiero ta tarda muchu. Por supuesto, esaki ta konforme e eksigensianan pa redukshon i/òf paro di subsidio ku ta stipulá den lei i regulashon i konforme e disposishonnan di subsidio.

esaki por kondusí na un nivel di supervishon mas pisá riba e Entidat Públiko. Di pursi, no ta konosí si e partido relashoná tin un défisit i/òf e Entidat Públiko mester intervení di un otro manera.

Minister di BZK por determiná den su kuadro di supervishon ki ora por papia di un riesgo finansiero supstansial. P'esei, kombatimentu di retrasonan den entrega di e estado finansiero dor di entidat legal privá no ta kondusí na stipulashon legal èkstra.

c. Proposishon ken por sinta den e konseho di direktiva, di komisario i di supervishon.

E FinBES aktual ta stipulá (Artíkulo 9, insiso sinku) ku ámtenarnan nombrá dor di òf pa motibu di e Entidat Públiko òf ku ta kai bou di esei, i funshonario polítiko di e Entidat Públiko no por tin asiento den konseho di direktiva di un entidat legal privá den kua e Entidat Públiko ta tuma parti. No ta tuma desishonnan pa nombra i bolbe nombra representantenan di un Kolegio Ehekutivo òf un Entidat Públiko den un entidat legal privá promé ku a risibí un deklarashon di e Minister di BZK ku e no tin opheshon kontra e nombramentu òf nombramentu di nobo ei (Artíkulo 9, insiso seis di e FinBES). E Minister di BZK por nenga e deklarashon pa un kantidat di motibu, manera ku e representante en kestion no ta disponé di sufisiente ekspertisio (Artíkulo 9, insiso shete di e FinBES).

Den e stipulashonnan aki no ta sufisientemente kla kua posishonnan ámtenar i funshonario polítiko no por okupá i pa kua posishonnan e Minister di BZK ta duna un deklarashon di sin opheshon. E motibu pa e inklaridat aki ta partikularmente ku no a definí kiko ta un representante. Tampoko no ta evidente si miembronan di e konseho di supervishon òf di komisario sí por ta ámtenar òf funshonario polítiko. Fuera ku mas klaridat ta deseabel, e stipulashonnan tambe mester ta faktibel. P'esei, ta proponé lo siguiente:

- E prohibishon pa ámtenar i funshonario polítiko drenta direktiva ta keda na vigor den sentido general. Lo ekspandé e prohibishon pa e konseho di komisario òf di supervishon. Pa tur dos ekstenshon, e mesun konsiderashonnan ku pa forma parti di e direktiva ta konta. Ademas, e Minister di BZK ta haña e posibilidat pa duna eksonerashon pa partisipashon di ámtenar individual òf funshonario polítiko di e Entidat Públiko den e konseho di komisario òf di supervishon. Lo otorgá e eksonerashon aki ora, na opinion di e Minister di BZK, por asumí ku lo no por papia di konflikto di interes. Dor di esaki, por reklutá mihó basá riba konosementu i kalidat, apesar di e eskala chikitu ku – en todo kaso na Saba i Sint Eustatius - ta forma un problema ora di reklutá kandidato adekuá.
- Ademas ta proponé pa laga e deklarashon di sin opheshon den nombramentu (di nobo) di un representante disparsé.

d. Proposishon papel Gobièrnu Sentral serka entidat legal privá

Den e FinBES aktual (Artíkulo 9, insiso ocho) a inkluí ku Minister di BZK na e Entidatnan Públiko por duna instrukshon na e representante di e Entidat Públiko pa e punto di bista ku mester tuma den e konsulta di akshonista. Esei ta bai kontra e prinsipio di un propio responsabilidat di un entidat legal privá.⁹⁴ (voetnoot 97) Ademas, entidat legal privá ta kai bou di responsabilidat di e Entidatnan Públiko, pasobra e Entidatnan Públiko ta akshonista o sea ta den e konseho, i ta trata di tareanan insular.

Importante den esaki ta e rekomendashonnan den e informe 'Kleinschaligheid vergt ondersteuning' ('Eskala chikí ta rekerí apoyo'.⁹⁵ (98) Den e informe aki ta rekomendá pa Gobièrnu Sentral den algun situashon apuntá un òf vários komisario den un entidat legal privá. E motibu pa e rekomendashon aki ta ku Gobièrnu Sentral regularmente ta aportá strukturalmente na e tareanan insular ehersé dor di entidat legal privá, dor di invertí (korie, awa, aeropuerto i kosnan por estilo). Den e informe ta averiguá pa kada entidat legal privá pa kada isla kiko ta e

⁹⁷ crmLiNK, *Naar een actief aandeelhouderschap Onderzoek naar de structuur en werking van overheidsbedrijven op Bonaire (Na kaminda pa akshonismo aktivo Investigashon di struktura i funshonamentu di empresa di gobièrnu na Boneiru)*. Sèptèmber 2019.

⁹⁸ ABDTOPConsult, *Kleinschaligheid vergt ondersteuning, Naar een betere borging van vitale publieke voorzieningen op Caribisch Nederland (Eskala chikí ta rekerí apoyo, Na kaminda pa un mihó garantia di fasilidatnan públiko vital na Hulanda Karibense)*, mart 2021.

influensia di Gobièrnu Sentral. Despues ta hasi un proposishon pa Gobièrnu Sentral apuntá un òf mas komisario. E rekomendashon aki ta importante pa drecha e balansa entre medionan i responsabilidatnan. E informe te limitá na kompania di utilidat públiko, aeropuerto, i haf.

Esaki ta di akuerdo ku kapítulo 6 di e Comptabiliteitswet (Lei di Kompatibilidat), den kua ta regla supervishon di e maneho di medio públiko pafó di Gobièrnu Sentral. Akiden ta stipulá ku e Minister en kestion ta ehersé supervishon riba entidat legal, kompania komanditario, kompania kolektivo, i persona natural ku ta ehersé un profeshon òf empresa ku direktamente, indirektamente, òf kondishonalmente a risibí un supsidio, fianza, garantia, òf un kontribushon in natura ku karakterístikanan di un supsidio, fianza òf garantia pa kuenta di presupuesto di Gobièrnu Sentral.

E proposishon ta pa, siendo ku Gobièrnu Sentral strukturalmente ta hasi kontribushon finansiero na un entidat legal privá, Gobièrnu Sentral ta konsiderá kon por garantisá un partisipashon di parti di Gobièrnu Sentral, por ehèmpel dor di apuntá un representante di Gobièrnu Sentral den e konseho di komisario. Manera a ilustrá promé, lo skrap e kompetensia pa apuntá di e Minister na e representante di un kolegio ehekutivo òf un Entidat Públiko den un entidat di derecho privá ku bista riba e determinashon di punto di bista den e reunion di akshonista òf di direktiva.

4.7 Enagenashon propiedatnan

Den e FinBES aktual tin pará ku mester enagená propiedatnan bou di kondishonnan konforme merkado (preisnan). En general, mester di aprobashon di e Minister di BZK pa enagenashon.

E eskala chikitu di e islanan ta pone ku en general no tin un merkado berdadero, dor di kua ta difísil pa por fiha un preis konforme merkado. E ora ei ta skohe pa taksashon, den kua e taksadónan por hasi tiki komparashonnan. Tambe, hopi bia e taksadónan mester bini di otro isla. E konsekuensia ta ku gastunan di taksashon ta haltu i e balornan taksá di mesun propiedat ta diferensia hopi (faktor di diversifikahon 2).

Na Hulanda Oropeo no tin supervishon di enagenashon di propiedat dor di provinsia òf munisipio.

E Entidatnan Públiko ta persibí e forma di supervishon aki komo pisá. Tambe, e ta kosta relativamente hopi sèn. Laga taksa regularmente ta mas karu ku ingreso di e enagenashon. E forma di supervishon aki por lo general no ta efektivu. Abolishon total di e supervishon aki sinembargo ta indeseabel, pasobra tin situashon den kua e Minister di BZK mester por intervení, manera ora di benta di tereno òf otro propiedat inmóbil den kua e pregunta ta si e preis ta realista òf ku por papia di faboritismo.

P'esei e proposishon, pa e forma di supervishon aki tambe, ta pa introdusí supervishon diferensia. Esei kier men ku komo standard no tin supervishon. E kondishon pa esaki ta pa e Entidat Públiko redaktá reglanan pa e enagenashon di propiedatnan. E reglanan aki di e Entidat Públiko ta konta pa tur enagenashon (prosedura ordená i kontrolabel), pues tambe pa biennan móbil, pero enagenashon di propiedat móbil no ta kai bou di e supervishon diferensia. Si kolegio ehekutivo a manda e reglanan aki pa e Minister di BZK, ta sufisiente si e Entidat Públiko despues, denter di kuater luna, manda un bista general di enagenashonnan di propiedatnan no móbil. Por agregá e bista general aki na e dokumentonan regular di e presupuesto (presupuesto, informenan di gobernashon òf estadonan finansiero).

Si den opinion di e Minister di BZK tin motibu p'e, ainda por instituí supervishon despues. E motibu e ora ei ta ku tin e suposishon ku a aktua kontra 'interes finansiero di e Entidat Públiko'. E supervishon aki ta enserá ku Minister di BZK mester aprobá desishonnan pa enagenashon. Un motibu pa esaki por ta ku no a sigui e reglanan di e Entidat Públiko i ta falta un argumentashon pa esaki, i/òf ku tin señal ku ta bende propiedatnan no móbil pa un preis hopi abou. Minister di BZK despues ta investigá e señalnan, òf ta laga un terser partido ehekutá e investigashon aki. E investigashon aki por konduci na supervishon mas pisá. E supervisor por determiná ku mester presentá desishonnan pa enagenashon di algun kategoria di propiedatnan (manera inmueble taksá riba un suma spesífiko) adelantá pa aprobashon. Si e señalnan ta pisá, e supervisor por determiná ku mester manda tur desishon pa enagenashon adelantá pa aprobashon. Por instituí e nivel pisá pa un máximo di un aña, despues di kua por ekstend'é kada bes ku un máximo di un aña. Kada bes ta e supervisor ta disidí esaki. Promé ku e Minister di BZK tuma un desishon pa instituí supervishon riba e enagenashonnan, e Minister di BZK ta pidi konseho di Cft BES. Pa duna un bista

kompletu, mester remarká ku e reglanan ta kai bou di e stipulashonnan di suspenshon i anulashon di e WolBES.

Ademas ta proponé pa limitá e stipulashonnan tokante redakshon di un bista general di e enagenashonnan i institushon di supervishon na inmueble, akshonnan, bononan i konseshonnan. Pues, enagenashon di biennan móbil no ta kai bou di dje. E proposishon sí ta pa laga e stipulashonnan ta aplikabel tambe riba traspaso di èrpagt. Esaki pa motibu ku den kaso di èrpagt por trata di uso pa un tempu largu (99 aña) di e tereno òf di un inmueble.

Finalmente i pa duna un bista kompletu, ta proponé pa remplasá e término propiedatnan pa 'inmueble, akshon, bono i konseshon i dunamentu den èrpagt di inmueble'. E deskripsion aki ta indiká di forma mas kla kiko ta e embergadura di e tópiko.

5. Relashon ku derecho mas haltu

Pa e struktura di e gobernashon desentralisá, kapítulo 7 di e Konstitushon ta forma un kuadro importante. Ku e kambio di Konstitushon na 2017, te kon leu adekuá, a deklará e kapítulo aki tambe aplikabel na e Entidatnan Públiko (mira tambe paragraf 1.4.3 tokante e proseso aki). E WolBES i e FinBES ta konsistí di un elaborashon di e enkargo Konstitushonal pa regla struktura di Entidat Públiko, i e supervishon riba gobernashon insular, e impuestonan ku e Entidat Públiko lo imponé, i e relashon finansiero di e Entidat Públiko ku Gobièrnu Sentral.⁹⁶ (99) Den esei tambe ta importante ku Artíkulo 132a, insiso kuater, di e Konstitushon ta ofresé un base formal pa stipulá regla pa Hulanda Karibense i tuma otro medida spesífiko ku bista riba sirkunstansianan partikular dor di kua e Entidatnan Públiko ta esencialmente diferente di e parti oropeo di Hulanda. Di akuerdo ku e prinsipio 'comply or explain', sí ta adaptá e WolBES i e FinBES mas na e legislashon na vigor pa munisipio i provinsia.

Pa loke ta trata supervishon di e gobernashon insular, Artíkulo 132 di e Konstitushon ta ofresé algun kuadro importante, pero esaki tambe ta laga hopi espasio pa regla un ke otro mas profundamente pa medio di lei. Esaki ta hasié posibel pa realisá trabou na midí pa e Entidatnan Públiko pa medio di e modelo di supervishon den fase den FinBES (mira tambe paragraf 3.2). Den esei ta remarká ku a hasi eksepshon pa e situashon di negligensia di tarea grave di e areglo den fase den e FinBES. Pasobra tumamentu provishon den kaso di negligensia di tarea grave ta un último rekursu, den kua asta por desviá di e echo ku konseho insular ta na kabes i di nan outoridat pa duna ordenansa. Institushon di esaki semper lo tuma lugá pa medio di un lei spesífiko den sentido formal.⁹⁷ (voetnoot 100) E modelo di supervishon den fase den e FinBES entre otro tin komo meta pa prevení e intervenshon pisá den e outonomia lokal aki.

6. Relashon ku reglamentashon nashonal

6.1 Gemeentewet

A trese e stipulashonnan pa e WolBES i e FinBES mas serka di e areglo den e Gemeentewet (Lei di munisipio). Asina a hasi e stipulashonnan rondó di suspenshon i anulashon i supstitushon konforme e Gemeentewet. Riba sierto punto sí por papia di un areglo divergente. Asina falta e lag provinsial na Hulanda Karibense, dor di kua mester establese algun tarea otro kaminda. Tambe a regla sierto asunto diferente en konekshon ku e periodo di transishon ku e Entidatnan Públiko ta aden. Den esaki por ehèmpel ta trata di e modelo di supervishon den fase den FinBES.

Via e ruta di 'comply or explain' kada bes lo mester hasi e konsiderashon si mester sigui sinkronisá e WolBES mas o sea konekt'é na (kambionan di) e Gemeentewet (Lei di munisipio).

6.2 Veiligheidswet BES

Dia 25 di april 2022, Minister di Hustisia i Seguridat a ofresé e reportahe 'Evaluatie Veiligheidswet BES' ('Evaluashon Lei di Seguridat BES' na Tweede Kamer der Staten-Generaal (voetnoot 101?). Un di e konklushonnan den e rapòrt di evaluashon ta ku e ròl di Rv komo konekshon gubernamental entre Gobièrnu Sentral i e islanan no ta funshoná manera deseá. Tantu e revishon

⁹⁶ 99 Artíkulo 132 jo. 132a di Konstitushon.

⁹⁷ 100 Art. 132, insiso sinku, di dos frase kompletu, jo. 132a di Konstitushon.

di e WolBES komo e rapòrt di evaluashon ta hasi nesesario pa husga tokante e tareanan di e Rv riba tereno di kontrol di krisis: por laga tareanan kaduká i/of mester realoká tareanan i si ta sí, serka kua funshonario. E opinion tokante esaki, aktualmente ainda no a finalisá pa motibu ku tin un investigashon ku ainda mester tuma lugá, i p'esei ainda no a inkluí esaki den e proposishon di lei presente. Lo inklui e kambionan nesesario den e Veiligheidswet BES (Lei di Seguridat BES) pa mas tardá via un nota di cambio den e proposishon di lei presente.

6.3 Modernisashon di derecho estatal di emergensia

Minister di Hustisia i Siguridat, tambe na nòmber di Minister di BZK, riba 6 di desèmber 2022 a informá Eerste i Tweede Kamer den un karta ku instrukshonnan i puntonan di salida ku ta sirbi serka e modernisashon i reorganisashon den fase di e derecho (estatal) di emergensia i krisis.⁹⁸ (voetnoot 102) Ora di desaroyo, reorganisashon, i modernisashon di derecho estatal di emergensia i krisis (nobo), ku bista riba 'comply or explain', tambe lo investigá kua kompetensianan di emergensia ta adekuá pa aplikashon riba Hulanda Karibense, òf si, ku bista riba e kontesto lokal, tin un nesetidat pa trabou na midí.

6.4 Situashon legislashon relevante

Pa duna un bista kompletu, aki lo duna un deskripsion kòrtiku tokante legislashon relevante riba tereno di integridat, partisipashon, salubridat públiko, i órden i seguridat públiko.

Habitantenan di Hulanda tin derecho riba un gobernashon públiko ku ta funshoná bon i ku ta íntegro. Riba tereno di integridat, entrante promé di yanüari 2023, e Wet bevorderen integriteit en functioneren decentraal bestuur (Lei promoshon integridat i funshonamentu gobernashon desentral) a drenta na vigor. Ku esaki lo hasi obligatorio pa kandidatonan pa gobernashon, i pues tambe kandidatonan insular i diputado insular, promé ku nan nombramentu presentá un Deklarashon tokante Kondukta. Ademas, entre otro lo adaptá e reglanan relashoná ku konflikto di interes i mantenshon di sekresia. Na e momentu aki, Ministerio di BZK tambe ta trahando pa ankra legalmente e análisis di riesgo integridat ('screening') pa kandidato pa gobernashon. Ku esaki lo someté diputado insular na un análisis di riesgo di integridat obligatorio promé ku nombra nan.

Riba 23 di sèptèmber 2022, a ofresé e proposishon di lei Versterking participatie op decentraal niveau (Fortalesementu partisipashon na nivel desentral) na Tweede Kamer. Ku e proposishon aki, Minister di BZK ke fortalésé partisipashon di habitante den preparashon, ehekushon, i evaluashon di maneho den nan munisipio, provinsia, waterschap, òf Entidat Públiko na Hulanda Karibense. P'esei, lo modernisá i amplia e ordenansa tokante partisipashon den e legislashon orgániko pa yega na un ordenansa di partisipashon. Ademas, e proposishon ta fihá den forma di lei ku na nivel desentral por duna espasio na e derecho di desafío (uitdaagrecht, right to challenge) di habitantenan i partidonan sosial. E proposishon di lei no ta riba su mes, pero tin apoyo di flankerend beleid (maneho sostenedor).

Ademas, gobiernu a presenta un proposishon di lei serka Tweede Kamer riba tereno di salubridat públiko. E proposishon di lei Promé parti di cambio Lei salubridat públiko ta kontené regla pa un situashon di emergensia agudo i serio, komo konsekuensia di brote di un epidemia.⁹⁹(voetnoot 103) E kompetensianan ku na Hulanda Oropeo a duna na burgemeester i presidente di region di seguridat, na Hulanda Karibense ta ehers'é na e Gezaghèber.

Ademas, a presenta un proposishon di lei na Departamento di konseho di Raad van State pa kambio di e Opiumwet (Lei di Opio) 1960 BES pa asesoramentu. Entretantu, e Departamento a saka su konseho tokante e proposishon di lei aki.¹⁰⁰(voetnoot 104) E proposishon aki, pa e gezaghèbernan di e Entidat Públiko ta introdusí e kompetensia pa sera edifisio, sigun e ehèmpel di artíkulo 13b di e Opiumwet (Lei di Opio). E proposishon ta mira riba prevenshon di riesgonan relashoná ku uso di droga pa salubridat públiko, i kombatmentu di e efektonan desbentahoso di

Voetnoot 101 Kamerstukken (Publikashonnan di Parlamento) II 2021/22, 29 517 i 31 568, nr. 221.

⁹⁸ 102 Kamerstukken (Publikashonnan di Parlamento) II 2022/23, 29668, nr. 69.

⁹⁹ 103 Kamerstukken (Publikashonnan di Parlamento) II 2021/22, 36194, nr. 2.

¹⁰⁰ 104 Konseho di e Departamento di Konseho di Raad van State di 23 di novèmber 2022, karakterístika: W16.22.0191/II.

produkshon i distribushon, kompra i benta, i uso di droga. Finalmente, Gobièrnu a presentá na Tweede Kamer un proposishon di lei riba tereno di órden públiko i seguridat, ku tambe ta relashoná ku Hulanda Karibense. Esaki ta tokante e proposishon pa ampliashon di e kompetensia di sera di burgemeester i Gezaghèber den kaso di disturbio di e órden públiko dor di violensia armá den òf serka di e edifisio, òf menasa ku esei.¹⁰¹ (voetnoot 105) P’esei, lo kambia artíkulo 174a di Gemeentewet (Lei di Munisipio) i artíkulo 177 di WoIBES .

7. Konsekuensianan finansiero

E kambionan di lei proponé mester kondusí na un mehorashon struktural di e relashonnan entre e Gobièrnu Sentral i e Entidatnan Públiko. Esaki tambe ta eksigí kapasidat i invershon adishonal. Fuera di gastunan chikitu adishonal, tin gastunan struktural adishonal kompará ku e situashon aktual. Gobièrnu Sentral lo karga e gastunan aki (sea direktamente òf indirektamente) i lo hasi nan, fuera di e gastunan relatá na oumento di e kantidat di miembro di konseho insular i diputado insular, for di introdukshon di e kambionan di lei i p’esei mester inkluí nan den e presupuesto for di 2025. Lo hasi e gastunan struktural pa oumento di e kantidat di miembro di konseho insular i diputado insular for di e siguiente elekshonnan, na 2027. Asumiendo ku e oumento (pa e Entidat Públiko Boneiru) lo tuma lugá den dos paso, e gastunan aki lo ta riba e nivel final despues di e elekshonnan siguiente numa, na 2031. Ta trata prinsipalmente di gastunan di kompensashon i suèldunan, biahe i gastu di ofisina. Ademas lo hasi gastu insidental pa alohamentu di e miembronan di konseho insular i diputadonan insular.

7.1 Gastunan struktural i ekonomisashon

E gastunan struktural relatá ku e kambionan di lei proponé ta kalkulá riba €1.385.000 pa aña. E gastunan aki mas tantu tin di haber ku organisashon dor di e Entidatnan Públiko di un proseso pa e kolaborashon ku Hulanda Oropo, fortalecimiento di e gabinete di Gezaghèber, oumento di e kantidat di miembro di konseho insular i diputado insular i e esfuerso adishonal for di Ministerio di BZK riba garantia di e kondishonnan básiko riba tereno di entrenamentu i desaroyo, forsa administrativo i ehekutivo, i relashonnan gubernamental fortalecé.

Lo ekonomisá ku skrapmentu di e funshon di Rv. E gastunan relatá na e funshon di Rv (inklusive kapasidat di apoyo i lugá di trabou) strukturalmente ta mas o ménos €1.000.000. Di otro banda, lo aloká un parti di e tareanan di e Rv, espesialmente riba tereno di supervishon, serka e Ministerio di BZK, i lo mester regla e kapasidat i fasilidatnan nesario pa esaki. Asina, mester di kapasidat pa determiná e nivel di supervishon i ehekushon di e supervishon dor di e Ministerio di BZK, loke parsialmente lo mester tuma lugá einan mes. Unda ta nesario, mester tin lugá di traha lokal (temporal) pa ehersé e supervishon gubernamental. Pasobra e supervishon gubernamental na e tres Entidatnan Públiko lo ta mas leve ku e supervishon aktual, i ku por ehersé un parti d e tareanan for di e Gobièrnu Sentral, e speransa ta ku e kambio di tareanan aki lo hiba na ekonomisashon. Ta kalkulá e ekonomisashon aki riba €400.000.

E bista general akibou ta indiká e invershonnan e ekonomisashon struktural. Lo inkluí nan riba e presupuesto di e Ministerio di BZK, Direktorado General di Relashon den Reino.

Parti	2025 - 2026	2027 - 2030	2031 i despues
Supervishon gubernamental (tareanan di Rv realoká)	€600.000	€600.000	€600.000
Kontenido defensa di interes	€300.000	€300.000	€300.000
Fortalesimentu gabinete di Gezaghèber	€350.000	€350.000	€350.000

¹⁰¹ 105 Kamerstukken (Publikashonnan di Parlamento) II 2022/23, 36217, nr. 2

Bishita peer-to-peer di isla periódiko	€25.000	€25.000	€25.000
Fortalesimentu apoyo konsehonan insular	€350.000	€350.000	€350.000
Partisipashon hóben i siudadano i entrenamentu polítiko	€150.000	€150.000	€150.000
Oumento kantidat di miembro konseho insular i diputado insular for di 2027		€450.000	€450.000
Oumento kantidat di miembro konseho insular i diputado insular for di 2031			€160.000
Abolishon funshon Rv	-€1.000.000	-€1.000.000	-€1.000.000
Total	€775.000	€1.225.000	€1.385.000

Ainda no ta ferwagt gastunan adishonal struktural ku kambio di e FinBES (kapítulo I – III) . Mehorashon di e funshon finansiero den e Entidatnan Públiko, eventualmente sí por hiba na gastunan mas haltu.

7.2 Gastunan insidental

Implementashon di e kambionan tambe lo trese gastunan insidental. Ta trata por ehèmpel di gastunan pa rekutashon i selekshon di personal ku ta ehersé e supervishon gubernamental i finansiero, i gastunan relatá na desmantelá ofisina di e Rv. Na tur, ta kalkulá e gastunan na €100.000. Ademas, posiblemente lo hasi gastunan insidental pa oumento di e kantidat di miembro di konseho insular i di diputado insular. Pa e motibu ei ta lógiko ku lo regla alohamentu pa e kantidat final di miembro di konseho insular i diputado insular parsialmente for di e promé paso di oumento na 2027. E total ta kalkulá na €600.000.

8. Karga atministrativo i preshon regulatorio

Gastunan di kontenido di kumplimentu i e pesonan atministrativo, huntu ta forma e gastunan ku tin di haber ku preshon di regulashon. Gobièrnu ta hasi esfuerso pa baha e peso regulatorio pa siudadano, empresa, i profeshonal. E proposishon di lei ku ta tratando no tin konsekuensia pa e preshon regulatorio serka e gruponan aki. Sí por spera efektonan serka gobièrnu. Esakinan lo ta notabel prinsipalmente pa e Entidatnan Públiko.

Asina, e proposishon di lei ta redusí e kantidat di informe di ehekushon rondó di e presupuesto di kuater hasi nan dos. Di e forma ei, e gobernashonnan di e islanan mester sumministrá ménos informe. Un otro ehèmpel ta tokante abolishon di e aprobashon pa desishon tokante personal dor di Rv. No ta eksigí un aprobashon asina mas. Finalmente, dor di e nivel abou di supervishon riba ehekushon di e presupuesto, ta abolí e asina yamá deber di konseho riba e presupuesto.

E proposishon di lei ta basá riba fortalamentu di e konfiansa resíproko i dunamentu di mas autonomia na e Entidatnan Públiko. Di e forma aki, tambe lo konektá mas ku e sistemátika ku ta konta pa munisipionan na Hulanda Oropeo. Na tur, esaki lo kondusí na ménos pesonan gubernamental.

Lo por ripará e efektonan aki den práktika, pa e Entidatnan Públiko. Pero dor di e eskala chikitu di e Entidatnan Públiko, por bisa ku e gastunan atministrativo pa profeshonalnan ta nulo.

9. Evaluashon

Di akuerdo ku e Informashon di Departamento di konseho di Raad van State lo evaluá e proposishon di lei aki 5 año despues. Den esaki lo envolví e Entidatnan Públiko enfátikamente. Ademas lo tin evaluashon i monitoring kontinuo di e diferente agèndanan di ehekushon.

10. Konsulta

PM

ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING

In het wetsvoorstel worden voorstellen gedaan om de WolBES en FinBES genderneutraal te maken. Met de integrale herziening van de WolBES en FinBES is namelijk van de gelegenheid gebruikgemaakt om in lijn met aanwijzing 3.8 van de Aanwijzingen voor de regelgeving, persoonsaanduidingen in de WolBES en FinBES genderneutraal te maken. Dit betreft een redactionele verbetering waarmee geen materiële wijziging is beoogd. Onderdelen die deze redactionele verbetering bevatten worden hierna niet toegelicht.

Artikel I (WolBES)

Artikel I, Onderdeel A (artikel 1 van de WolBES)

Met dit wetsvoorstel vervalt de functie van Rv en, in enkele gevallen, diens bijbehorende bevoegdheden.¹⁰² (voetnoot 106) Daarom wordt deze niet langer gedefinieerd in artikel 1. Het vervallen van deze functie heeft ook gevolgen voor andere artikelen in de WolBES. Deze zijn veelal redactioneel van aard. Waar de taken van de Rv voortaan bij een ander orgaan worden belegd, zal dit nader toegelicht worden.

Artikel I, Onderdelen B en DDDDD (de artikelen 9 en 240b van de WolBES)

Voor het aantal eilandsraadsleden wordt op termijn beoogd aan te sluiten bij het aantal raadsleden in een gemeente van gelijke grootte. Dat betekent dat het aantal eilandsraadsleden afhankelijk zal zijn van het aantal inwoners op de openbare lichamen. Daartoe zal worden aangesloten bij de staffel van artikel 8 van de Gemeentewet.¹⁰³ (voetnoot 107) Op basis van het inwonersaantal van 2022 zal deze wijziging voor Bonaire, Sint Eustatius en Saba een verhoging van het aantal eilandsraadsleden naar respectievelijk 19, 11 en 9 betekenen. Deze aanpassing wordt voor Bonaire in twee fasen doorgevoerd ten behoeve van de praktische uitvoering. Voor Sint Eustatius en Saba wordt de verhoging in één keer doorgevoerd. Aanvankelijk wordt in de eerste fase per 1 januari 2027 het aantal eilandsraadsleden met ongeveer de helft van het uiteindelijk verwachte aantal verhoogd voor Bonaire en naar het volledig uiteindelijk verwachte aantal verhoogd voor Sint Eustatius en Saba. In deze fase treedt artikel I, onderdeel B, in werking waarbij het aantal wordt verhoogd naar respectievelijk 15, 11 en 9 eilandsraadsleden. De tweede fase zal effect krijgen met de verkiezingen van 2031. Op 1 januari 2031 zal namelijk artikel 240b in werking treden, waarmee artikel 9 wordt aangepast naar de flexibele staffel, zoals nu ook geldt voor gemeenteraden. Op basis van de huidige bevolkingsaantallen zullen dan het eerstgenoemde aantal zetels gelden. Afhankelijk van de bevolkingsgroei op de openbare lichamen kunnen de aantallen per 1 januari 2031 echter anders zijn.

Artikel I, Onderdelen PP, QQ, VV, XX, YY en ZZ (de artikelen 95, 96, 102, 104, 105 tot en met 105d van de WolBES)

In artikel 95 vervalt het uitgangspunt van de 'gezamenlijke' rekenkamer. Daardoor kunnen de openbare lichamen voortaan een eigen rekenkamer instellen op grond van de WolBES. De artikelen 96, 102, 104 en 105 zijn gewijzigd of toegevoegd, zodat hoofdstuk III, afdeling V, van de WolBES meer overeenkomt met hoofdstuk IVa, paragraaf 1, van de Gemeentewet. Het vervallen van de gezamenlijkheid van de rekenkamer is doorgevoerd in andere bepalingen in de WolBES.

Naast de verplichting van een eigen rekenkamer blijft het voor de openbare lichamen mogelijk om een 'gemeenschappelijke' rekenkamer in te stellen met een gemeenschappelijke regeling. Hiertoe is 'Afdeling Va' toegevoegd aan hoofdstuk III. Dit sluit aan op paragraaf 2, hoofdstuk IVa van de Gemeentewet. In de nieuwe afdeling zijn de nodige bepalingen opgenomen voor de instelling van een rekenkamer op grond van artikel 125, eerste lid, van de Wgr. In artikel 105a, dat de basis vormt voor de gemeenschappelijke rekenkamer, wordt een aantal artikelen uit de Wgr buiten toepassing verklaard, gelet op de onafhankelijke positie van de rekenkamer. Het gaat hierbij om bepalingen over onder meer de overdracht van bevoegdheden aan het gemeenschappelijk orgaan

⁹⁹ 106 Tambe mira paragraf 3.1 di e parti general di e splikashon.

¹⁰⁰ 107 Tambe mira paragraf 3.3 di e parti general di e splikashon.

(artikel 10, tweede lid, van de Wgr), de samenstelling van het bestuur (de artikelen 10, derde lid, 15 en 130 van de Wgr), het afleggen van verantwoording aan de eilandsraden (artikel 16 van de Wgr), de informatieverplichting van de leden van het gemeenschappelijk orgaan (artikel 17 van de Wgr) en de openbaarheid van vergaderingen (de artikelen 23 en 128 van de Wgr).¹⁰⁴ (voetnoot 108) In artikel 105b wordt een aantal artikelen uit paragraaf V van hoofdstuk III waarin de bevoegdheden van de rekenkamer staan van overeenkomstige toepassing verklaard.

Het voorgaande betekent dat in ieder openbaar lichaam een rekenkamer werkzaam zal zijn; ofwel de rekenkamer (met als grondslag: artikel 95), ofwel een door verschillende openbare lichamen gezamenlijk ingestelde gemeenschappelijke rekenkamer (met als grondslag: artikel 105a).¹⁰⁵ (voetnoot 109)

Artikel I, Onderdelen F, GG en HH (de artikelen 16, 85 en 86 van de WoIBES)

De bevoegdheid tot het verlenen van ontheffing en toestemming aan eilandsraadsleden voor bepaalde verboden handelingen (artikel 16, tweede lid) en aan de gezaghebber voor de verplichting om binnen het openbaar lichaam te wonen (de artikelen 85, tweede lid, en 86, eerste lid) wordt belegd bij de Minister van BZK.¹⁰⁶ (voetnoot 110) Daarmee wordt aangesloten bij de artikelen 15, tweede lid, en 71, eerste lid, van de Provinciewet.

Artikel I, Onderdelen K, YY, HHH, III, JJJ, LLL, MMM en VVV (de artikelen 35, 105, 122a, 123, 126, 135 en 168 van de WoIBES)

In de artikelen 35, vierde lid, en 105, tweede lid, van de WoIBES was neergelegd dat eilandsverordeningen met betrekking tot ambtelijke bijstand en de rekenkamer en bijbehorende vergoedingen goedkeuring behoeven van de Rv. De Gemeentewet kent deze toezichtbepalingen niet. Gelet op het principe van 'comply or explain' vervalt daarom artikel 35, vierde lid. In artikel 105 wordt de goedkeuringseis geschrapt zodat de bepaling overeenkomt met artikel 81k van de Gemeentewet. Voor de betreffende eilandsverordeningen is goedkeuring dus niet langer vereist. De Rv wordt ook om goedkeuring gevraagd voor eilandsverordeningen ten aanzien van voordelen ten laste van het openbaar lichaam, anders dan in de vorm van vergoedingen en tegemoetkomingen (artikel 123, tweede lid). De eilandsverordeningen met betrekking tot geldelijke voorzieningen ten behoeve van de leden van de eilandsraad en de commissies, bedoeld in de artikelen 120 tot en met 122, worden naar de Rv gezonden (artikel 122a van de WoIBES). Deze vorm van toezicht kent een vergelijkbare bepaling in de Gemeentewet: de goedkeuring is vereist van het college van gedeputeerde staten (artikel 99, tweede lid) en de verordeningen worden met betrekking tot vergoedingen, bedoeld in artikelen 95 tot en met 97, naar haar verstuurd (artikel 98). Met het wetsvoorstel wordt de Rv in de artikelen 122a en 123, tweede lid, van de WoIBES vervangen door de Minister van BZK.¹⁰⁷ (voetnoot 111) Dit sluit aan op de artikelen 95 en 96, tweede lid, van de Provinciewet. Tot slot vervallen de overige bepalingen waarin de goedkeuring voor besluiten die zien op de benoeming, bevordering, schorsing en ontslag van de eilandsecretaris, eilandgriffier en de (op de griffie werkzame) ambtenaren vereist is van de Rv (de artikelen 126, tweede lid, 135 en 168, derde lid, van de WoIBES).¹⁰⁸ (voetnoot 112)

Artikel I, Onderdeel M (artikel 38 van de WoIBES)

Naast het aantal eilandsraadsleden, wordt het aantal eilandgedeputeerden verhoogd. Hier wordt aansluiting gezocht bij de staffel van de Gemeentewet waarin het aantal wethouders afhankelijk is van het aantal raadsleden. Volgens artikel 36 van de Gemeentewet is het aantal wethouders maximaal twintig procent van het aantal raadsleden, met dien verstande dat er niet minder dan twee wethouders zullen zijn. Voor de openbare lichamen wordt een verhoogde staffel voorgesteld op verzoek van de openbare lichamen: in artikel 38 van de WoIBES is gekozen voor het

¹⁰¹ 108 Kompará ku Kamerstukken (Publikashonnan di Parlamento) II 2000/01, 22751, 3, p. 69.

¹⁰² 109 Tambe mira paragraf 3.4 di e parti general di e splikashon.

¹⁰³ 110 Tambe mira paragraf 3.1.2.

¹⁰⁴ 111 Tambe mira paragraf 3.2.3 di e parti general di e splikashon.

¹⁰⁵ 112 Tambe mira paragraf 3.2.4 di e parti general di e splikashon.

percentage van ten hoogste 25 procent en een minimum van drie wethouders. Gelet op de gefaseerde verhoging van eilandsraadsleden (artikelen 9 en 240b van de WolBES), betekent dit een verhoging van eilandgedeputeerden in Bonaire, Sint Eustatius en Saba naar respectievelijk 4, 3 en 3 in 2027. Bonaire krijgt naar verwachting een extra eilandgedeputeerde in 2031. Saba en Sint Eustatius behouden naar verwachting beide drie gedeputeerden. Mocht het aantal eilandsraadsleden per 2031 echter anders zijn (vanwege andere bevolkingsaantallen), dan kan dit maximum aantal eilandgedeputeerden wijzigen.

Artikel I, Onderdelen R tot en met U en FF (de artikelen 49 tot en met 52 en 83 van de WolBES)

In artikel 49 van de WolBES wordt geregeld dat aan het begin als aan het einde van de ambtsperiode, eilandgedeputeerden informatie verschaffen over hun privévermogen en dat van hun echtgenoot (financial disclosure). Op dit moment moet deze informatie worden verschaft aan de Rv. Artikelen 50 tot en met 52 gaan over de bewaartermijn en geheimhoudingsplicht van en het, bij het niet tijdig indienen, onverwijld melding doen bij de gezaghebber. Deze bepalingen dienen ter bevordering van de bestuurlijke integriteit van het openbaar lichaam. Dit is een taak die primair toekomt aan de gezaghebber (artikel 172, tweede lid, van de WolBES).

Deze verplichting om informatie te verschaffen aan de Rv geldt ook voor de gezaghebber (artikel 83 van de WolBES). Aangezien het belangrijk is dat de informatie kan worden neergelegd bij een derde, wordt voorgesteld dat dit de Minister van BZK zal zijn voor de gezaghebber.

Artikel I, Onderdelen Z en AA (de artikelen 73, 73a, 73b en 73c van de WolBES)

Momenteel kent de WolBES maar één bepaling die ziet op de (her)benoeming en het ontslag van de gezaghebber: artikel 73. Gelet op het principe van 'comply or explain' en aangezien met het vervallen van de Rv geen inhoudelijke verschillen zijn met de (her)benoemings- en ontslagprocedure van de commissaris van de Koning, zal voortaan aangesloten worden bij de artikelen 61 tot en met 61c van de Provinciewet.¹⁰⁹ (voetnoot 113) De procedure met betrekking tot de (her)benoeming en ontslag van de burgemeester, neergelegd in artikelen 61 tot en met 61c van de Gemeentewet, komt overeen met die van de gezaghebber, met als verschil dat er geen rijksorgaan is die een soortgelijke rol vervult als de commissaris van de Koning. De Minister van BZK zelf leidt net als bij de benoeming van de commissaris van de Koning de procedure. Het voorgaande betekent voor de WolBES dat de benoeming, herbenoeming en het ontslag van elkaar worden losgetrokken (de artikelen 73, 73a en 73b). Nadere regels over de benoeming en herbenoeming, die nu neergelegd zijn in het Besluit benoemingsprocedure gezaghebber BES, worden opgenomen in de nieuwe bepalingen. Een delegatiegrondslag is dan ook niet meer nodig. Daardoor is de procedure overzichtelijk en volledig weergegeven in de regeling. Inhoudelijk wordt verder opgemerkt dat door aansluiting op de systematiek van de Gemeentewet en Provinciewet en met het vervallen van de functie van Rv, de eilandsraad meer inspraak krijgt. Dat komt omdat hij nu het recht van aanbeveling krijgt (artikel 73, vijfde lid). Daarmee is de eilandsraad voortaan ook belast met het instellen van een vertrouwenscommissie (artikel 73, derde lid).

Artikel I, Onderdelen LL en MM (de artikelen 90 en 91 van de WolBES)

Artikelen 90 en 91 zien op de waarneming van functie van gezaghebber. Artikel 90 wordt aangepast en komt nu overeen met de artikelen 77 van de Gemeentewet en 75 van de Provinciewet, op het doen van een schriftelijke mededeling aan de Minister van BZK na. De bepaling bevat nu twee waarnemingsregelingen: één voor het ambt van gezaghebber en één voor het voorzitterschap van de eilandsraad. Met het vervallen van de functie van Rv en gelet op het uitgangspunt om de lokale autonomie te versterken, wordt het ambt van gezaghebber voortaan waargenomen door een door het bestuurscollege aan te wijzen eilandgedeputeerde. Het voorzitterschap wordt waargenomen door het langstzittende of oudste eilandraadslid of aangewezen door de eilandsraad (artikel 90, eerste lid). Het laatste geldt ook voor de waarneming van alle eilandgedeputeerden (artikel 90, tweede lid). Artikel 91 is nieuw en komt overeen met de artikelen 78 van de Gemeentewet en 76 van de Provinciewet, zij het dat het de Minister van BZK is

¹⁰⁶ 113 Tambe mira paragraf 3.1.3 di e parti general di e splikashon.

die in afwijking van artikel 90 kan voorzien in de waarneming indien de Minister dat in het belang van het openbaar lichaam nodig oordeelt.¹¹⁰ (voetnoot 114)

Artikel I, Onderdeel HHH (artikel 122a van de WolBES)

In artikel 122a worden eilandsverordeningen omtrent geldelijke voorzieningen ten behoeve van de leden van de eilandsraad en commissies, zoals reis- en verblijfkosten bedoeld in artikelen 120 tot en met 122, voortaan gezonden aan de Minister van BZK in plaats van de Rv. Dit sluit aan op artikel 95 van de Provinciewet.

Artikel I, Onderdeel XX, FFFF, HHHH, IIII, JJJJ en KKKK en artikel II, onderdeel EE (de artikelen 104, 183, 185, 186, 186a van de WolBES en artikel 38 van de FinBES)

De Wet versterking decentrale rekenkamers¹¹¹ (voetnoot 115) wijzigt met ingang van 1 januari 2023 de Gemeentewet, Provinciewet, Waterschapswet en Comptabiliteitswet 2016 met betrekking tot de decentrale rekenkamers in Europees Nederland. Met deze wet worden eigen of gemeenschappelijke, onafhankelijke rekenkamers verplicht in alle gemeenten en provincies. Ook worden de onderzoeksbevoegdheden op enkele punten uitgebreid, ten aanzien van private partijen waarmee gemeenten en provincies inkoop- en contractrelaties hebben, waaraan zij subsidies, lening of garantie verstrekken en ten aanzien van gezamenlijke overheidsdeelnemingen. Gelet op het uitgangspunt van 'comply or explain' worden de wijzigingen overgenomen in de WolBES, op één technische uitzondering na: in het nieuwe artikel 185, eerste lid, onder d, wordt alleen het onderzoek naar subsidies verstrekt door het openbaar lichaam geregeld. Anders dan in het nieuwe artikel 184, eerste lid, onder d, van de Gemeentewet, is het niet mogelijk voor de rekenkamer om onderzoek te verrichten naar verstrekte leningen en garanties. Op grond van artikel 11, eerste lid, van de FinBES mogen de openbare lichamen namelijk geen leningen of garanties verstrekken aan derden. Voor het overige wordt hoofdstuk IV, Afdeling V, nagenoeg op gelijke wijze gewijzigd.

Artikel I, Onderdeel OOO (artikel 141 van de WolBES)

Artikel 141 van de WolBES vervalt. In dit artikel is geregeld dat bij indeplaatsstelling de Rv beschikt over de bevoegdheid van het taakverwaarlozende bestuursorgaan tot toepassing van bestuursdwang. In de Wet revitalisering generiek toezicht is geregeld dat het indeplaatsstellende orgaan voortaan over alle bevoegdheden beschikt die het taakverwaarlozende bestuursorgaan bezit. Soortgelijke bepalingen in de Gemeentewet (artikel 135) en Provinciewet (artikel 132) vervielen daarmee. Daarvoor zijn de huidige artikelen 124c van de Gemeentewet en 121a van de Provinciewet in het leven geroepen. Bij laatstgenoemde artikelen wordt in dit wetsvoorstel met het gewijzigd artikel 231 WolBES aangesloten.

Artikel I, Onderdeel WWW (artikel 172 van de WolBES)

In artikel 172 wordt verduidelijkt dat de gezaghebber een taak heeft om aan de minister wie het aangaat besluiten en niet-schriftelijke beslissingen voor te leggen die naar diens oordeel voor vernietiging in aanmerking komen (derde lid, onderdeel b). Deze taak bestond al op grond van artikel 223 van de WolBES. Vanwege het vervallen van de functie van de Rv, die een vergelijkbare taak had, wordt deze taak echter des te belangrijker. Daarom wordt het passend geacht deze taak van de gezaghebber in het kader van het interbestuurlijk toezicht expliciet te benoemen in artikel 172.

Verder krijgt de gezaghebber een expliciete taak om de Minister van BZK te informeren over aangelegenheden die de openbare lichamen betreffen (derde lid, onderdeel a). De gezaghebber krijgt hiermee een rol als verbinder tussen de openbare lichamen en het Ministerie van BZK. Ook is de gezaghebber voortaan belast met al het overige ter bevordering van goed bestuur in het openbaar lichaam (derde lid, onderdeel c). Voornoemde taken lagen eerst bij de Rv in artikel 204, eerste lid, onderdelen a, h en j.

¹⁰⁷ 114 Tambe mira paragraf 3.1.3 di e parti general di e splikashon.

¹⁰⁸ 115 Stb. 2022, 430.

Artikel I, Onderdeel AAAA (artikel 179 van de WolBES)

Artikel 179 kent de gezaghebber de bevoegdheid toe om in een lokale nood situatie of in geval van vrees daarvoor een noodverordening af te kondigen. De bepaling wordt aangepast zodat de gezaghebber in plaats van de Rv ook de Minister van BZK van de algemeen verbindende voorschriften inlicht (tweede lid). Deze rol komt overeen met die van de commissaris van de Koning in artikel 176, tweede lid, van de Gemeentewet. Bij niet bekrachtiging van de noodverordening door de eilandsraad kan de gezaghebber voortaan administratief beroep instellen bij de Minister die de werking van de voorschriften kan opschorten (derde en vierde lid).

Artikel I, Onderdeel QQQQ (artikel 214a van de WolBES)

Artikel 214a is nieuw en sluit aan op artikel 182 van de Provinciewet dat gewijzigd wordt met het wetsvoorstel bevorderen integriteit en functioneren decentraal bestuur.¹¹² (voetnoot 116) Hiermee krijgt de commissaris van de Koning de bevoegdheid om alle vergaderingen, waaronder besloten vergaderingen en vergaderingen van het bestuurscollege, bij te wonen. Ook kan de commissaris van de Koning alle stukken en bescheiden inzien die deze nodig acht in het kader van diens verantwoordelijkheid voor het adviseren en bemiddelen bij verstoorde bestuurlijke verhoudingen en het bevorderen van de bestuurlijke integriteit in een gemeente. Vanwege het vervallen van de functie van Rv ontbreekt een rijksorgaan die eenzelfde rol heeft als de commissaris van de Koning. Daarom wordt de bevoegdheid neergelegd bij de Minister van BZK. Hoewel het wetsvoorstel bevorderen integriteit en functioneren decentraal bestuur ook de WolBES wijzigt, is het nieuwe artikel 241a hierin niet opgenomen omdat in een eerder stadium onduidelijkheid bestond over de positie van de Rv. Daarom wordt de wijziging meegenomen in dit wetsvoorstel.

Artikel I, Onderdelen RRRR, SSSS, UUUU, VVVV, WWWW, ZZZZ, AAAAA en BBBB

(de artikelen 219, 220, 222, 223, 224a, 226a, 228, 230 tot en met 232d van de WolBES)

Er worden in deze bepalingen wijzigingen voorgesteld met betrekking tot het interbestuurlijk toezicht. De voorgestelde wijzigingen sluiten aan op de Gemeentewet en Provinciewet die in 2013 zijn aangepast met de Wet revitalisering generiek toezicht.¹¹³ (voetnoot 117) Er wordt voor deze artikelen primair aangesloten bij de Provinciewet in plaats van bij de Gemeentewet, omdat bij het toezicht op de gemeenten een grote rol is voor de provincie. Een dergelijke bestuurlijke tussenlaag ontbreekt in Caribisch Nederland, door het vervallen van de Rv. Bij provincies wordt het toezicht direct uitgeoefend door het Rijk. Dit past dus beter bij de situatie in Caribisch Nederland.¹¹⁴ (voetnoot 118)

Onderdelen RRRR en SSSS: De artikelen 219 en 220 worden aangepast om te verduidelijken welke artikelen van toepassing zijn bij schorsing en vernietiging van een niet-schriftelijke beslissing van het eilandsbestuur gericht op enig rechtsgevolg. Bij dergelijke beslissingen is onder de huidige WolBES ook al schorsing en vernietiging mogelijk, maar welk wettelijk kader precies geldt wordt niet nader geregeld. Dat wordt met deze wijzigingsvoorstellen verhelderd.

Onderdelen UUUU en VVVV: De taak van de Rv om besluiten voor te dragen voor schorsing en vernietiging vervalt. Daarom komt artikel 222 te vervallen. In verband daarmee worden ook de bepalingen ten aanzien van de gezaghebber aangepast, zodat diens taak kan worden uitgevoerd zonder tussenkomst van de Rv. Dat betekent dat ook de verwijzing in artikel 223, derde lid, naar artikel 222, tweede lid, betreffende de uitvoering van een besluit dat is voorgedragen voor vernietiging, wordt vervangen door zelfstandige bepalingen. Hiermee wordt geen inhoudelijke wijziging beoogd.

Onderdelen WWWW en ZZZZ: De artikelen 224a en 226a van de WolBES komen overeen met de artikelen 275 en 278a van de Gemeentewet, en de artikelen 268 en 271a van de Provinciewet.

¹⁰⁹ 116 Stb. 2022, 504.

¹¹⁰ 117 Stb. 2012, 233.

¹¹¹ 118 Tambe mira paragraf 3.2.2 di e parti general di e splikashon.

Hierin is geregeld dat bij het besluit tot schorsing of vernietiging een voorlopige voorziening kan worden getroffen. Met de voorziening kunnen de gevolgen van schorsing en vernietiging van het gehele besluit die niet zijn beoogd, worden voorkomen. Bij de schorsing geldt de voorziening voor de duur van de schorsing, bij de vernietiging totdat een nieuw besluit is genomen.

Onderdeel AAAAA: Artikel 228 van de WolBES komt overeen met artikel 281 van de Gemeentewet en artikel 274 van de Provinciewet. Het bevat de hoofdregel voor het traject na gebruik van het instrument vernietiging, namelijk dat het orgaan dat het vernietigde besluit heeft genomen een nieuw besluit neemt. Dit geldt alleen voor medebewindsbevoegdheden. De hoofdregel kent twee uitzonderingen:

1. In het vernietigingsbesluit is het nieuwe besluit opgenomen. Dit kan alleen als het eilandsbestuur niet over beleidsvrijheid beschikt (zie artikel 226a, tweede lid);
2. In het vernietigingsbesluit is opgenomen dat het eilandsbestuur geen nieuw besluit neemt (artikel 226a, derde lid). Dit is het geval als het eilandsbestuur niet bevoegd was om op te treden.

Als het eilandsbestuur een nieuw besluit dient te nemen, zal het rekening moeten houden met eventuele aanwijzingen en termijnen die zijn opgelegd in het vernietigingsbesluit (de artikelen 226a, vierde lid, en 228, tweede lid). Indien hier niet aan wordt voldaan kan de regeling van indeplaatsstelling van toepassing zijn.

Onderdeel BBBBB: De regeling betreffende indeplaatsstelling bij taakverwaarlozing bij medebewind wordt in lijn gebracht met de regeling in de artikelen 120 tot en met 121f Provinciewet. Dit betekent dat indeplaatsstelling plaatsvindt door het Rijk, in plaats van door het bestuurscollege bij taakverwaarlozing door de eilandsraad of door de Rv bij taakverwaarlozing door het bestuurscollege of de gezaghebber. Dit past beter binnen de bestuurlijke verhoudingen. Bovendien worden er diverse waarborgen toegevoegd die de positie van het eilandsbestuur versterken. Een verschil met de regeling in de Provinciewet is dat de vakminister alleen over kan gaan tot indeplaatsstelling in overeenstemming met de Minister van BZK (zie artikel 230, eerste en vijfde lid). Dit gelet op de adviezen en aanbevelingen van de Afdeling advisering van de Raad van State en de IBO-werkgroep voor versterking van de coördinerende rol van de Minister van BZK.¹¹⁵ (voetnoot 119)

Wat betreft de uitvoering van de indeplaatsstelling zal een beleidskader worden vastgesteld. Voorgesteld wordt artikel 232 van de WolBES te schrappen. Dit artikel dat bij de wet voorzieningen kunnen worden getroffen bij grove taakverwaarlozing door het bestuur van een openbaar lichaam. De reden hiervoor lag in het gegeven dat bij de totstandkoming van de WolBES de Grondwettelijke regeling met betrekking tot grove taakverwaarlozing (artikel 132, vijfde lid, van de Grondwet) nog niet gold voor de openbare lichamen. Nu dat wel het geval is (zie artikel 132a, tweede lid, van de Grondwet), kan artikel 232 van de WolBES vervallen. Nu artikel 232 geschrapt wordt, heeft de paragraaf enkel nog betrekking op indeplaatsstelling. Daarom wordt voorgesteld deze paragraaf ook zo aan te duiden.

Artikel 232a regelt dat de vakminister ambtenaren kan belasten met de taak toezicht te houden op de uitvoering van medebewindstaken door het eilandsbestuur. Het betreft hier, anders dan artikel 121c van de Provinciewet, ook taken op grond van de WolBES gelet op de bijzondere status van de openbare lichamen. Dit geldt eveneens voor de verstrekking van systematische informatie aan de minister wie het aangaat over de uitvoering van de WolBES en FinBES als andere wetten (artikel 232d van de WolBES).

Artikel I, Onderdeel TTTT (artikel 221 van de WolBES)

In dit artikel 221 is geregeld dat de gezaghebber een eilandbesluit van algemene strekking, dat niet is bekendgemaakt in het afkondigingsblad van het openbaar lichaam, binnen twee dagen na de bekendmaking daarvan aan de Rv zendt. Deze bepaling vervalt, omdat elk eilandbesluit

¹¹² 119 Tambe mira paragraf 2.2.6 di e parti general di e splikashon.

bekendgemaakt dient te worden in het afkondigingsblad, bedoeld in artikel 2, vierde lid, van de Bekendmakingswet.

Artikel I, Onderdeel YYYY (artikel 226 van de WolBES)

In dit artikel 226 wordt een onjuist verwijzing naar de Wet op Raad van State gecorrigeerd.

Artikel I, Onderdeel CCCCC (artikel 234 van de WolBES)

Deze bepaling ziet op overgangsrecht in verband met het vervallen van de functie van Rv. Deze bepaling heeft betrekking op alle wettelijke taken en bevoegdheden van de Rv. Voor zover de taken en bevoegdheden worden belegd bij een ander bestuursorgaan, zal dit andere bestuursorgaan fungeren als rechtsopvolger. Dat betekent dat dit bestuursorgaan aanvragen, bezwaren en beroepen zal behandelen vanaf het moment dat de functie van Rv vervalt. Sommige taken en bevoegdheden komen tegelijk met de functie van Rv te vervallen. Mocht er in die gevallen sprake zijn van een nog lopend bezwaar of beroep, zal de Minister van BZK optreden als rechtsopvolger (derde lid). Dit om te voorkomen dat er een gat valt.

Een vergelijkbare regeling geldt voor archiefbescheiden: voor zover de taken en bevoegdheden worden belegd bij een ander bestuursorgaan en deze zaken nog niet zijn afgedaan, zal dit andere bestuursorgaan zorgdragen voor de archivering volgens de Archiefwet BES. De Minister van BZK zal zorgdragen voor de overige archiefbescheiden.

Artikel II (FinBES)

Artikel II, onderdeel A (artikel 1 van de FinBES)

Sommige definities zijn aangepast of termen vervangen om deze te verduidelijken en meer in lijn te brengen met Europees Nederland (zie ook paragraaf 4.6 van het algemeen deel van de toelichting).

Eerste lid, onder c: In lijn met deze definitie, wordt voor de gehele FinBES telkens voorgesteld om waar nodig de term "College" te vervangen door "College financieel toezicht". Hiermee wordt geen inhoudelijke wijziging beoogd, maar enkel een meer consequent woordgebruik. Specifiek gaat het om de onderdelen B (deels), C (deels), D (deels), E (deels), en F.

Eerste lid, onder e, g en h: Deze definities komen overeen met de definities in het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten. Daarbij wordt opgemerkt dat het "financieel belang", als gedefinieerd onder h, niet moet worden verward met "het financiële belang van het openbaar lichaam".

Eerste lid, onder f: Deze term is relevant voor de rentelastnorm die geldt voor de openbare lichamen en de geconsolideerde schuld. In de huidige FinBES worden de aangewezen verbonden partijen aangeduid als de *collectieve sector*. Deze term sluit echter niet goed aan bij de praktijk. In plaats daarvan wordt aangesloten bij de term *verbonden partij* zoals ook gedefinieerd in het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten. Echter niet alle verbonden partijen dienen te worden betrokken bij de berekening van de geconsolideerde schuld. De relevante partijen worden bij ministeriële regeling aangewezen als *aangewezen verbonden partijen*.

Eerste lid, onder h, i en j: Deze definities zijn aangepast op het wijzigen van de term *collectieve sector* naar *aangewezen verbonden partijen*. Ook is de terminologie aangepast op het baten-lastenstelsel.

Artikel II, onderdeel B (artikel 2 van de FinBES)

In het eerste lid wordt tot uitdrukking gebracht dat het Cft BES met dit wetsvoorstel de status heeft van adviescollege. Zie ook paragraaf 2.2.9 van het algemeen deel van de toelichting. De kaderwet Adviescolleges is niet van toepassing.

De aanpassingen in het derde lid en het nieuwe vierde lid betreffen een wetstechnische verduidelijking van de wijze waarop leden van het Cft BES worden benoemd. Hiermee is geen materiële wijziging beoogd.

Het negende lid wordt aangepast in verband met het vervallen van enkele besluiten gericht op de vergoeding, waarnaar verwezen werd in deze bepaling. Met deze wijzigingen wordt niet beoogd verandering aan te brengen in de vergoeding voor leden van het Cft BES.

Artikel II, onderdeel C (artikel 3 van de FinBES)

Eerste lid: Aangezien de functie van Rv komt te vervallen met dit wetsvoorstel kan deze hier ook komen te vervallen.

Vierde lid: Voorgesteld wordt om de regeling voor de openbaarmaking van nevenfunctie van leden van het Cft BES aan te passen in lijn met de wijzigingen in de Wet bevorderen integriteit en functioneren decentraal bestuur¹¹⁶ (voetnoot 120) op het gebied van de openbaarmaking van nevenfuncties van decentrale bestuurders. Dit betekent dat de nevenfuncties terstond openbaar gemaakt moeten worden na de benoeming van een lid. Bij het aanvaarden van een nieuwe functie zal de openbaarmaking hiervan ook terstond plaats moeten vinden, in plaats van bij een jaarlijkse publicatie. Verder wordt voorgesteld dat de openbaarmaking plaatsvindt op elektronische wijze. Dat kan dan bijvoorbeeld door het vermelden van de nevenfuncties op de website van het Cft BES. Dit is een simpeler procedure dan vermelding in de Staatscourant en de afkondigingsbladen van de openbare lichamen. Anders dan wordt geregeld voor decentrale bestuurders, hoeft terinzagelegging niet plaats te vinden bij het Cft BES zelf. Dit heeft er mee te maken dat het Cft BES fysiek niet gevestigd is op Bonaire, Saba of Sint Eustatius. Het ter inzage leggen bij het secretariaat van het Cft BES zou daarom weinig toevoegen voor de toegankelijkheid van de informatie.

Artikel II, onderdeel D (artikel 4 van de FinBES)

De taakomschrijving van het Cft BES wordt aangepast in lijn met taken die passen bij een adviescollege wat adviseert over de financiële organisatie van de openbare lichamen en de uitvoering van het interbestuurlijk, financieel toezicht daarop van de Minister van BZK. Zie ook bijlage 2 voor een overzicht van de taken van het Cft BES onder het wetsvoorstel en de huidige FinBES.

Onderdeel van de aanpassingen in het kader van de rol van het Cft BES als adviescollege is dat wordt voorgesteld het huidige vierde lid te laten vervallen. De bevoegdheden van de Minister van BZK om beleidsregels te stellen en aanwijzingen te geven met betrekking tot het Cft BES worden namelijk niet passend geacht bij een onafhankelijk adviescollege.

Daarnaast wordt een aantal aanpassingen gedaan in verband met het verhelderen van de tekst.

Eerste lid: Het bestuurscollege kan het Cft BES verzoeken om advies over de financiële functie van het openbaar lichaam. Concreet gaat het daarbij om het advies in het kader van de begroting, het financiële beleid en het financiële beheer. Deze mogelijkheid om uit eigen beweging advies te vragen bestaat naast het vaste advies van het Cft BES bij begrotingsvoorstellen in het geval van verzaamd toezicht op de begroting (zie de bepalingen onder § 4 Financieel toezicht op de begrotingscyclus). In het geval de eilandsraad een advies van het Cft BES wil, kan de eilandsraad het bestuurscollege oproepen om een advies te vragen door middel van een motie.

Daarnaast ligt een belangrijke taak van het Cft BES bij het adviseren van de Minister van BZK in het kader van het interbestuurlijk, financieel toezicht. Daarbij kan het Cft BES zowel gevraagd als ongevraagd adviseren. Op verschillende plaatsen in de FinBES wordt geregeld dat stukken van het openbaar lichaam door tussenkomst van het Cft BES aan BZK worden gestuurd. Het Cft BES kan er daarbij voor kiezen om over deze stukken (al dan niet gelijktijdig met het doorzenden) een advies uit te brengen. Naast deze algemene adviesmogelijkheden geldt een aantal vaste adviesmomenten op basis van andere wettelijke bepalingen, zoals het advies bij het verzwaren van het toezicht op de begroting of het financiële beheer. In geval er geen besluit tot verzwaring is, is de Minister van BZK niet verplicht een advies te vragen, maar staat het Cft BES vrij om op basis van deze bepaling een advies uit te brengen over het passende toezichtniveau.

Tweede en derde lid: Deze leden zijn afgeleid van artikel 24 van de Kaderwet adviescolleges en ziet op de reactie van de Minister op een advies van het Cft aan de Minister. Hierbij zal het

¹¹⁶ 120 Kamerstuk (Publikashon di Parlamento) 35 546. Pa splikashon mas aleu: mira e promé nota di kambio (nr. 8).

eilandsbestuur ook worden geïnformeerd over de inhoud van het advies, als dit al niet eerder is gebeurd. Omdat het Cft BES adviseert over de uitvoering in plaats van over algemeen verbindende voorschriften of te voeren beleid, wordt een kortere termijn dan drie maanden mogelijk geacht. De termijn wordt hier vastgesteld op zes weken. Wel is er een mogelijkheid de termijn te verlengen als het in een specifiek geval niet haalbaar is. Daarnaast zal de termijn in de praktijk korter zijn als het advies verband houdt met een besluit dat op kortere termijn wordt genomen.

Vierde lid en vijfde lid: Het is eveneens van belang dat het bestuurscollege reageert op adviezen die aan het bestuurscollege zijn gericht. Daarom wordt dit ook voor het bestuurscollege geregeld met deze bepalingen.

Artikel II, onderdeel E (artikel 5 van de FinBES)

In dit artikel wordt verduidelijkt dat de taken van het Cft BES liggen op het gebied van advisering van de toezichthouder (de Minister van BZK) en de bestuurscolleges van de openbare lichamen. Verder wordt voorgesteld dat de bekendmaking van het bestuursreglement, naast de publicatie in de Staatscourant, zal plaatsvinden door publicatie op de website van het Cft BES. Dat laatste is in plaats van publicatie in het afkondigingsblad van de openbare lichamen. Deze afkondigingsbladen zijn bedoeld voor het lokaal bestuur en het is daarbij minder passend deze te gebruiken voor de publicatie van stukken van een orgaan van de Rijksoverheid. Bovendien zorgt publicatie in de Staatscourant in combinatie met elektronische publicatie op de website van het Cft BES voor voldoende zichtbaarheid.

Artikel II, onderdeel G (artikel 7 van de FinBES)

De bepalingen in het tweede en derde lid die verband houden met de bancaire functie van het Cft BES, worden geschrapt. Deze functie wordt namelijk belegd bij de Minister van BZK.

Artikel II, onderdeel H (artikel 8 van de FinBES)

Het huidige artikel bevat een soort taakverwaarlozingsregeling voor het Cft BES. Een dergelijke regeling is niet passend of nodig bij een adviescollege en kan daarom komen te vervallen.

Artikel II, onderdeel I (opschrift van Hoofdstuk III)

Het opschrift wordt verduidelijkt om meer in lijn te zijn met de inhoud van dit hoofdstuk.

Artikel II, onderdeel J (artikel 9 van de FinBES)

Dit artikel gaat over het deelnemen in een privaatrechtelijke rechtspersoon door een openbaar lichaam. Zie hierover ook paragraaf 4.6 van het algemeen deel van de toelichting. Het tweede lid van dit artikel wordt aangepast in lijn met Gemeentewet (art. 160, tweede lid). Anders is dat het zogenoemde 'stichting particulier fonds' is opgenomen. Deze rechtsfiguur bestaat namelijk alleen in CN (de artikelen 2:1 en art. 2:50 en volgende van het BW BES). Het besluit tot het oprichten of deelnemen in een privaatrechtelijke rechtspersoon blijft goedkeuring van de Minister van BZK nodig hebben. Wel worden kortere termijnen gesteld voor het geven van de goedkeuring. De termijn voor goedkeuring is in principe 13 weken, eenmaal te verlengen met 13 weken (de artikelen 10:31 van de Algemene wet bestuursrecht (hierna: Awb) j°. artikel 217, tweede lid, van de WolBES). De Awb biedt op dit punt regelend recht, waar vanaf kan worden geweken. Er is gekozen voor een kortere termijn om geen onnodige vertraging te veroorzaken voor de openbare lichamen. Als er niet tijdig wordt besloten is er een positieve fictieve beschikking (oftewel, dan wordt de goedkeuring geacht te zijn verleend) (de artikelen 420a en volgende van de Awb j°. artikel 10:31, vierde lid, van de Awb j°. art. 217, tweede lid, van de WolBES). Voor het besluit over het verlenen van goedkeuring, wint de Minister van BZK advies in bij het Cft BES.

De bepaling over goedkeuring bij vertegenwoordigers van het openbaar lichaam wordt geschrapt omdat dit tot onnodige onduidelijkheid leidt. Ook vervalt de bevoegdheid van de Minister van BZK om aanwijzingen te geven aan de vertegenwoordiger van het bestuurscollege of openbaar lichaam in een privaatrechtelijke rechtspersoon met het oog op de standpuntbepaling in de aandeelhouders- of bestuursvergadering op het terrein van het dividendbeleid, de benoeming, het ontslag en de salarissen van bestuurders. Wel blijft het verbod gehandhaafd voor ambtenaren en

politiek ambtsdragers van het openbaar lichaam om zitting te hebben in het bestuur van privaatrechtelijke rechtspersonen waarin het openbaar lichaam deelneemt, ter voorkoming van (de schijn van) belangenverstremgeling. Dit wordt ook uitgebreid met de raad van commissarissen of raad van toezicht. Voorgesteld wordt om bij dit algemene verbod een ontheffingsmogelijkheid toe te voegen. De ontheffing wordt in een individueel geval verleend, als er geen reële risico's worden gezien op belangenverstremgeling. Deze aanvullende ontheffingsmogelijkheid is er zodat geschikte kandidaten als gevolg van de hoofdregel niet onterecht worden uitgesloten, want dit zijn er al weinig vanwege de kleinschaligheid van de eilanden.

De bepaling betreffende het ter beschikking stellen van de jaarrekeningen aan de toezichthouder is verplaatst naar artikel 11 van de FinBES, aangezien dit verband houdt met de rentelastnorm en de geconsolideerde schuld.

Artikel II, onderdeel K (artikel 10 van de FinBES)

Dit artikel gaat over de vervreemding door een openbaar lichaam. Zie hierover ook paragraaf 4.7 van het algemeen deel van de toelichting.

Artikel II, onderdeel L (artikel 11 van de FinBES)

Dit artikel heeft betrekking op de rentelastnorm. Zoals ook toegelicht in paragraaf 4.6 van het algemeen deel van de toelichting wordt de term 'collectieve sector' vervangen door 'aangewezen verbonden partijen'. Deze organisaties worden krachtens het tweede lid aangewezen door de Minister van BZK. Daarbij kan het alleen gaan om verbonden partijen, oftewel *een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin het openbaar lichaam een bestuurlijk en een financieel belang heeft*. Ook moet het gaan om organisaties die relevant zijn voor de financiële positie van het openbaar lichaam. Daarbij gaat het specifiek om de vraag of de organisaties meegenomen dienen te worden in de berekening van de geconsolideerde schuld.

In het eerste lid wordt verduidelijkt dat op basis van artikel 89 van de FinBES in bepaalde gevallen wel een lening kan worden verstrekt aan een openbaar lichaam.

Het vierde lid komt voort uit het voormalige negende lid van artikel 9. Het is echter niet noodzakelijk voor het toezicht dat de jaarrekeningen van alle privaatrechtelijke rechtspersonen waarin wordt deelgenomen worden gedeeld met de Minister van BZK. Deze stukken zijn nodig voor de beoordeling van de rentelast en de omvang van de geconsolideerde schuld. Daarom wordt dit beperkt tot de aangewezen verbonden partijen. De termijn voor het aanleveren van de stukken wordt gesteld op acht maanden en komt daarmee overeen met het BW BES. In het geval behoefte is aan uitstel, kan het bestuurscollege hierom verzoeken bij de Minister van BZK.

Het vijfde lid is gebaseerd op het oorspronkelijk artikel 21, derde lid, van de FinBES. Voor zover dit betrekking had op de begroting, is het niet langer nodig dit in de FinBES op te nemen. Dit valt immers binnen het beoordelingskader van de Minister van BZK bij het verlenen van goedkeuring op de begroting of begrotingswijzigingen. Wel zal dit worden opgenomen in het toezichtkader.

Artikel II, onderdelen M en N (Afdeling 1a en artikel 12 van de FinBES)

Er wordt voorgesteld de bepalingen betreffende de rekening-courant op te nemen in een aparte, nieuwe afdeling. Op dit moment valt dit nog onder *Afdeling 1 Besluiten met financiële gevolgen*. Aangezien de rekening-courant een financiële faciliteit voor het openbaar lichaam is en niet zozeer een besluit met financiële gevolgen, wordt het passender geacht hier een aparte afdeling voor te creëren. Verder wordt geregeld dat de Minister van BZK verantwoordelijk is voor de rekening-courant in plaats van het Cft BES, omdat deze taak niet past bij een adviescollege. Wel kan het Cft BES op basis van artikel 4 advies geven aan de Minister van BZK.

Artikel II, onderdeel O (artikel 13 van de FinBES)

Artikel 13 wordt versimpeld. Zo zal het bepaalde in het tweede lid worden verplaatst naar het BBV BES.

Artikel II, onderdeel P (artikel 15 van de FinBES)

In dit artikel wordt nader tot uitdrukking gebracht waaraan een begroting moet voldoen om in evenwicht te zijn. Hiervoor wordt gedeeltelijk aangesloten bij de materiële betekenis van het

criterium "structureel en reëel evenwicht", zoals gehanteerd in artikel 189 van de Gemeentewet, omdat het wenselijk wordt geacht waar mogelijk meer aan te sluiten op het Europees Nederlandse systeem. Ook is gekeken naar artikel 15 van de Rijkswet financieel toezicht Curaçao en Sint Maarten.

Artikel II, onderdeel Q (artikel 16 van de FinBES)

Voorgesteld wordt artikel 16 te laten vervallen, omdat deze bepaling in de praktijk overbodig is gebleken.

Artikel II, onderdeel R, S en T (de artikelen 17 tot en met 21 van de FinBES)

In verband met de wijzigingen in het toezicht op de begroting (zie ook paragraaf 4.5.3.), het bereiken van een meer logische indeling van de FinBES en het nauwer aansluiten op Europees Nederland (specifiek de artikelen 190, 191 en 192 van de Gemeentewet) worden deze bepalingen aangepast.

De voorgestelde artikelen 17 en 18 zien op de normale vaststelling van de begroting, of begrotingswijzigingen, als sprake is van het lichte niveau. Dit betekent dat er geen verplicht advies van het Cft BES gevraagd hoeft te worden. Verder wordt, in verband met het vervallen van artikel 13, derde lid, onder b, van de FinBES, geregeld dat de meerjarenraming meegestuurd dient te worden met de begroting. De vastgestelde begroting dient vóór 15 november aan de Minister van BZK en het Cft BES te worden gestuurd ten behoeve van het begrotingstoezicht.

De artikelen 19 en 21 komen hier te vervallen. In plaats daarvan wordt aan het einde van deze afdeling een paragraaf opgenomen betreffende het toezicht op de begrotingscyclus. Artikel 20 komt volledig te vervallen, aangezien het niet langer passend wordt geacht dat vanuit de nationale overheid een begroting zou kunnen worden vastgesteld voor een decentrale overheid (behoudens een situatie van grove taakverwaarlozing, als bedoeld in artikel 132, vijfde lid, van de Grondwet). Het blijft dus aan de eilandsraad om de begroting vast te stellen, ook als dit te laat gebeurt. Wel zou het feit dat er geen begroting is voor 1 januari van het begrotingsjaar betekenen dat toestemming nodig is voor het aangaan van verplichtingen (art 32e).

Artikel II, onderdeel U (artikel 22 van de FinBES)

Zoals ook is toegelicht in paragraaf 4.3.1. wordt de uitvoeringsrapportage vervangen door de bestuursrapportage. Deze rapportage wordt primair toegezonden aan de eilandsraad. Wel zal een afschrift worden gezonden aan de toezichthouder.

In beginsel ziet de bestuursrapportage op de eerste vier maanden en de tweede vier maanden van het jaar. Wat betreft de derde periode wordt onder het lichte toezicht op de begroting geen aparte rapportage gevraagd, omdat dit dubbelop zou zijn met de jaarrekening die in dezelfde periode wordt gemaakt. In geval er sprake is van gematigd of zwaar toezicht op de begroting is deze derde rapportage wel verplicht (zie het voorgestelde artikel 32j van de FinBES). Als de eilandsraad behoefte heeft om vaker een bestuursrapportage te ontvangen, kan hij een hogere frequentie vaststellen. Dit kan echter niet minder vaak zijn dan is verplicht op basis van artikel 22, eerste lid en artikel 32j.

Ten aanzien van de inhoud van bestuursrapportage zal de Minister van BZK bij ministeriële regeling nadere regels stellen. Dit geeft een grotere mate van flexibiliteit. Het Cft BES kan de toezichthouder, gevraagd en ongevraagd, adviseren over de inhoud van de bestuursrapportages.

Artikel II, onderdeel V (de artikelen 23 tot en met 26 van de FinBES)

Deze artikelen komen hier te vervallen. Het eerste en derde lid van artikel 23 worden geschrapt om te harmoniseren met de Gemeentewet en het niet noodzakelijk is dit expliciet te regelen. Dit neemt uiteraard niet weg dat geen uitgaven kunnen worden gedaan die niet zijn opgenomen in de begroting en dat als men wel een dergelijke uitgave wil doen, daarvoor een begrotingswijziging moet worden ingediend. Verder vervalt de formele taak van het Hoofd financiën (zie ook paragraaf 4.4). In plaats daarvan wordt voorgesteld dat de openbare lichamen zelf nadere regels stellen over de wijze waarop verplichtingen worden aangegaan en privaatrechtelijke rechtshandelingen namens het openbaar lichaam worden verricht (artikel 34).

De overige bepalingen betreffen toezicht en worden daarom verplaatst naar paragraaf 4 Financieel toezicht op de begrotingscyclus.

Artikel II, onderdeel W (artikel 31 van de FinBES)

Het tweede lid vervalt omdat de informatiepositie van het Cft BES wordt geregeld in artikel 8, en deze bepaling dus overbodig is. Het derde lid vervalt omdat dit niet langer nodig is onder het nieuw voorgestelde model voor toezicht op de begrotingscyclus.

Artikel II, onderdeel X (Hoofdstuk II, afdeling 2, paragraaf 4, van de FinBES)

Deze nieuwe paragraaf bevat de bepalingen met betrekking tot het gematigde en zware niveau voor begrotingstoezicht (zie ook paragraaf 4.5.3). De bepalingen zijn gedeeltelijk in lijn met artikel 203 en volgende in de Gemeentewet, omdat is beoogd verder aan te sluiten op Europees Nederland. Tegelijkertijd is er sprake van een bijzonder systeem van getrappt toezicht. Bij gematigd toezicht geldt een goedkeuringsplicht van de begroting, een plicht advies in te winnen bij het Cft BES voor de volgende begroting (swijzigingen), en een frequentie van ten minste drie bestuursrapportages per jaar.

Artikel 32a: Deze bepaling heeft betrekking op het instellen van het gematigde begrotingstoezicht en de goedkeuring van de begroting. Dit vertoont sterke parallellen met het preventief toezicht op de gemeentebegroting.¹¹⁷ (voetnoot 121) Bij het gematigde toezichtniveau geldt een goedkeuringsplicht van de begroting. Bij het lichte niveau is geen goedkeuring aan de orde. Het gematigde niveau wordt ingesteld als de begroting naar het oordeel van de Minister van BZK niet in evenwicht is. Wanneer de begroting in evenwicht kan worden geacht, is nader geduid in artikel 15, tweede lid. Daarbij heeft de Minister op grond van het tweede lid een discretionaire bevoegdheid om te besluiten niet over te gaan op het gematigde niveau, indien aannemelijk is dat in de eerstvolgende jaren een evenwicht tot stand zal worden gebracht. Dit moet blijken uit de meerjarenraming. De Minister heeft hierover de beoordelingsbevoegdheid. Daarnaast kán gematigd toezicht worden ingesteld als de begroting of de jaarrekening te laat is. Het oordeel hierover is aan de Minister van BZK.

Het besluit om over te gaan tot het gematigde niveau wordt genomen op basis van de begroting die gelet op artikel 17, vijfde lid, van de FinBES moet worden verzonden aan de Minister van BZK en het Cft BES.

In het vierde lid wordt geregeld dat het Cft BES bij de beoordeling van de begroting door de Minister van BZK een adviserende rol heeft. Het Cft BES geeft de Minister van BZK zijn bevindingen over de begroting, waarbij in elk geval betrokken zal worden of de begroting in evenwicht is. Daarbij geeft het Cft BES ook een advies over het al dan niet instellen van het gematigde begrotingstoezicht door de Minister van BZK. Voor dit advies geldt een termijn van twee weken. Dat betekent dat het advies uiterlijk 27 november moet worden uitgebracht als de vastgestelde begroting door het openbaar lichaam is toegezonden op 14 november, de uiterste datum hiervoor gelet op artikel 17, vijfde lid, van de FinBES.

Indien een besluit tot het instellen van een goedkeuringsverplichting wordt genomen, geldt dit voor deze begroting, de wijzigingen van die begroting en de daarop volgende begroting. De reden dat de goedkeuring ook voor de volgende begroting geldt, is dat dit meer rust biedt in het geval het gematigde niveau langere tijd zal gelden. In het geval dat de volgende begroting wel voldoet aan de eisen gesteld in het eerste lid, zal het gematigde niveau vanzelf teruggaan naar het lichte niveau. De Minister van BZK kan de goedkeuringsverplichting ook tussendoor intrekken indien het niet langer nodig lijkt om het gematigde toezichtniveau vol te houden (vierde lid). Voor de Minister hiertoe besluit, dient deze advies te vragen aan het Cft over de wenselijkheid van een dergelijk besluit. Hiervoor stelt de Minister van BZK een redelijke termijn.

¹¹⁴ 121 Kapitulo XIII, paragraf 3, di e Gemeentewet (Lei di Munisipio).

Artikel 32b: Omdat voor derden belangrijk is om te weten in hoeverre er sprake is van toezicht, en met name of de begroting geldig is zonder goedkeuring, wordt in dit artikel geregeld dat het besluit tot het instellen van de goedkeuringsverplichting moet worden gepubliceerd door de Minister van BZK.

Artikel 32c: Deze bepalingen volgen uit artikel 19, eerste lid, tweede volzin, en derde lid.

Artikel 32d: Deze bepaling stelt nadere regels voor de termijnen in verband de goedkeuring.

Artikel 32e tot en met g: Dit regelt wat er gebeurt als de begroting niet tijdig is vastgesteld en niet is goedgekeurd. Dit is het zware toezichtniveau. Deze bepalingen zijn gebaseerd op de huidige artikelen 24 tot en met 26 van de FinBES en zijn vergelijkbaar met de artikelen 208 tot en met 210 van de Gemeentewet.

Daarnaast is het onder het preventieve toezichtmodel mogelijk dat er bij dringende spoed een onvoorziene verplichting moet worden aangegaan, waarvoor een wijziging van de begroting nodig is, maar deze wijziging niet tijdig kan worden goedgekeurd. In dat geval kan de regeling in artikel 32f worden toegepast.

Artikel 32h: In het geval van gematigd of zwaar toezicht op de begroting zal ook de adviesverplichting gelden. Dit was aanvankelijk geregeld in artikel 17 van de FinBES, als standaard onderdeel van het begrotingsproces. Doordat de adviesverplichting niet langer geldt in het lichte niveau wordt beoogd de bestuurlijke lasten te beperken. De adviesverplichting ziet op de ontwerpbegroting. Dit betekent dat het begrotingsproces langer zal duren, maar de adviesverplichting zal ook bijdragen aan de kwaliteit van de begroting en hopelijk aan het bevorderen dat het openbaar lichaam zo snel mogelijk kan terugkeren naar het lichte toezichtniveau.

Deze adviesverplichting zal uiteraard niet gelden voor de begroting die reeds is vastgesteld door de eilandsraad en op basis waarvan is bepaald dat het verzwaarde toezichtniveau moet worden ingesteld, omdat de procedure rondom die begroting dan al de fase ruim voorbij is waarin het voorafgaande advies zou worden gegeven.

Artikel 32i: Dit artikel is gebaseerd op artikel 211 van de Gemeentewet en zorgt voor nadere informatievoorziening aan de toezichthouder.

Artikel 32j: Zie ook de toelichting bij Artikel II, onderdeel U (artikel 22 van de FinBES).

Artikel II, onderdeel Y (hoofdstuk III, afdeling 3, paragraaf 1 van de FinBES)

Om de toegankelijkheid van de wet te vergroten en omdat er enkele artikelen worden toegevoegd die specifiek zien op het bestuurlijk toezicht op het financiële beheer, wordt voorgesteld om hoofdstuk III, afdeling 3 te verdelen in paragrafen. Onder *paragraaf 1 Algemene bepalingen* zullen de artikelen 33 (vervalt) tot en met 38 vallen. Artikel II, onderdeel FF, van dit wetsvoorstel bevat de tweede paragraafaanduiding.

Artikel II, onderdeel Z (artikel 33 van de FinBES)

Artikel 33 betreft het toezicht op het implementeren en uitvoeren van voorzieningen in verband met beleidsmaatregelen die gevolgen hebben voor de begroting worden hier geschrappt. Gelet op de wijzigingen van het toezicht op het financiële beheer kunnen deze bepalingen komen te vervallen.

Artikel II, onderdeel AA (artikel 34 van de FinBES)

Artikel 34 wordt gedeeltelijk aangepast in lijn met artikel 212 van de Gemeentewet. Dit betekent ten opzichte van het huidige artikel dat de eilandsraad ook de uitgangspunten voor het financiële beheer en het financiële beleid dient op te nemen in de financiële eilandsverordening. Ook wordt expliciet gemaakt dat de eilandsverordening regels dient te bevatten over activa, de grondslagen voor de berekening van de prijzen en van tarieven in verband met gebruik van bepaalde bezittingen, werken en inrichtingen.

Aanvullend op hetgeen is geregeld in de Gemeentewet, wordt voorgesteld dat de eis van doelmatigheid een verplicht element blijft in de verordening. Het belang van doelmatige financiën blijft immers onverminderd gelden en het wordt van belang geacht dat de eilandsraad hiervoor kaders vaststelt.

Verder dienen in de verordening regels te worden opgenomen het verrichten van privaatrechtelijke rechtshandelingen namens het openbaar lichaam en over het aangaan van financiële

verplichtingen. Dit in plaats van de bepalingen die nu dwingend zijn opgenomen in de artikelen 23 en 35 van de FinBES. Door middel van deze verordening en de mede daaruit voortvloeiende dan wel samenhangende volmacht- en mandaatverlening met toepassing van voldoende functiescheiding, wordt in beginsel gewaarborgd dat wordt voldaan aan de eisen van rechtmatigheid, doelmatigheid, verantwoording en controle.

Om verder te verzekeren dat de processen goed lopen, ondanks het vervallen van de wettelijke bepalingen met betrekking tot het hoofd financiën, wordt voorgesteld dat de verordening of wijziging daarvan toetsing en goedkeuring door de Minister van BZK vergt. Bij de toetsing zal onder meer worden gekeken of er sprake is van voldoende functiescheiding, of de bevoegdheden passen bij de aard van de functie en of gedelegeerde bevoegdheden op voldoende hoog niveau in de organisatie zijn belegd.

Het gaat bij al deze onderwerpen om vastlegging van de beleidsmatige uitgangspunten en kaders. Deze geven de grenzen aan waarbinnen het college dient te opereren. Daarnaast hebben de bedoelde regels en grondslagen budgettaire en financiële gevolgen.

Verder worden er een aantal aanpassingen voorgesteld in verband met het toezicht op het financiële beheer. Voor deze verordening is goedkeuring nodig. Zie hierover ook paragraaf 4.4 en 4.5 van het algemeen deel van de toelichting.

Artikel II, onderdeel BB (artikel 35 van de FinBES)

De bepalingen van dit artikel komen te vervallen. Dit heeft te maken met de keuze om het hoofd Financiën geen taken op het niveau van de wet toe te kennen en de keuze om het financieel toezicht te versimpelen waarbij meer wordt uitgegaan van vertrouwen. Wel wordt de eilandsraad geacht regels te stellen bij de financiële verordening. Zie hierover ook paragraaf 4.4 en 4.5.4 van het algemeen deel van de toelichting.

De bepalingen betreffende het toezicht op het financiële beheer worden opgenomen in artikel 38a en 38b.

Artikel II, onderdeel CC (artikel 36 van de FinBES)

De eerste drie leden van dit artikel komen te vervallen. Dit heeft te maken met de keuze om het hoofd Financiën geen taken op het niveau van de wet toe te kennen. Zie hierover ook paragraaf 4.4 van het algemeen deel van de toelichting. Daarnaast is dit artikel aangepast om de formulering te verhelderen, de administratieve verplichtingen te verlichten en het herbeleggen van bepaalde taken van het Cft BES bij de Minister van BZK als toezichthouder.

Eerste lid en tweede: Deze leden corresponderen met het huidige vierde en vijfde lid. Met de aanpassing van het eerste lid is geen materiële wijziging beoogd. Het uitgangspunt blijft dat gebruik wordt gemaakt van het bancaire betalingssysteem. In het tweede lid wordt nu geregeld dat de Minister van BZK voorwaarden kan stellen in plaats van het Cft BES, omdat deze toezichtsbevoegdheid dient te liggen bij de toezichthouder.

Vierde lid: Dit lid correspondeert met het huidige achtste lid. Voor het gebruik van bankpassen, chippassen en andere elektronische betaalwijzen vervallen de wettelijke verplichtingen. Deze hingen samen met de borging van de functiescheiding binnen het openbaar lichaam en worden niet langer noodzakelijk geacht. Voor creditcards blijft de bepaling in verband met de samenhang met de rentelastnorm wel gelden. Deze bepaling wordt wel aangepast om te verduidelijken dat het gebruik in principe wel is toegestaan, maar wel onder het stellen van bepaalde voorwaarden door de Minister van BZK.

Achtste lid: Met de tekstuele wijzigingen is geen materiële wijziging van deze bepaling beoogd, anders dan het herbeleggen van de taak van het Cft BES bij de Minister van BZK.

Artikel II, onderdeel DD (artikel 37 van de FinBES)

In dit artikel wordt de rol van het Cft BES vervangen door de Minister van BZK en wordt de term 'Euro Overnight Index Average' vervangen door 'Euro short term rate'. Dit laatste heeft ermee te maken dat de eerdere term verouderd was.

Artikel II, onderdeel EE (artikel 38 van de FinBES)

Het huidige tweede lid kan komen te vervallen omdat de eilandsverordening sowieso bekend gemaakt dient te worden. Een aparte toezending aan het Cft BES is daarom niet nodig. Voorts zijn er nog enkele ondergeschikte wijzigingen in verband met het verder implementeren van de wijzigingen zoals ook zijn doorgevoerd voor gemeenten in de Wet versterking decentrale rekenkamers (zie ook paragraaf 3.4.2. van het algemeen deel van de toelichting). In afwijking van hetgeen voorgesteld in die wet, blijven de bevindingen over onrechtmatigheden in de jaarrekening onderdeel van het verslag van de accountant. Voor Europees Nederland wordt voorgesteld dat de decentrale overheden hier zelf over dienen te rapporteren. Dit zou aanvullende capaciteit vragen van de openbare lichamen, wat op dit moment voorbarig wordt geacht. Het is wel goed denkbaar dat deze wijziging op termijn wel zal worden doorgevoerd voor Caribisch Nederland.

Artikel II, onderdeel FF (de artikelen 38a en 38b van de FinBES)

Deze nieuwe paragraaf bevat de bepalingen over het bestuurlijk financieel toezicht op het gebied van het financiële beheer. Zie hierover ook paragraaf 4.5.4 van het algemeen deel van de toelichting. De artikelen 38a en 38b zijn van toepassing als er sprake is van verzaamd toezicht. In het lichte toezichtniveau wordt geen instrumentarium ingezet door de toezichthouder en is er geen noodzaak tot wettelijke bepalingen.

Artikel 38a: Dit artikel regelt het verbeterplan, oftewel het gematigde toezichtniveau. In het eerste lid wordt geregeld dat de Minister van BZK, in diens hoedanigheid als toezichthouder, het bestuurscollege kan opdragen om een verbeterplan op te stellen ten behoeve van de verbetering van het financiële beheer. Dit is het gematigde niveau. Het verplichte verbeterplan kan aan de orde zijn als:

- de accountantsverklaring niet goedkeurend is,
- het rapport van bevindingen van de accountant hoog risicobevindingen bevat; of
- de wettelijke documenten uit de begrotingscyclus niet tijdig zijn. Daarbij gaat het specifiek om:
 - het voorleggen van de ontwerpbegroting ter advies, ingeval van verzaamd begrotingstoezicht (artikel 32h, tweede lid).
 - het aanbieden van het ontwerp van de begroting aan de eilandsraad (artikel 17, eerste lid),
 - het verzenden van de vastgestelde begroting aan de Minister van BZK (artikel 17, vijfde lid),
 - het verzenden van de vastgestelde begrotingswijzigingen aan de Minister van BZK (artikel 18 j^o. artikel 17, vijfde lid),
 - het vaststellen van de bestuursrapportages (artikel 22, eerste en tweede lid),
 - het verzenden van de vastgestelde jaarrekening en het jaarverslag, vergezeld van de overige in artikel 28 bedoelde stukken, aan de Minister van BZK (artikel 31, eerste lid),

Verder moet de Minister van BZK het bestuurscollege horen en schriftelijke advies vragen van het Cft BES voor besloten kan worden dat er een verbeterplan moet worden vastgesteld. Dit zorgt ervoor dat deze verplichting niet lichtvaardig wordt opgelegd, maar enkel als dit doelmatig en noodzakelijk is. Daarnaast kan het Cft BES op basis van artikel 4 van de FinBES ongevraagd aan de Minister van BZK adviseren dat het instellen van verzaamd toezicht wenselijk zou kunnen zijn. Het verbeterplan ziet op de verbetering van het financiële beheer van het openbaar lichaam. De exacte inhoud van een concreet verbeterplan zal afhangen van de aard van de problemen. Om hiervoor het benodigde maatwerk mogelijk te maken is in het tweede lid opgenomen dat de Minister van BZK nader kan invullen waarop het verbeterplan betrekking heeft. Daarbij ligt voor de hand dat het verbeterplan is gericht op de constatering en eventuele adviezen in het rapport van bevindingen van de accountant.

Het verbeterplan moet binnen acht weken worden opgesteld en ter kennis worden gesteld aan de Minister van BZK, het Cft BES en de eilandsraad.

Het vierde lid regelt de rapportage over de voortgang. Deze rapportage kan eventueel worden gebundeld met de bestuursrapportage. Deze rapportage vindt in beginsel eens per zes maanden plaats, maar de Minister van BZK kan in afwijking daarvan een afwijkende frequentie vaststellen. Dit maakt maatwerk mogelijk.

Artikel 38b: Naast het verbeterplan kan ook een onderzoek naar het financiële beheer worden ingesteld. Dit was in het algemeen geregeld in artikel 34 van de FinBES, maar wordt aangepast op het getrapte toezichtniveau.

Voorgesteld wordt dat dit zware niveau pas aan de orde is in het geval er sprake is van ernstige zorgen over het financiële beheer, omdat in grote mate niet wordt voldaan aan de criteria voor het lichte niveau. Het onderzoek kan in de praktijk worden uitgevoerd door het Cft BES. Dit kan gebeuren als wordt voldaan aan de criteria voor het verplichten van een verbeterplan én er sprake is van ernstige zorgen over het financiële beheer.

Op basis van dat onderzoek kunnen nadere afspraken worden gemaakt tussen de Minister van BZK en het bestuurscollege. Het Cft BES zal hierbij een adviserende rol hebben. Daarbij heeft de Minister van BZK ook de bevoegdheid om aanwijzingen te geven.

Overigens wordt opgemerkt dat het huidige artikel 34 een bredere grondslag voor de in artikel 38b opgenomen bevoegdheden bevat. Gelet op deze bepaling kan het Cft BES op elk moment een onderzoek instellen en kan dit onderzoek zowel zien op de inrichting van de financiële organisatie als op het financiële beheer. Vanuit het uitgangspunt van vertrouwen wordt ervoor gekozen deze bredere grondslag te laten vervallen en deze te vervangen door de beperktere grondslag, zoals voorgesteld in artikel 38b.

Artikel II, onderdeel GG (artikel 39 van de FinBES)

Dit artikel ziet op de plicht voor het bestuurscollege om te faciliteren dat de Minister van BZK en het Cft BES de benodigde informatie tot hun beschikking hebben. Dit blijft grotendeels ongewijzigd. Wel wordt er, in lijn met de uitgangspunten van dit wetsvoorstel, vanuit gegaan dat meer terughoudend zal worden omgegaan met deze mogelijkheden om informatie te verkrijgen. In verband hiermee wordt in het tweede lid verduidelijkt dat het Cft BES enkel toegang of inzage hoeft te krijgen voor zover dat relevant is voor de uitoefening van zijn taken. Deze clausulering gold al voor het verstrekken van inlichtingen, zoals geregeld in het eerste lid. De toepassing van het eerste en tweede lid in de praktijk zal verder worden uitgewerkt in financieel toezichtkader. Verder wordt voorgesteld het derde lid te laten vervallen. Daarin is geregeld dat de Minister aanwijzingen kan geven aan de collectieve sector of het verstrekken van gegevens. Een dergelijke bevoegdheid wordt minder passend geacht in de publiek-private verhoudingen en komt dus te vervallen. De informatieverstrekking van aangewezen verbonden partijen zal verlopen via het openbaar lichaam.

Artikel II, onderdelen HH tot en met SS en UU (opschriften Afdelingen Hoofdstuk IV en V en artikelen 42, 65 tot en met 67 en 86)

Om de benaming van de verschillende onderdelen van de wet te uniformeren wordt voorgesteld de aanduiding 'paragraaf' in dit hoofdstuk telkens te vervangen door 'afdeling'. Dit leidt ook tot een aantal redactionele wijzigingen van artikelen, waar deze onderdelen van de wet worden aangehaald. Overigens wordt hierbij opgemerkt dat dit ook leidt tot een redactionele wijziging van artikel 7, vijfde lid, van de Paspoortwet. Aangezien dit een Rijkswet is, zal dit worden verwerkt in een apart wetstraject.

Artikel II, onderdeel TT (artikel 93 van de FinBES)

Met dit voorstel wordt een vaste regeling opgenomen over de verantwoording betreffende bijzondere uitkeringen. Dit wordt aangepast om meer duidelijkheid te bieden en is gebaseerd op de systematiek voor specifieke uitkeringen in de Fvw. Wel zijn er enige voorstellen om de regeling simpeler te maken en beter te laten aansluiten bij de praktijk van de openbare lichamen. Wat wel anders is, is dat deze systematiek als hoofdregel geldt voor de bijzondere uitkeringen, maar dat er een uitzondering geldt voor kleine en grote bijzondere uitkeringen, waarvoor een apart niveau gehanteerd kan worden. Zie voor een nadere toelichting het algemeen deel van de toelichting onder paragraaf 4.3.1 Begrotingscyclus. In verband met deze mogelijkheid tot maatwerk kan het artikel ook eenvoudiger zijn.

Verder worden de sanctiemogelijkheden van artikel 17b van de Fvw niet opgenomen, omdat dit niet nodig wordt geacht gelet op het verdere financieel toezicht op de openbare lichamen.

Artikel II, onderdeel VV (artikel 99 van de FinBES)

Dit artikel bevat overgangsrecht met betrekking tot de begrotingscyclus. Voor de begrotingsjaren voorafgaande aan inwerkingtreding van dit wetsvoorstel blijven de huidige regels van toepassing. Hiermee houdt ook verband dat deze onderdelen van het wetsvoorstel in werking zullen treden op een 1 januari.

De artikelen IV, VI, XVI en XVIII (Gemeentewet, Provinciewet, Comptabiliteitswet 2016 en Waterschapswet)

In paragraaf 3.4.2 is toegelicht dat, gelet op 'comply or explain', de wijzigingen voor Europees Nederland die voortvloeien uit de Wet versterking decentrale rekenkamers worden meegenomen in dit wetsvoorstel. Daardoor worden ook de onderzoeksbevoegdheden van de rekenkamers van de openbare lichamen uitgebreid. Eén van de nieuwe onderzoeksbevoegdheden in de Wet versterking decentrale rekenkamers is het door de lokale rekenkamer of de Algemene Rekenkamer instellen van onderzoek bij privaatrechtelijke rechtspersonen waarin meerdere overheidslagen een gezamenlijk meerderheidsbelang hebben. Het betreft hier alleen gemeenten, provincies, waterschappen en/of de Staat die een aandelenkapitaal van meer dan 50% houden. In de WolBES (artikel 185, eerste lid, onderdeel c), Gemeentewet (artikel 184, eerste lid, onderdeel c), Provinciewet (artikel 185, eerste lid, onderdeel c) en de Waterschapswet (artikel 97c, eerste lid, onderdeel c) wordt met het wetsvoorstel mogelijk gemaakt dat lokale rekenkamers in Europees en Caribisch Nederland ook een onderzoek kunnen instellen naar privaatrechtelijke rechtspersonen waarin met de openbare lichamen meer dan 50% van het aandelenkapitaal wordt gehouden. Deze bevoegdheid wordt door wijziging van artikel 7.24, onderdeel f, van de Comptabiliteitswet 2016 tevens geregeld voor de Algemene Rekenkamer. Indien de lokale rekenkamers of de Algemene Rekenkamer voornemens zijn een onderzoek in te stellen naar een privaatrechtelijke rechtspersoon waarin een openbaar lichaam samen met de Staat, gemeente(n), provincie(s) of waterschap(pen) een meerderheidsbelang heeft, dient het bestuurscollege daarvan in kennis te worden gesteld (artikelen 185, vijfde lid, van de WolBES, 184, vijfde lid, van de Gemeentewet, 185, vijfde lid, van de Provinciewet, 97c, vijfde lid, van de Waterschapswet en 7.35, derde lid, van de Comptabiliteitswet 2016).

De artikelen V en XIX (Invoeringswet openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba en de Coördinatiewet uitzonderingstoestanden)

In artikel 9b, tweede lid, onder b, van de Coördinatiewet uitzonderingstoestanden (hierna: Cwu) worden de bepalingen op de lijsten A en B van de Cwu van overeenkomstige toepassing verklaard in de openbare lichamen. Artikel 14, onder b, van de Invoeringswet openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba (hierna: Invoeringswet) regelt dat de bepalingen op lijst A bij de Cwu op de openbare lichamen separaat in werking kunnen worden gesteld.

Indien een bepaling van lijst A of B op de openbare lichamen wordt toegepast, wordt daar waar 'Commissaris van de Koning' of 'Commissaris in de provincie' staat, gelezen 'Rv'. Dit is geregeld in artikel 9b, tweede lid, van de Cwu en artikel 14, onder b, van de Invoeringswet. Met het vervallen van de Rv is het noodzakelijk deze artikelen te wijzigen, zodat de koppeling met de commissaris van de Koning/in de provincie verdwijnt. Duidelijkheidshalve is in deze artikelen verder uitdrukkelijk opgenomen dat de commissaris van de Koning, waaronder tevens wordt verstaan de commissaris in de provincie, diens noodbevoegdheden niet kan uitoefenen op de openbare lichamen.

Als gevolg van het vervallen van de functie van Rv worden ook de artikelen 9d van de Cwu en 17 van de Invoeringswet gewijzigd. Daardoor kan de minister die het aangaat niet langer aan de Rv, maar nog wel aan de gezaghebber mandaat verlenen om bevoegdheden die op grond van de bepalingen op de lijsten A en B bij de Cwu die in werking zijn gesteld, namens die minister uit te oefenen.

Doorwerking in andere noodbepalingen

De voorgestelde wijzigingen van artikel 9b, eerste lid, onder b, van de Cwu en artikel 14, onder b, van de Invoeringswet hebben gevolgen voor de Oorlogswet voor Nederland, de Wet buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag en de Wet verplaatsing bevolking. Bij toepassing van (artikelen uit) deze wetten worden de daarin genoemde taken en bevoegdheden van de commissaris van de Koning op de openbare lichamen immers uitgeoefend door de Rv. Met de hierboven voorgestelde wijziging van de artikelen 9b, eerste lid, onder b, van de Cwu en 14, onder b, van de Invoeringswet verdwijnt deze mogelijkheid.

Voor de Oorlogswet voor Nederland heeft het vervallen van de functie van Rv gevolgen voor de artikelen 14, 29, eerste lid, en 30. Dat betekent dat alleen de bevoegdheden van de gezaghebber resteren. Concreet betekent dit dat de gezaghebber een verzoek om bijstand ter handhaving van de openbare orde en veiligheid aan de Minister van Defensie kan blijven doen (artikel 14) en kan het militair gezag in de noodtoestand bevoegdheden van de gezaghebber naar zich toetrekken (artikelen 29, eerste lid, en 30).

Voor de Wet buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag heeft het vervallen van de functie van de Rv gevolgen voor de taken en bevoegdheden genoemd in de artikelen 5, eerste en vierde lid, 6, eerste tot en met derde lid, 7, eerste lid, 8, eerste lid, 9, eerste lid, en 18, eerste lid. Dat leidt niet tot problemen. In deze bepalingen behouden de gezaghebber en de Minister van Justitie en Veiligheid de mogelijkheid om de betreffende bevoegdheden uit te oefenen op de openbare lichamen. Gelet op de artikelen 9d van de Cwu en 17 van de Invoeringswet kan Onze Minister die het aangaat bovendien mandaat verlenen aan de gezaghebber tot het uitoefenen van de bevoegdheden die zijn opgenomen in de in werking gestelde noodbepalingen.

Voor de Wet verplaatsing bevolking heeft het vervallen van de functie van Rv gevolgen voor de artikelen 2b en 3, eerste lid. De bevoegdheden die zijn opgenomen in deze artikelen worden uitgeoefend door de gezaghebber, dan wel de Minister van Justitie en Veiligheid. Gelet op de artikelen 9d van de Cwu en 17 van de Invoeringswet kan de minister die het aangaat ook in dit geval mandaat verlenen.

Artikel IX (Wet gemeenschappelijke regelingen)

Vanwege het ontbreken van een regionale, overkoepelende bestuurslaag op de openbare lichamen met het vervallen van de Rv, worden diens taken in artikelen 126 en 129 van de Wgr neergelegd bij de Minister van BZK. Verder wordt in artikel 135, tweede lid, een verwijzing naar de FinBES aangepast.

Artikel X (Wet herstel voorzieningen Sint Eustatius)

In artikel 21, eerste lid, van de Wet herstel voorzieningen Sint Eustatius staat dat deze wet vervalt op 1 september 2024. Dit wetsvoorstel zal vermoedelijk niet eerder dan per 1 juli 2024 in werking treden. Aangezien het openbaar lichaam Sint Eustatius zich naar verwachting tegen die tijd in de laatste fase van herstel van voorzieningen bevindt, wordt het niet nodig geacht de wet te laten voortduren tot de vervaldatum. Daarom zal met de inwerkingtreding van dit wetsvoorstel de Wet herstel voorziening Sint Eustatius vervallen.

Artikel XII (Wet maatregelen huurwoningmarkt Caribisch Nederland)

In artikel 1.6, tweede lid, van de Wet maatregelen huurwoningmarkt Caribisch Nederland wordt geregeld dat in plaats van de Rv, het besluit tot de benoeming, schorsing en ontslag van de voorzitter, plaatsvervangend voorzitter, secretaris en plaatsvervangend secretaris van de

huurcommissie, voortaan de goedkeuring behoeft van de Minister van BZK. De reden hiervoor is dat de taak bovenlokale en coördinerende elementen bevat die enkel bij de Minister van BZK kunnen worden belegd. Daarnaast sluit dit aan op het Europees Nederlandse stelsel waar volgens artikel 3b, eerste lid, van de Uitvoeringswet huurprijzen woonruimte de leden van de huurcommissie tevens door de Minister van BZK worden benoemd.

Artikel XV (Wet op de Kamers van Koophandel en Nijverheid BES)

In artikel 22, vijfde lid, van de Wet op de Kamers van Koophandel en Nijverheid BES wordt de taak van de Rv herbelegd bij de gezaghebber. Daardoor kan de gezaghebber bij ernstig nalaten namens het bestuur van de Kamers voorzien. Concreet biedt dat de gezaghebber de bevoegdheid om de nodige gelden uit de kas van de Kamer te putten, over diensten van de secretaris van de Kamer te beschikken, personeel toe te wijzen of te ontslaan en in diens vervanging te voorzien.

Artikel XVII (Havenbeveiligingswet BES)

In artikel 7, tweede lid, wordt de bevoegdheid van de Rv om de beveiligingsniveau waarop de havenfaciliteit functioneert op de openbare lichamen te wijzigen, belegd bij de Minister van Justitie en Veiligheid in overleg met de Minister van BZK, tenzij sprake is van spoed. De herbelegging van deze bevoegdheid komt nu overeen met de situatie in Europees Nederland. Zie hiervoor ook artikel 12, tweede lid, van de Havenbeveiligingswet.

Artikel XX (Uitvoeringswet van het tussen Nederland en Groot-Brittannië gesloten verdrag, houdende bepalingen tot het vergemakkelijken van het voeren van rechtsgedingen BES)

De taak van de Rv in artikel 2 wordt belegd bij de Minister van Justitie en Veiligheid die, indien nodig, na overleg met de Minister van Buitenlandse Zaken een besluit kan nemen zoals bedoeld in dit artikel. Daarmee wordt aangesloten op het Europees deel van Nederland. Zie daarvoor ook artikel 2 van de Wet uitvoering rechtsovereenkomst Groot-Brittannië.

Artikel XXI (Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering BES)

Onderdeel A

Met het vervallen van de Rv in artikel 5, onder 1°, kan diegene ook niet langer in diens worden gedagvaard. Daarnaast vindt het dagvaarden van de openbare lichamen (Bonaire, Sint Eustatius en Saba) op dezelfde wijze plaatsvindt als waarop de landen en de Staat der Nederlanden wordt gedagvaard, te weten door betekening van het exploit van dagvaarding aan het parket van de procureur-generaal. Aldaar wordt het exploit dan naar het verantwoordelijk orgaan doorgeleid.

Onderdeel B

De situatie waarop artikel 39 ziet, heeft zich in het verleden niet voorgedaan en de verwachting is dat dit in de toekomst ook niet het geval zal zijn. Mocht zich toch de situatie voordien waarin artikel 39 voorziet – het geval dat in het Caribisch deel van Nederland geen of onvoldoende onpartijdige rechters beschikbaar zijn om een geschil aldaar te behandelen en een van de partijen om vervanging van de rechter(s) vraagt – dan kan in voorkomende gevallen het Gemeenschappelijk Hof van Justitie aanwijzingen geven voor de toedeling van de zaak of kan advies aan de Procureur-Generaal van de Hoge Raad worden gevraagd. Met andere woorden, de situatie waarin artikel 39 voorziet, kan in voorkomende gevallen worden opgelost binnen het rechterlijk domein.

De artikelen XXIII en XXIV (Wet primair onderwijs BES en Wet voortgezet onderwijs 2020)

In de betreffende bepalingen wordt de Rv vervangen door de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. In de praktijk zal dit de Minister voor Primair en Voortgezet Onderwijs zijn, aangezien de bevoegdheden die worden toegekend, vallen binnen diens portefeuille.

Artikel XXV (Arbeidsgeschillenwet 1946 BES)

In deze wet wordt de Rv vervangen door de gezaghebber vanwege diens onafhankelijke rol in het sociaal en sociaal economisch domein. Met de wijzigingen zal de gezaghebber bevoegd worden om bij een arbeidsgeschil van grote omvang een bemiddelaar te benoemen. Bij vereffening van een geschil kan een bijzondere bemiddelaar worden aangewezen. Indien deze bijzondere bemiddelaar een onderzoek wil laten instellen is instemming van de gezaghebber vereist. Verder kan de bemiddelaar door de gezaghebber worden geschorst of ontslagen en kan diens instructie worden vastgesteld.

Artikel XXVII (Wet van 4 juli 1946 houdende de instelling van een arbeidsbureau BES)

Met het vervallen van artikel 3 van deze wet is er niet langer toezicht door de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid op de naleving van de wettelijke regelingen die betrekking hebben op de openbare arbeidsbemiddeling tussen werkgevers en werkzoekenden op de openbare lichamen. Het toezicht geschiedt voortaan door een orgaan binnen het openbaar lichaam zelf.

Artikel XXIX (Wet tot regeling van het toezicht op krankzinnigen BES)

In artikel 1a, tweede lid, heeft de Rv een bevoegdheid tot indeplaatsstelling indien het openbaar lichaam in gebreke blijft door niet te voorzien in een instelling voor de medische en verpleegkundige verzorging van psychiatrische patiënten. Met de modernisering van het algemene instrumentarium voor interbestuurlijk toezicht in de WolBES zal voortaan bij taakverwaarlozing door het openbaar lichaam in dit geval de Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport in overeenstemming met de Minister van BZK kunnen overgaan tot de indeplaatsstelling.

Hoofdstuk 9 Overgangsrecht

Artikel XXX

De openbare lichamen krijgen gedurende een jaar de tijd om een eventuele eilandsverordening voor de instelling van een gezamenlijke rekenkamer in te trekken en een nieuwe rekenkamer in te stellen, conform de gewijzigde bepalingen van de WolBES. Verder is hierin een uitzondering getroffen voor de eerste benoeming van de leden van de rekenkamer: hiertoe behoeft de eilandsraad geen overleg te voeren met de rekenkamer. Deze uitzondering is geregeld omdat die rekenkamer op dat moment, in de fase voorbereiding van de benoeming, nog niet bestaat.

Hoofdstuk 10 Slotbepalingen

Artikel XXXI

Dit artikel regelt dat er binnen vijf jaar na inwerkingtreding een evaluatie zal plaatsvinden. Zie ook paragraaf 9 van het algemeen deel van de toelichting.

Artikel XXXII

Dit artikel bevat de inwerkingtreedingsbepaling. Het regelt dat het moment van inwerkingtreding verschillend kan worden vastgesteld voor verschillende artikel of onderdelen daarvan. Daarbij kan er in elk geval van worden uitgegaan dat voor artikel II, onderdeel B (artikel 9 van de WolBES) en onderdeel F (artikel 38 van de FinBES), zal worden geregeld dat de inwerkingtreding zal plaatsvinden per 1 januari 2027. Dit heeft er mee te maken dat de verhoging van het aantal eilandsraadsleden samenhangt met de verkiezingen op de openbare lichamen. De verwachting is dat de eerstvolgende verkiezingen na het aannemen van deze wet in 2027 zullen plaatsvinden. In het voorgestelde artikel 240b van de WolBES wordt geregeld dat artikel 9 van de WolBES vervolgens weer gewijzigd zal worden per 2031. Voor het aantal gedeputeerden ligt het ook voor de hand dit te wijzigen met ingang van verkiezingen, aangezien op dat moment een nieuw bestuurscollege gevormd zal worden. Voorts zal voor de FinBES mogelijk een afwijkende inwerkingtreedingsdatum gelden, in verband met de begrotingscyclus. De inwerkingtreding van de FinBES zal in dienen te gaan per 1 januari van een jaar, zodat dit gelijk oploopt met het begrotingsjaar. Voor de afwikkeling van voorafgaande begrotingsjaren wordt overgangsrecht opgenomen (artikel 99 van de FinBES).

Artikel XXXIII

Gelet op aanwijzing 4.35, eerste lid, van de Aanwijzingen voor de regelgeving bevat de citeertitel geen afkortingen. Mocht in de praktijk echter behoefte zijn aan een kortere aanduiding, kan gebruik worden gemaakt van de aanduiding 'Herzieningswet WolBES FinBES'.

De Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

Anekso 1. Tabèl realokashon tareanan di e Representante di Reino

Lei	Artíkulo	Kontenido tarea/kompetensia	Realoká serka	Splikashon
WolBES	Artíkulo 16, insiso dos	E posibilidat pa duna un miembro di konseho insular un eksonerashon pa sera un kombenio sea direktamente òf indirektamente tokante e asuntunan menshoná den e parti en kestion	Minister di BZK	Esaki ta kuadra ku Artíkulo 15, insiso dos, di e Provinciewet.
WolBES	Artíkulo 49, insiso un	E Representante di Reino (Rv), denter di trinta dia despues di aseptá nombramentu òf retiro di diputado insular, ta haña un deklarashon ku interesnan finansiero por eskrito di diputado insular	Gezaghebber	E tarea ta mira pa promové integridat gubernamental di e Entidat Públiko i p'esei, conforme Artíkulo 172, insiso dos di e WolBES, e ta adekuá pa Gezaghebber.
WolBES	Artíkulo 50	E deber pa warda i destruí deklarashonnan referí na dje den Artíkulo 49, insiso un, WolBES	Gezaghebber	Mira e splikashon serka Artíkulo 49, insiso un, di e WolBES.
WolBES	Artíkulo 51	E deber di sekresia tokante e deklarashonnan risibí, referí na dje den Artíkulo 49 di e WolBES	Gezaghebber	Mira e splikashon serka Artíkulo 49, insiso un, di e WolBES.
WolBES	Artíkulo 52	E Rv mesora ta informá konseho insular, ora un diputado insular no risibí e deklarashonnan referí na dje den Artíkulo 49 di e WolBES na tempu	Gezaghebber	Mira e splikashon serka Artíkulo 49, insiso un, di e WolBES.
WolBES	Artíkulo 73, insiso dos i ocho	Pa kada lugá pa kua mester un nombramentu, e Rv ta redaktá un rekomendashon ku motivashonnan, i ta hasi un proposishon pa renombramentu	Konseho insular	Esaki ta kuadra ku Artíkulo 61 te ku 61c di e Gemeentewet i Provinciewet.
WolBES	Artíkulo 73, insiso tres	E komishon di konfiansa ta saka un informe konfidensial pa e Rv tokante su konklushonnan	Minister di BZK	Esaki ta kuadra ku Artíkulo 61 te ku 61c di e Gemeentewet i Provinciewet.
WolBES	Artíkulo 85, insiso dos	E posibilidat pa duna Gezaghebber un eksonerashon pa un máksimo di tres luna di e deber di tin su residensia berdadero na e Entidat Públiko	Minister di BZK	Esaki ta kuadra ku Artíkulo 71, insiso un, di e Provinciewet.
WolBES	Artíkulo 86, insiso un	E posibilidat pa duna Gezaghebber pèrmit pa un estadia mas largu ku seis siman pafó di e Entidat Públiko	Minister di BZK	Esaki ta kuadra ku Artíkulo 71, insiso un, di e Provinciewet.
WolBES	Artíkulo 90, insiso un te ku tres	Asigná un gezaghèber suplente ora e Gezaghebber no por òf ta ousente; òf, e mes por remplas' é.	Kolegio ehekutivo/esaki ta sigun lei	Di awor padilanti, un diputado insular asigná pa kolegio ehekutivo lo remplasá e puesto di Gezaghebber E miembro mas senior òf posiblemente e miembro di mas bieu òf un otro miembro por remplasá e tarea di presidente di konseho insular. Esaki ta kuadra ku Artíkulo 77 i 78 di e Gemeentewet, 75 i 76 di e Provinciewet.
WolBES	Artíkulo 122a	Lo manda e ordenansanan insular referí na dje den e Artíkulonan 120 te ku 122 pa e Rv	Minister di BZK	Esaki ta kuadra ku Artíkulo 95 di e Provinciewet.
WolBES	Artíkulo 123, insiso dos	E Rv ta duna pèrmit pa e ordenansa insular relashoná ku e bentahanan pa kuenta di Entidat Públiko	Minister di BZK	Esaki ta kuadra ku Artíkulo 96, insiso dos.

WolBES	Artíkulo 179, insiso dos	Gezaghebber ta informá e Rv mas pronto posibel ora dikta un ordenansa di emergensia	Minister di BZK	Papel di e Minister di BZK aki ta kuadra ku papel di e komisario di Rei den Artíkulo 176, insiso dos, di e Gemeentewet.
WolBES	Artíkulo 179, insiso kuater	Ora no ratifiká e ordenansa di emergensia, Gezaghebber por hasi un apelashon atministrativo serka e Rv denter di 24 ora	Minister di BZK	Papel di e Minister di BZK aki ta kuadra ku papel di e komisario di Rei den Artíkulo 176, insiso kuater, di e Gemeentewet.
WolBES	Artíkulo 179, insiso sinku	E Rv por suspendé vigor di un ordenansa di emergensia tanten ku no a ratifiká esaki ainda	Minister di BZK	Papel di e Minister di BZK aki ta kuadra ku papel di e komisario di Rei den Artíkulo 176, insiso seis, di e Gemeentewet.
WolBES	Artíkulo 204, insiso un, parti a	Reportá na Nos Minister bou di ken esaki ta kai tokante asuntunan o sea konklushonnan spesial ku ta konserní Entidatnan Públiko	Gezaghebber	Esaki ta na favor di stabilitat i independensia den e organisashon. E realokashon ta riba mesun liña ku konseho di Raad van State. Lo inkluí e tarea aki den Artíkulo 172, insiso tres, parti a.
WolBES	Artíkulo 204, insiso un, parti h	Presentashon na Nos Minister bou di ken esaki ta kai di resolushonnan i desishonnan no por eskrito di e gobernashonnan insular, dirigí riba kualke konsekuensia legal ku na su opinion ta bini na remarke pa anulashon	Gezaghebber	E kompetensia aki tambe tabata serka Gezaghebber (Artíkulo 223, insiso un, di e WolBES) kaba, i ora e Rv kai afó, e lo ta serka Gezaghebber so. Esaki ta riba mesun liña ku konseho di Raad van State. E tarea aki ta bin para den Artíkulo 172, insiso tres, parti b.
WolBES	Artíkulo 204, insiso un, parti j	Tur sobrá ku ta pa promové bon gobernashon na e Entidatnan Públiko	Gezaghebber	Esaki ta na benefisio di e stabilitat i e independensia den e organisashon. E realokashon ta aliñá ku e konseho di Raad van State. E tarea aki ta bin para den Artíkulo 172, insiso tres, parti c.
Wet gemeenschap pelijke regelingen (Lei areglo komun)	Artíkulo 126, parti a	Den e Wet gemeenschappelijke regelingen (Lei areglo komun), bou di diputado insular ta komprondé: e Rv	Minister di BZK	Komo ku na e Entidatnan Públiko falta un lag di gobernashon regional ku ta akapará tur, ta aloká e tarea serka Minister di BZK.
Wet gemeenschap pelijke regelingen (Lei areglo komun)	Artíkulo 129, insiso un	Rv ta disidí den konflikto tokante aplikashon, den e sentido di mas amplio, di un areglo entre direktivanan di Entidatnan Públiko ku ta partisipe òf entre direktivanan di un òf mas Entidat Públiko ku ta partisipe i e direktiva di e entidat di kolaborashon òf e órgano komun	Minister di BZK	Mira e splikashon serka Artíkulo 126, parti a, di e Wet gemeenschappelijke regelingen (Lei areglo komun).

Wet gemeenschap pelijke regelingen (Lei areglo komun) (Lei areglo komun)	Artíkulo 129, insiso dos i tres	Ora di toma di desishon tokante e konflikto, e Rv por ordená e direktiva en kestion pa tuma un desishon teniendo kuenta ku loke a stipulá den nan desishon, i denter di un término ku mester fiha pa esei. Si no a tuma e desishon denter di e término fihá, e Rv lo hasi esaki. Den kasonan urgente, ora di toma di desishon tokante e konflikto, e Rv por tuma un desishon en bes di e direktiva en kestion	Minister di BZK	Mira e splikashon serka Artíkulo 126, parti a, di e Wet gemeenschappelijke regelingen (Lei areglo komun).
Wet maatregelen huurwoningmarkt Caribisch Nederland (Lei medidanan merkado bibienda di hür Hulanda Karibense)	Artíkulo 1.6, insiso dos	Pa por tuma un desishon tokante nombramentu, suspenshon i retiro di e presidente, e presidente suplente, e sekretario i e sekretario suplente di e komishon di hür, mester di aprobashon di e Rv pa e Entidatnan Públiko Boneiru, Sint Eustatius i Saba.	Minister di BZK	E tarea ta kuadra ku Minister di BZK, pasobra e ta kontené elemento ku ta superá asunto lokal i elemento di kordinashon.
Wet op de Kamers van Koophandel en Nijverheid BES (Lei Kámaranan di Komersio i Industria BES)		Ora di negligensia grave di direktiva di e Kámara den kumplimentu ku debernan a base di e lei aki i di otro areglo legal, e Rv lo disidí pa proveé esakinan na nòmber di e direktiva.	Gezaghebber	E tarea ta kuadra ku Gezaghebber, pasobra ...
Havenbeveiligingswet BES (Lei seguridat di haf BES)	Artíkulo 7, insiso dos	Rv tin e kompetensia pa kambia e nivel di seguridat di un fasilidat di haf	Minister di J&V den konsulta ku Minister di BZK, a ménos ku por papia di urgensia	Esaki ta kuadra ku Artíkulo 12, insiso dos, di e Havenbeveiligingswet (Lei seguridat di haf BES) ku ta na vigor na Hulanda Oropeo.
Uitvoeringswet van het tussen Nederland en Groot-Brittannië gesloten verdrag, houdende bepalingen tot het vergemakkelijken van het voeren van rechtsgedingen BES (Lei di ehkushon di e tratado entre Hulanda i Gran Bretaña, ku stipulashonnan pa fasilidat)	Artíkulo 2	Ora e hues den promé instansia, na kende a manda òf referí un petishon pa komuniká kualke dokumento di akuerdo ku artíkulo 3 di e tratado, ta di opinion ku aki ta trata di un kaso manera esun referí na dje bou di lèter f di e artíkulo ei, e ta manda e dokumentonan ku un motivashon pa e Rv pa e Entidatnan Públiko di Boneiru, Sint Eustatius, i Saba. Si ta nesesario e por tuma un desishon, despues di un investigashon mas profundo	Ministernan di Hustisia i Siguridat i di Asuntunan di Eksterior	Esaki ta kuadra ku Artíkulo 2 di e Wet uitvoering rechtsvorderingsverdrag Groot-Brittannië (Lei ehkushon demanda hudisial Gran Bretaña).

proseso hurídiko BES)				
Wet primair onderwijs BES (Lei enseñansa primario BES)	Artíkulo 58	Rv tin e kompetensia pa imponé kastigu disiplinario, suspenshon, òf pa duna retiro	Minister pa enseñansa primario i sekundario	E tarea ta kai bou di portafolio di e Minister di Enseñansa Primario i Sekundario
Wet primair onderwijs BES (Lei enseñansa primario BES)	Artíkulo 94, insiso dos, kuater, shete, i ocho	Rv por tuma desishonnan pa terminá uso di un edifisio òf tereno dor di un skol ku e Entidat Públiko no ta mantené	Minister di enseñansa primario i sekundario	E tarea ta kai bou di portafolio di e Minister di Enseñansa Primario i Sekundario
Wet primair onderwijs BES (Lei enseñansa primario BES)	Artíkulo 113, insiso tres	E outoridat kompetente di un skol ku e Entidat Públiko no ta mantené por apelá serka Rv tokante sierto desishonnan	Minister di enseñansa primario i sekundario	E tarea ta kai bou di portafolio di e Minister di enseñansa primario i sekundario
Wet voortgezet onderwijs 2020 (Lei enseñansa sekundario 2020)	Artíkulo 1.2	Den e lei aki i den e stipulashonnan basá riba dje, kaminda e ta bisa 'gedeputeerde staten', mester lesa: e Rv	Minister di enseñansa primario i sekundario	E tarea ta kai bou di portafolio di e Minister di enseñansa primario i sekundario
Wet voortgezet onderwijs 2020 (Lei enseñansa sekundario)	Artíkulo 11.78, insiso kuater, seis, ocho, i nuebe	Rv por tuma desishonnan pa terminá uso di un edifisio òf tereno dor di un skol ku e Entidat Públiko no ta mantené	Minister di enseñansa primario i sekundario	E tarea ta kai bou di portafolio di e Minister di Enseñansa Primario i Sekundario
Wet voortgezet onderwijs 2020 (Lei enseñansa sekundario 2020)	Artíkulo 11.87	Rv tin e kompetensia pa imponé kastigu disiplinario, suspenshon, òf pa duna retiro	Minister di enseñansa primario i sekundario	E tarea ta kai bou di portafolio di e Minister di Enseñansa Primario i Sekundario.
Arbeidsgeschillenwet 1946 BES (Lei konflikto laboral 1946 BES)	Artíkulo 1, insiso dos	Rv ta nombra, suspendé i retirá e mediator, i ta stipulá su instruksjon	Gezaghebber	E tarea ta aloká serka Gezaghebber pa motibu di su papel independiente riba tereno sosial i sosial ekonómiko.
Arbeidsgeschillenwet 1946 BES (Lei konflikto laboral 1946 BES)	Artíkulo 7, insiso un	Si tin mas ku un empresa involví den e konflikto, òf el a surgi den diferente empresa, e Rv, riba petishon di e mediator, pa kada empresa òf pa kada konflikto por asigná un mediator ekstraordinario	Gezaghebber	Mira e splikashon serka Artíkulo 1, insiso dos, di e Arbeidsgeschillenwet 1946 BES (Lei konflikto laboral 1946 BES).
Arbeidsgeschillenwet 1946 BES (Lei konflikto laboral 1946 BES)	Artíkulo 8, insiso un i kuater	Rv por asigná un mediator ekstraordinario pa resolvé un konflikto	Gezaghebber	Mira e splikashon serka Artíkulo 1, insiso dos, di e Arbeidsgeschillenwet 1946 BES (Lei konflikto laboral 1946 BES).
Arbeidsgeschillenwet 1946 BES (Lei konflikto laboral 1946 BES)	Artíkulo 9, insiso tres	E mediator ekstraordinario, ku pèrmit di e Rv, por duna ekspertonan enkargo pa kuminsá un investigashon	Gezaghebber	Mira e splikashon serka Artíkulo 1, insiso dos, di e Arbeidsgeschillenwet 1946 BES (Lei konflikto laboral 1946 BES).

Anekso 2. Tabèl bista general tareanan di asesoramentu i supervishon di Cft BES

Pa ta breve, den e tabèl akibou ta designá e 'Minister di BZK' komo 'MinBZK' i CftBES komo 'Cft'.

Tarea/kompetensia sigun FinBES aktual	Artíkulo FinBES aktual	Proposishon pa tarea/kompetensia	Artíkulo FinBES proposishon di lei	Splikashon di kambionan
Konsehá e Entidatnan Públiko den kuadro di supervishon riba aplikashon di e normanan fihá den e lei aki relashoná ku preparashon, ehekushon i responsabilisashon di e presupuesto dor di e Entidat Públiko, komo tambe di e supervishon riba mehorashon di e maneho finansiero, e organisashon, i e funshonamentu di e administrashonnan i e sistema di pago.	Art. 4, insiso un, bou di a	Duna konseho na un Entidat Públiko riba petishon di kolegio ehekutivo den kuadro di e presupuesto, e maneho finansiero i e administrashon finansiero di e Entidat Públiko en kestion	Art. 4, insiso unu, bou di a	Fuera di e momentunan fiho di konseho dor di Cft, ku e proposishon aki solamente por duna konseho riba petishon di e Entidat Públiko. Ademas, a hasi e deskripsjon di e tópikonan tokante kua ta duna konseho mas simpel i mas adekuá
Duna konseho na Nos Minister den kuadro di supervishon riba aplikashon di e normanan fihá den e lei aki relashoná ku preparashon, ehekushon i responsabilisashon di e presupuesto dor di e Entidat Públiko, komo tambe di e supervishon riba mehorashon di e maneho finansiero, e organisashon i e funshonamentu di e administrashonnan i e sistema di pago	Art. 4, insiso un, bou di a	Duna konseho na Nos Minister riba petishon di Nos Minister o sea riba propio iniciativa den e kuadro di: - supervishon di kumplimentu di e normanan stipulá den i sigun e lei aki relashoná ku preparashon, ehekushon i responsabilisashon di e presupuesto dor di e Entidat Públiko; - supervishon di e maneho finansiero, inklusive organisashon i funshonamentu di prosesonan finansiero i administrashonnan i e sistema di pago	Art. 4, insiso un, bou di 1 en 2	Eksplicitá ku e konseho por ta ku òf sin ku a pidi p'e. E tarea di asesoramentu general, huntu ku e tareanan di konseho spesifiko, ta pará otro kaminda den lei
Supervishon di e maneho diario dor di kolegionan ehekutivo i den e konteksto ei, evaluá si a kumpli ku e kondishonnan stipulá den e lei aki pa un Entidat Públiko por kontratá krédito	Art. 4, insiso un, bou di b	Konsehá MinBZK riba petishon di MinBZK o sea riba propio iniciativa den kuadro di e evaluashon si a kumpli ku e kondishonnan stipulá den i sigun e lei aki pa un Entidat Públiko kontraé fianza i krédito	Art. 4, insiso un, bou di b, sub 3	Lo aloká e supervishon aki serka Minister di BZK komo supervisor. Ademas, e supervishon riba e maneho diario ta kaduká
Ehekutá tarea bou enkargo di MinBZK den kuadro di ehekushon di e lei aki i e stipulashonnan basa riba esei	Art. 4, insiso un, bou di c	-	-	Esaki no ta kuadra ku papel di kolegio konsultivo, i e tarea ta kaduká
Un bia den kada seis luna Cft ta duna kuenta na MinBZK por eskrito tokante su aktividatnan. Cft ta manda un kopia di e relato aki pa e kolegionan ehekutivo i konsehonan insular en kestion	Art. 4, insiso dos	Un bia den kada seis luna, Cft ta duna kuenta na MinBZK por eskrito tokante su aktividatnan i ta manda kopia di esaki pa tur kolegio ehekutivo i konseho insular en kestion.	Art. 4, insiso seis	Niun kambio

-	-	Konsehá MinBZK tokante aprobashon di partisipashon di Entidat Públiko den un entidat legal privá	Art. 9, insiso kuater	Aki Cft ta haña un tarea di asesoramentu èkstra
-	-	Konsehá MinBZK tokante toma di desishon tokante instituí, ekstendé, òf para supervishon preventivo riba enagenashon di propiedatnan	Art. 10, insiso kuater	Aki Cft ta haña un tarea di asesoramentu èkstra, pasobra pa medio di esaki ta introdusí un tipo di supervishon den fase, i Cft ta duna konseho serka e kambio di régimen di supervishon
Kuenta Koriente serka Cft, inkluso konsentimentu Cft pa kubri défisitnan di likides i establese krédito máksimo i mínimo	Art. 12	-	-	Tarea no ta kuadra ku papel di kolegio konsultivo, i ta aloká esaki serka MinBZK
Kolegio ehekutivo semper ta manda kònsèpt di presupuesto pa e aña benidero pa Cft. Esaki tambe ta konta pa proposishonnan pa kambionan di presupuesto	Art. 17 i 18, insiso dos	Den supervishon leve, no ta manda e kònsèpt di presupuesto pa Entidat Públiko pa konseho di Cft. Den kaso di supervishon moderá òf pisá riba e presupuesto, esaki ta pasa, sí	Art. 32h	Relashoná ku institushon di supervishon den fase. Serka e nivel leve, Cft pa su propio kuenta por konsehá MinBZK tokante e presupuesto determiná i si lo mester hasi e supervishon mas pisá
Manera referí na dje den art. 393, insiso un, di Buki 2 di e Kódigo Sivil, Cft por laga un accountant investigá legitimidat i efikasias di e maneho hibá	Art. 31, insiso dos	-	-	E accountant tin un papel den e proseso di presupuesto kaba, pues no ta nesesario pa fiha esaki
Si for di e kuenta anual resultá ku por papia di un défisit riba e gewone dienst (servisio komun) òf riba e kapitaaldienst (servisio di kapital) òf ku a eksedé e standard di karga di interes, Cft ta duna kolegio ehekutivo un konseho pa kambia e presupuesto di e aña ku ta kanando i e presupuesto pa e aña benidero	Art. 31, insiso tres	-	-	E tarea aki ta kaduká komo parti di e revishon di e supervishon finansiero
-	-	Cft ta konsehá MinBZK tokante instituí aprobashon riba e presupuesto (supervishon finansiero moderá), sí òf nò	Art. 32a, insiso kuater	Aki, Cft ta haña un tarea di konseho èkstra en konekshon ku e supervishon den fase riba e presupuesto
-	-	Promé ku tuma e desishon pa retirá promé ku tempu, MinBZK ta pidi Cft pa duna konseho denter di un término ku e MinBZK lo fiha	Art. 32a, insiso ocho	Aki, Cft ta haña un tarea di konseho èkstra en konekshon ku e supervishon den fase riba e presupuesto

Si ta nesesario, informá kolegio ehekutivo ku mester tin un fasilidat apropiá pa medida di maneho, despues reportá na e MinBZK tokante esaki, i despues tuma medida spesial bou di enkargo di MinBZK	Art. 33	-	-	E tarea ta kaduká den kuadro di revishon di e supervishon finansiero, i tumamentu di medida no ta kuadra ku e papel di kolegio di asesoramentu
Cft semper bai por instituí un investigashon di maneho i diseño di e organisashon finansiero	Art. 34, insiso tres	-	-	E tarea ta kaduká den kuadro di revishon di e supervishon di e maneho finansiero
Cft por palabrá ku un kolegio ehekutivo pa mehorá e maneho finansiero, e maneho material, i e atministrashonnan ku mester pa esaki	Art. 34, insiso kuater	-	-	E tarea ta kaduká den kuadro di revishon di e supervishon di e maneho finansiero i no ta kuadra ku e papel di kolegio di asesoramentu
Cft ta supervisá organisashon di e kontrol ku ta tuma lugá den kuadro di ehekushon di e presupuesto	Artikel 34, insiso nuebe	-	-	E tarea ta kaduká den kuadro di revishon di e supervishon finansiero i no ta kuadra ku e papel di kolegio di asesoramentu
Cft ta mantené un registro relashoná ku nòmber i funshon di persona ku mandato pa realisá akto legal di derecho privá	Artíkulo 35, insiso kuater	-	-	E stipulashon relashoná ku mandato pa akto legal di derecho privá a kaduká, pues no tin un registro mas
Duna pèrmit pa hasi pagonan ku no ta via e sistema bankario	Artíkulo 36, insiso sinku	-	-	Tarea no ta kuadra ku papel di kolegio di asesoramentu i lo aloká esaki serka MinBZK
No ta permití pago kèsh, uso di tarheta di banko, tarheta di krédito, tarheta di bankomátiko i otro método di pago elektróniko, sin pèrmit por eskrito adelantá di Cft. Den konsulta ku kolegio ehekutivo, Cft por establese un límite di gastu pa uso di un tarheta di krédito	Artíkulo 36, insiso ocho	-	-	E tarea aki ta kaduká parsialmente. Relashoná ku tarhetanan di krédito, e kompetensia ta bin kai bou di MinBZK, pasobra dunamentu di pèrmit òf stipulashon di kondishon no ta adekuá pa un kolegio di asesoramentu
No ta permití pa tuma artíkulo no monetario komo pago monetario. Por desviá di esaki ku pèrmit por eskrito di Cft.	Art. 36, insiso dies	-	-	Tarea no ta kuadra ku papel di kolegio di asesoramentu i lo aloká esaki serka MinBZK

Dunamentu di adelanto riba pago ku terser partido mester realisá lo sosodé teniendo kuenta ku reglanan ku Cft lo redaktá tokante dunamentu di adelanto despues di konsulta ku kolegio ehekutivo	Art. 36, insiso diesdos	-	-	Tarea no ta kuadra ku papel di kolegio di asesoramentu i lo aloká esaki serka MinBZK
Entrante un fecha ku Cft lo determiná, kolegio ehekutivo, den konsulta ku Cft, lo sóru pa: Kuentanan bankario, transferensia diario pa kuenta bankario di Cft, i mandamentu di kopia diario di mutashon riba e kuentanan bankario i manda nan pa Cft. Tambe, Cft ta responsabel pa balansá e saldo débet i stòrt bèk e saldo krédito	Art. 37	-	-	Tarea no ta kuadra ku papel di kolegio di asesoramentu i lo aloká esaki serka MinBZK
-	-	Promé ku tuma un desishon pa instituí supervishon moderá riba e maneho finansiero, MinBZK ta pidi Cft pa duna konseho denter di un término ku MinBZK lo determiná	Art. 38a, insiso dos	Esaki ta un kompetensia nobo, den kuadro di e supervishon den fase di e maneho finansiero
-	-	Pa tuma un desishon pa instituí supervishon pisá riba e maneho finansiero, MinBZK ta pidi Cft pa duna konseho denter di un término ku MinBZK lo determiná	Art. 38b, insiso dos	Esaki ta un kompetensia nobo, den kuadro di e supervishon den fase di e maneho finansiero
-	-	Asesoramentu tokante palabrashonnan pa mehorashon di e maneho finansiero, den e nivel di supervishon pisá relashoná ku e maneho finansiero	Art. 38b, insiso tres	Esaki ta un kompetensia nobo, den kuadro di e supervishon den fase di e maneho finansiero
Derecho riba informashon dor di kolegio ehekutivo (ku Cft ta konsiderá nesario pa ehkushon di tareanan) i aksesona/komprenshon di tur biennan, atministrashon, dokumento, i otro portadornan di informashon	Art. 39, insiso un i dos	Derecho riba informashon dor di kolegio ehekutivo (ku Cft ta konsiderá nesario pa ehkushon di tareanan) i aksesona /komprenshon di tur biennan, atministrashon, dokumento, i otro portadornan di informashon (ku Cft ta konsiderá nesario pa ehkushon di tareanan)	Art. 39, insiso un i dos	Kambio chikí pa klarifiká ku Cft solamente mester haña aksesona òf komprenshon sigun esaki ta nesario pa su tareanan.
Konseho insular di e Entidat Públiko ta entregá un petishon pa un fianza manera referí den insiso un serka e MinBZK komo e persona adekuá, mediante Cft. Cft ta duna su konseho riba e petishon	Art. 89, insiso dos	Konseho insular di e Entidat Públiko ta entregá un petishon pa konsedé un fianza manera referí den insiso un serka e MinBZK siendo e persona adekuá, mediante Cft. Cft ta duna su konseho riba e petishon	Art. 89, insiso dos	Niun kambio